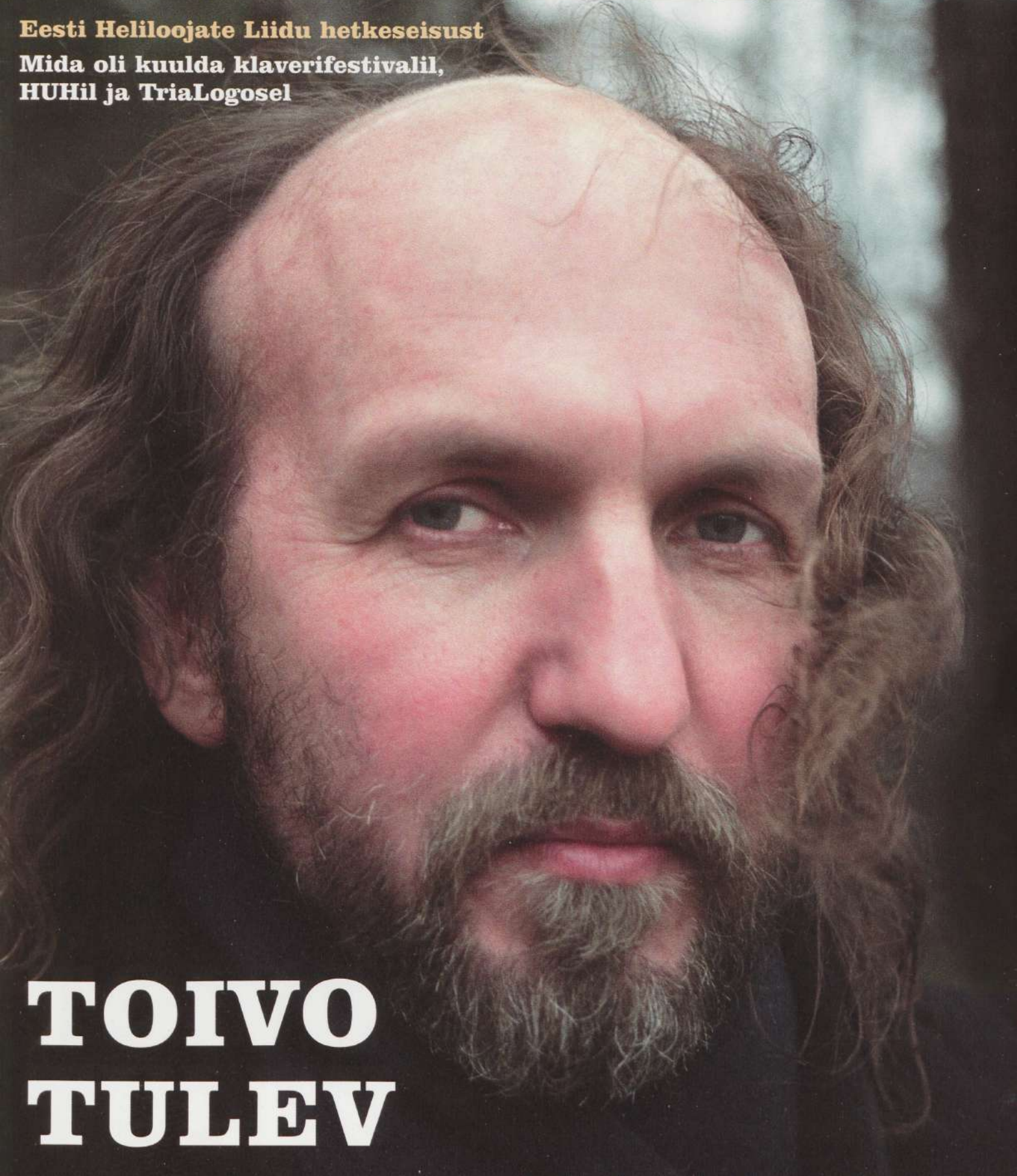

muusika

Nr 12
detsember 2004
Hind 25.90

Eesti Heliloojate Liidu hetkeseisust

**Mida oli kuulda klaverifestivalil,
HUHil ja TriaLogosel**

**TOIVO
TULEV**

Eesti Muusikaakadeemia kontserdid detsembris 2004

2. detsember kell 15.00

EMA kammersaal
magistrikontsert
YANA MÄGILA (viul)
klaveril Elena Fomina
kavas Beethoven, Schnittke

2. detsember kell 18.00

EMA kammersaal
STRING-KVARTETT koosseisus
Pille Prans (viul)
Helen Normet (viul)
Kristiina Olev (vioola)
Margus Uus (tšello)
kavas Beethoven, Milhaud

3. detsember kell 17.00

EMA kammersaal
Improviseeritud muusikas ja
näitekunstimuusikas
EMA interpreedid ja
lavakunsti eriala üliõpilised
juhendajad Anne-Liis Poll ja
Anto Pett

12. detsember kell 13.00

EMA orelisaal
orelitund
ULLA KRIGUL
kavas Bruhns, Bach, Muffat

15. detsember kell 18.00

EMA kammersaal
Vaskpillimuusikat jõulutoonis

16. detsember kell 13.00

EMA orelisaal
ANDRES UIBO
kavas jõulumuusika

16. detsember kell 18.00

EMA kammersaal
Signe Vainu
AKORDIONIKLASS

17. detsember kell 18.00

EMA orelisaal
Dots Imbi Tarumi
KLAVESSIINIKLASS

17. detsember kell 19.00

EMA kammersaal
Henry-David Varema
TŠELLOKLASS

18. detsember kell 16.00

EMA kammersaal
Eesti Muusikaakadeemia üliõpilaste
JÕULUKONTSERT

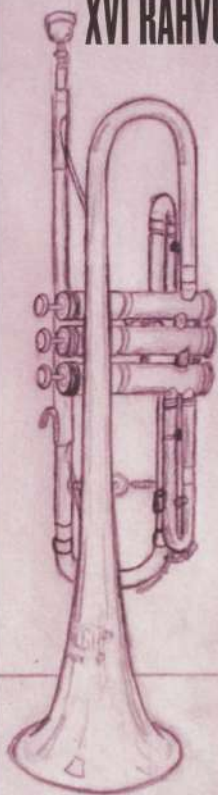
21. detsember kell 17.00

EMA orelisaal
Prof Tõnu Reimanni
VIIULIKLASS

27. detsember kell 18.00

EMA kammersaal
KAISA MÄNNISTÕ (viul)
IRINA ZAHARENKOVA (klaver)

XVI RAHVUSVAHELISED TROMPETIPÄEVAD

29. märts – 3. aprill 2005
Kunstiline juht Aavo Ots

Trompetipäevade peakülaline
KONRADIN GROTH Saksamaalt
Konradin Groth on 1974–1998. aastani olnud
Berliini Filharmoonikute soolotrompetist. Oma pi-
ka karjääri jooksul on ta mänginud Herbert von
Karajani dirigeerimisel sooloteoseid trompetile ja
orkestrile. Ta on ansambli German Brass
asutajaliige. Alates 1998. aastast on Konradin
Groth Berliini Kunstide Ülikooli professor.

Täienduskoolituskursus 30. märts – 1. aprill
Lektorid Konradin Groth (trompet), Jüri Leiten
(trompet, jazz), Ivar Tillemann (trompet),
Aavo Ots (trompet, ansambel), Aabi Ausmaa
(tromboon, ansambel), Priit Sonn (trompet)

29. märts kell 18.00 EMA kammersaal
Avakontsert

30. märts kell 17.00 Estonia Talveaed
Trompetimuusika tähtteosed

31. märts kell 18.00 Estonia kontserdisaal
Solistide, ansambelite ja orkestrite kontsert

2. aprill kell 11.00 EMA kammersaal
Rahvusvaheline trompetisolistide konkurss
"TROMPETITALENDID 2005"
Trompetipäevade lõppkontsert

18. detsember kell 16.00 EMA kammersaal
Esinevad EMA üliõpilased

EESTI MUUSIKAKADEEMIA JÕULUKONTSERT

Sissepääs tasuta
Rävala pst 16,
info 667 57 58

KAVA

SOOLO

2 Märt-Matis Lill. Mõistmise ja käegakatsutavuse otsinguil. Intervjuu Toivo Tuleviga

AARIA

9 Kristi Mühling. Aurumasinast kandleni

BAGATELLID

10 Mailis Pöld. Uudiseid maailmast

IMPRESSIOONID

12 Nele-Eva Steinfeld, Lilian Semper. Kirev ja mõtlemapanev klaverifestival

15 Erkki Luuk. Uus "Hea Uus Heli"

16 Urmo Kohv. "TriALogos" pakkus muusikaga nukrat majesteetlikkust

18 Lauri Sommer. Pärjate hõllandus.

Pärimusmuusika löikuspidu Viljandis

19 Elena Lass. 1919, 1926, 1933. NYVD

Ensemble'i kontsert "Enne ajupesu" Estonia kontserdisaalis

20 Raiili Sule. Õukonnaooper draamalaval.

Haydni "Üksik saar" Nargen Operalt

21 Toomas Trass. Harmoonium ärkab varjusurmast. Aare-Paul Lattiku harmooniumikontsert sarjast "Akadeemiline kammermuusika"

RUBATO

22 Mailis Pöld. Väljakutsuv Peter Eötvös

METAFOORID

23 Jüri Reinvere. Resonants

JUBILATE

24 Martti Raide. Klaveriõpetuse valu ja võlu. Intervjuu Leelo Kõlariga

MEDITATSIOON

26 Triinu Ojamaa. Kas kõne + laul = kõnelaul? Ülevaade XX ESEMi aastakonverentsi probleemistikust

KONTRAPUNKT

28 Kristina Kõrver. Kuidas elab 80-aastane Eesti Heliloojate Liit?

MODULATSIOON

31 Mirjam Tally. "Varssavi sügisel" kõlas Toivo Tulevi "Swing low"

POP & ROCK

32 Margus Kiis. Eesti popi-rocki sügis 2004

MELOMAAN

34 Heliplaatide tutvustus

BAGATELLID

36 Uudiseid Eestist

COLLAGE

37 Valik detsembrikuu muusikasündmusi

Intro 12/2004

Pimedus tiheneb, aasta lõpp läheneb. Väline ruum tõmbub kokku, sunnib sissepoole pöörduma.

Muusikaürituste kontsentratsioon on aasta lõpul eriti tihe. Arvatavasti mitte üksnes meelelahutuseihast, võib-olla ikka selsamal eespool mainitud põhjusel.

Põhjamaisus soosib mõtlemist, keskendumist, aga ka pinget ja ängi. Küünlaleek hubiseb kaunimalt hämaruses, valgus paistab pimeduses paremini silma. Päev taandareneb pikkusest lühidusse, pööripäeva nullpunktist keerab taas teise külje.

Helivõnked täidavad aga ilma igal ajal. Mitte üksnes jõulumuusikaga.

Ia Rimmel

muusika

Peatoimetaja **Ia Rimmel** ia@ema.edu.ee
Toimetaja **Kristina Kõrver** kristina@ema.edu.ee
Toimetaja **Mirjam Tally** mirjam@ema.edu.ee
Turundusjuht **Herje Tamm** herje@ema.edu.ee
Kujundaja **Tõnu Kaalep** tonu@ekspress.ee
Keeletoimetaja **Kulla Sisask**
Raamatupidaja **Tambet Kuresoo**

Rahastaja EV Kultuuriministeerium
Ajakirja ilmumist toetab Eesti Kultuurkapital
Väljaandja Eesti Muusikanõukogu Suur-Karja 23, 10148 Tallinn
Toimetuse kolleegium: Eesti Muusikanõukogu juhatus

Toimetus Rävälä pst 16, 10143 Tallinn, II korrus, B 214
Toimetuse telefon (0) 6675 788
Kodulehekülj: muusika.kul.ee
Reprotood **KO Repro**
Trükikoda **Printon**
ISSN 1406-9466
© Eesti Muusikanõukogu

Tellimine OÜ Kirilind
tel (0) 640 85 97, (0) 640 85 99
faks (0) 640 85 98

e-post: kirilind@estpak.ee
kodulehekülj: www.kirilind.ee
Tellimisindeks 00679

Otsekorraldus 21 krooni number

3 numbrit 63 krooni

6 numbrit 126 krooni

Aastatellimus (11 numbrit) 230 krooni.

Välismaale tellimisel lisandub postikulu.

Mittesaabunud ja praakeksplaride korral palun pööruda OÜ Kirilind 6408597 või kirilind@estpak.ee

TOIVO TULEVI
FOTO TÕNU TORMIS

Mõistmise ja käegakatsutavuse otsinguil

Intervjuu Toivo Tuleviga

MÄRT-MATIS LILL

Vestlus Toivo Tuleviga on nagu rännak tema rikkasse vaimumaailma, mis, nagu tema muusikagi, pakub ikka ja jälle uusi ja üllatavaid tahke selle vahetuse, siiruse ja vaimse sügavuse kõrval, mida me Toivo isiku ja loominguga juba oleme harjunud seostama.

Loominguinimeste puhul on üsna tavaline rääkida kujunemisloost. Sinu puhul on see aga lausa eriti huvitav, sest see ei ole just väga trafaretne.

See oli katkendlikum ja konarlikum kui traditsiooniliselt ühel heliloojal. Aga küllap see kõik on olnud ka kasulik. Silmas pidades nii seda, mis ma olen kirjutanud, kui ka seda, kes või mis ma nüüd olen. Formaalne kompositsiooniõping sai alguse Georg Otsa muusikakoolis, aga ma olin ka enne üritanud ühteist kirjutada. See meenutas rohkem küll tabulatuurkirja, kuna see oli muusika, mida pidi esitama rokkbänd. Aga samal ajal sai ka midagi muud juba kirja pandud, mingeid klaverilugusid.

Ja pärast Otsa kooli?

Tööpõld, mis pärast muusikakooli mulle avanes, ei olnud kuigi muusikaline. Läksin transporditööliseks lauavabrikusse: tõstsin laudu ühest vrnast teise. Lauad olid jäätunud ja lumised ja ilm oli külm, aga õhk oli värsk.

Üsna varsti pärast seda kuulutati välja konkurss vast loodud Filharmoonia kammerkoori ja ka minul õnnestus asuda laulmist õppima juba välja kujunenud koori ridades.

See kooriaeg oli ääretult õpetlik. Partituuriga laulmine ja selle nägemine ja mõistmine, mis kaasnes koostöös Kaljustega, andis mulle ka edaspidiseks üsna palju; midagi sellist, mida ehk kusagilt mujalt ei oleks saanud.

Sa oled elu jooksul päris palju vokaalmuusikaga tegelnud. Kuidas on see tegevus mõjutanud sind heliloojana?

Endal on seda raske niimoodi kõrvalt jälgida, sest suur osa vokaalmuusikast, mis ma kirja olen pannud, on leidnud lauljate

päris teravat kriitikat. Aga see ei tähenda, et mu muusika oma sügavamalt olemuselt ei oleks vokaalne. Ilmselt ta seda on. Ka see, mis ma instrumentaalses vormis välja käin.

Kui oluline sulle üleüldse on vokaalsus muusikas? Kas muusika peab laulma? Kas meloodia on oluline?

Noh, see sõltub sellest, mida me meloodiana mõistame või kuidas me meloodiat defineerime. Aga see, mis minule muusikas mõjub, on üsna traditsiooniline – harmoonia ja meloodia. Kuigi see ei pruugi olla välja kuulatav selle muusika põhjal, mida ma ise kirjutan.

Sa oled väga palju tegelnud gregooriuse koraali ja varajase mitmehäälsusega. Kui palju see on mõjutanud sinu kirjutamist ja mõtlemist muusikast?

Gregooriuse laulu puhul on oluline pöörata tähelepanu meloodia detailidele. Kindlasti rohkem kui mitmehäälse muusika puhul, kus häälte omavaheline süntaks saab tähtsamaks kui meloodiasisene süntaks. See, mida õpetab meile gregooriuse laulu semioloogia, on midagi, mida ma arvan, et muusikas, vähemalt euroopa muusikas, ei olegi võimalik kusagilt mujalt õppida.

Ühelt poolt detailitaju, aga teiselt poolt ka informatsiooni kompressioon, mida me näeme gregooriuse laulus – seda tegelikult hilisemas euroopa muusikas ei ole.

Seal on palju muudki, millele tähelepanu pöörata, nagu taandamisprotsessid, süvastruktuuride varjatud esinemine, mis esmapilgul ei ole lauljale ja kuulajale hoomatavad, aga mis selles muusikas siiski olemas on ja mingit teist kanalit pidi laulja ja kuulajani jõuavad.

Kas selline süvastruktuuride olemasolu on sulle ka sinu enda loomingus oluline? Kui teadlikult sa sellele tähelepanu pöörad?

Ma olen nendest asjadest teadlik ja vähemalt viimasel ajal olen püüdnud kirjutada nõnda, et see mitmetasandilises hõlmaks ühtlasi ka tüht sellist tasandit, mis oleks ka esimesel kuulamisel ja ettevalmistamata inimesele haaratav ja hoomatav. See on mulle tähtis nüüd, sest minu varasemal muusikal ei olnud mingisugust adressaati ja ei saanudki olla. Seetõttu ma ei pidanud adressaadiga ja muusika funktsionaalsusega oma pead kunagi vaevama. Ilmselt oli minu tolleaegne muusika seetõttu ka abstraktsem ja keerukam, kui ta seda praegu on.

Sulle on siis oluline, et muusikas oleks midagi, millest kohe, esimesel kuulamisel kinni haarata?

Seal on hulk asju, mis peaksid minu arvates kohe esimesel kuulamisel haaratavad olema. Väga palju on kirjutatud head muusikat, mida ei tahagi teist korda kuulata.

Selline kooslus, millega oleks meeldiv pikemat aega koos viibida, on minu jaoks tähtis ka muusikalise materjali valikul.

Et sa pead seda ise suutma nautida?

Jah, aga mis tüüpi see nauding on, seda on muidugi raske defineerida.

Sa oled kunagi öelnud, et sulle meeldib täisvereline muusika. Kas võib öelda, et see nauding on midagi sensuaalset?

Seda kindlasti. Ma ei väldi sensuaalset naudingut muusikas. Väga abstraktne muusika jääb mulle natuke võõraks. Ma ei taha oma aega kulutada muusikaanalüüsile, muusikat samaaegselt kuulates. Kuigi, jah, ideaalis võiksid ehk sensuaalne ja intellektuaalne olla meeldivas tasakaalus. Selle poole ma olen ka püüelnud.

Kes sulle muusikaajaloos ses suhtes eeskujuks on? Kes on suutnud sinu arvates seda ideaali oma muusikas teostada?

Üks esimesi, kes meelde tuleb, on kindlasti Monteverdi.

Kas see on midagi sellist, mida kultuuri- loos tähistatakse terminiga "manerism"?

Sa oled maininud ka näiteks hispaania vastureformatsiooniaegset kunsti? Kas seal on mingi emotsionaalne paatos, mis sulle meeldib?

Paatos ei ole selle kohta võib-olla õige sõna. Pigem on see täisverelisus, just täisverelisus on selle aja kunstis ja filosoofias põnev. Et veri on tõesti vere värvi, ristilöödu kätel ja jalgadel ja küljes.

Kes sulle uuest muusikast sellest aspektist meeldib? Kelle muusikas on sinu arvates selline sensuaalne või täisvereline tasand?

Kui me tuleme ajas ettepoole, siis täisverelisus on võib-olla selliste heliloojate teostes

nagu Wagner ja Strauss. Nende juures imponeerib mulle lõpuni ütlemine või pidurdamatus oma ütlemises. Emotsionaalne pidurdamatus, võiks isegi öelda.

Aga kui oluline on sulle see täisverelise ja kergelt haaratava teine külg, peenus või keerulisus? Minu arvates seisneb sinu muusika suuri võlusid just selles, et ka see teine külg on seal olemas.

Peenus ja keerulisus on mõneti erinevad mõisted. Keerulisusega on nii, et mitte alati ei saa lihtsat asja lihtsalt välja öelda. See tähendab, et lihtsa töö väljaütlemiseks ei ole alati parim lihtsaim moodus. Vahel tuleb selleks hoopis keerulisemat valemit kasutada. Taandamine ei ole alati see kõige õigustatum lahendus. Aga peenus, eks seda või mitmeti mõista, eks ta ole seotud muusika kuulamise või haaramise intellektuaalse poolega, kuid ka üldise vaimse peenhääletusega, mis ei pea ilmingimata intellektuaalne olema.

Sa rääkisid lihtsa asja ütlemisest. Kuidas sulle tundub, kas see mida sa tahad öelda, on lihtne? Mida sa üldse tahad öelda?

Ega ma sellele palju ei mõtle. Ma võin takkajärgi mõelda, et mida ma olen tahtnud öelda. Aga suurem osa muusikast sünnib nii, et ma ei mõtle või ei spekulööri selle üle.

Kui analüütiline on sinu jaoks komponeerimisprotsess?

Enamasti lähen ma mentaalselt ja ka emotsionaalselt sedavõrd selle tegevuse sisse, et ma ei ole enam suuteline olukorda adekvaatselt hindama. Selleks, et materjaliga analüütiliselt tegelda, on mul mingid hilisemad staadiumid. Kuigi ma olen kirjutanud ka muusikat, kus analüütiline pool on ehk rohkem esil. Aga ma olen üsna teadlikult end sellisest tegevusest taandanud, pärast seda, kui ma analüüsisin teatud teoseid ja leidsin, et süsteemsus ja hierarhilisus selles muusikas on piisavalt selgesti esil ilma minu teadliku sekkumisetagi. Nii et ma ei soovigi end sellesse protsessi enam intellektuaalselt segada. Lasen asjadel tulla enamasti nii, nagu nad tulevad.

Sa ei tee nagu serialistid, kes määravad päris palju ette?

Ei, ma ei tee seda. See ei ole mulle huvitav. Kuigi, kui minult tellitakse mingi lugu, siis tuleb mul kohe mingi tervikvorm silmade ette, alajaotustega ja kõik. Aga kui ma selle kõlalise ja vormilise visiooni kirja panen, siis ma enamasti sellest kinni ei hoia. See võib olla mulle mingisuguseks tõukejõuks, aga mul ei ole huvitav kirjutada asju, mis on determineeritud.

Oled siis pigem improvisatsiooniline või intuiitiivne kirjutaja?

See ei ole improvisatsioonilisus. Kujundid, mis üksteisele järgnevad, ei sünni improvisatsioonist, vaid nad pigem kasvavad siiski suhteliselt loogiliselt üksteisest välja. Aga see loogika ei ole mul enne kirjutamist kuidagi determineeritud ja tuleb enamasti mingi üllatusena. Ja nauding või rõõm sel-

Valimise kriteeriumiks ei ole minu jaoks kujundi uudsus või see, et ta oleks põnev või haarav, vaid see, kuivõrd ta mind lohutab. Lõppude lõpuks kirjutatan ma endale seda muusikat, mida mul on hea kuulata, millega ma tahaksin kauem koos olla.

lest üllatusest on tegelikult see, mis mind elus hoiabki. See on nagu üks suur seiklus. Teine asi on, et alati on võimalik ja vahel ka vajalik olemasolevat materjali puhttehniliselt korrastada ja sellesse intellektuaalselt sekkuda. See on paratamatu, eriti kui on tegemist näiteks orkestrimuusikaga.

Kas see eespool mainitud algne kõlapilt või algne impulss on sinule tavaline lähtekoht, millest sa alustad komponeerimist? Et sul on midagi, millest sa tuletad kõik ülejäänud?

Jah, see on selline ümin või kumin. Mingi üldine kõla, millest kõik välja kujuneb. Mis ei tähenda muidugi, et mul ei oleks eskiise või varasemat eskiiside pagasit, millele ma aeg-ajalt ei toetuks. Või et ma ei kommenteeriks järgmises teoses eelnevat teost – see on üsna tavaline.

Aga mis asi see kumin või ümin on? On see selline pätkel või tuum, millest sa kasvatad terve teose?

See on tõesti nagu lahtikirjutamine. Aga see puudutab juba kirjutamisprotsessi ennast, enamasti ma püüan kirjutada võimalikult kiiresti. Mul oli mingi aeg, kus ma üritasin kirjutada muusika üles ühele reale; ka orkestrimuusika. Et saaks võimalikult kiiresti ühele reale selle vormi kirja. Nüüd ma kirjutatan siiski kahele, kolmele või neljale, vahel ka viiele reale. Aga enamasti ma ei kirjuta partituuri, mis tähendab seda, et ma komponeerin selle muusika kaks või kolm korda läbi.

Kui olulised on sulle pealkirjad? Kas sinu muusikat võiks kuulata ka pealkirju teadmata?

Ma arvan, et oma viimase aja muusikas ma olen hakanud otse ütleva, küllap see on tajutav ka muusikat ennast kuulates ja need pealkirjad on ilmselt ka suuremas vastavuses muusikalise materjaliga, kui nad ilmselt varem olid. Side nende vahel on läinud otsesemaks. Ja üleüldse olen ma hakanud rohkem otse ütleva...

Kas nii muusikas kui...

...noh elus püüan ma rohkem vait olla.

Kui palju sa selle peale mõtled, kes su muusikat kuulab? On sulle oluline, et su muusika haaraks kuulajat?

Muusika kirjutamine on mulle valikuprotsess, kus ütlen kas ei või jaa. Kas see kujund või teine kujund. Valimise kriteeriumiks ei ole minu jaoks kujundi uudsus või see, et kujund oleks mulle või potentsiaalsele kuulajale põnev või haarav, vaid see, kui võrd ta mind lohutab. See element on mulle viimasel ajal põhiliseks kujunenud. Ja mina olen see, kes otsustab, mis lohutab ja mis mitte, sest lõppude lõpuks kirjutatan ma endale seda muusikat, mida mul on hea kuulata, millega ma tahaksin kauem koos olla. Intellektuaalne, vormiline ja orkestraalne tulevärk on muutunud mulle vähe tähtsaks.

Kas ka need heliloojad ja see muusika, mida sa kuulad, on sellised, mis eelkõige lohutavad sind?

Jah. Mitte, et ma nüüd vajaksin hommikust õhtuni lohutust, aga ma ei leia paremat sõna sellele, mis ma tunnen oma hinges, kui ma üht või teist kujundit valin. See on midagi, mis toimib kui-

dagi õrnalt ja sügavalt.

Boethiusel on raamat "Filosoofia lohutusest", tundub, et see idee, millele sa viitad, on lääne kultuuriruumis vist üsna sügavalt sees.

... mis mind lohutab või haarab või vaimustab; ja mind vaimustavad väga lihtsad asjad tihti peale. No näiteks Morricone filmimuusika vaimustab mind.

Sa mainisid, et mängisid kunagi bändis?

Nojah, eks me kõik ole kunagi mänginud mingis bändis. See oli selliseid esimesi tõsisemaid muusika tegemisi klaveriõpingute kõrvalt.

Aga eks ta andis esimese võimaluse, impulsi ise ka midagi öelda. Ma kuulan sellist muusikat ka praegu; ja ma ei suuda küll seda enam kuulata sellistes annustes nagu omal ajal. Ent jah, King Crimsonit ja Jimi Hendrixit ja Led Zeppelini ma kuulan senimaani. Küll väikestes kogustes. Aga väga valjusti.

Kui oluline on sulle see, et sa kirjutad mingile konkreetsele kollektiivile, tellimusele?

Kollektiiv võib päris palju inspireerida. Ja et see protsess oleks võimalikult vähe valuline, püüan ma silmas pidada konkreetset mängijat, lauljat. Üldse olen ma muutunud praktilisemaks, mind on hakanud huvitama, et lugu ka ette kantaks. Varem mul sellist aktiivset huvi ei olnud.

Mis puutub esituskoosseisudesse, siis olen ma – võib-olla on see tehnika ja oskuste küsimus – üritanud ja suutnud ennast suruda olemasolevate kollektiivide raamidesse. Nii et ma ei kirjuta lugu keelpillikvartetile ja kolmele klarinetile, vaid pigem keelpillikvartetile ja ühele klarinetile.

Kui vaadata sinu teoseid ja koosseise, tundub, et sulle on oluliseks kriteeriumiks kõlavärv.

Kõlavärv on midagi sellist, mis on mulle väga oluline. Ma arvan üleüldse, et intonatsioon ja hääletoon on esimene, mille põhjal me teeme inimese kohta otsuse: see on esimene informatsioon. Tegelikult, enne kui meloodia saab kujuneda selleks, mis ta on, kuuleme me ikkagi kõlavärvi. Need esimesed sekundid...

Nii et sinule algab muusika kõlavärvist?

Mis muidugi ei tähenda, et see oleks minu jaoks primaarne.

Kas sul on muidu eriti hingelähedasi koosseise, kui praktiline pool täiesti kõrvale jätta?

Esituskoosseisud on mul olnud rohkem *broken consort*'i tüüpi, nagu NYD Ensemble. Aga see on võib-olla tõesti etteantud võimaluste piires kirjutamine. Oma südames tahaksin tegelikult selle kolme klarineti juurde tagasi tulla.

Kolm klarinetit kui metafoor?

Jah.

Niisiis võib vist öelda, et heliloojale on väga oluline see, milliseid võimalusi olemasolev muusikakultuur pakub, et meil on tekkinud NYD Ensemble'i sugune kollektiiv, kes on suuteline mängima kvaliteetselt uut muusikat.

Selle kollektiivi olemasolu on kindlasti ääretult oluline ka minu

elus. Aga sellesarnaste kollektiivide olemasolu ka mujal.

Sa oled tuntud kui oma esituste suhtes väga täpne ja nõudlik helilooja. Kui täpselt sa suudad ette kujutada seda kõlalist tulemust, mis sul kirjutades peas on? Tuleb sul mõnikord ette üllatusi?

Mingil perioodil oli see 99,99-protsendilise täpsusega; vähemalt kõlavärvi, orkestratsiooni suhtes. Aga seal on hulk muid aspekte, mida üks esitus endasse haarab, nagu näiteks tempod.

Aga on asju, mis vajavad täpsustust. Mingil perioodil ei vajanud ma neid üldse, aga nüüd olen ma hakanud üha rohkem muutusi tegema. Ma korrigeerin üsna palju proovide käigus, teen mängijale käepärasemaks, suupärasemaks. Ei olegi vist olnud viimasel ajal lugu, kus ma ei oleks muutusi teinud.

Sa rääkisid enne loomeprotsessiga seoses, et sulle meeldib sellega kaasnev üllatus. Kas sulle meeldivad ka sellised üllatused, mis tulenevad esitusest või akustikast? Mingid aspektid, mida sa ei oska ette näha?

Jah, kahtlemata, kui need ei välju põhiidee raamest. Kui ma nüüd hästi meelde tuletan, siis olen ma ka fikseerinud selliseid üllatusi seoses partii valesti mängimisega, nii et tulemus kõlab märksa põnevamalt kui see, mis ma ise olen kirja pannud. Mingid juhuslikud kontrapunktid, mis ma olen pärast ka sisse kirjutanud.

Sinu biograafiast võib lugeda, et sa oled õppinud Kölnis elektroakustilist muusikat.

Kölnis sai, jah, selle žanri võimaluste ja esteetikaga tutvutud. Senimaani olen ma elektroonilist poolt kasutanud pigem täiendusena, tihti peale vaevu märgatava täiendusena akustilisele materjalile. Iseseisvana ei ole ta mulle kunagi mingisugust põnevust või huvi pakunud. Koosseisu hulgas on ta aga kohati olnud mulle lausa vältimatu, näiteks selleks, et hoida esituskoo seis võimalikult väike.

Vanamuusika näib olevat sinule kui heliloojale väga oluline? Mis see on, mida sa selles hindad? Mida vanamuusika sulle pakub?

Esmalt võib-olla on mulle see teemade ring, millega me vanamuusika puhul kokku puutume, palju südamelähedasem kui see, millega hilisem muusika on valdavalt tegelema hakanud.

Teine pool on tema haaratavus, kuulatavus, läbipaistvus. Tundub, et see on muusika, mis on valdavalt kuulamiseks mõeldud, seda ei saa eriti öelda muusika kohta, mida näiteks tänapäeval luuakse.

Kas üks aspekt, mis sind vanamuusika teemade puhul paelub, on ka religioossus?

See on kindlasti üks asi, tänapäeval on religioossus muusikas kindlasti marginaalsem kui näiteks renessanssmuusikas. Kuigi, jah – ega renessanssmuusikagi ei ole sada protsenti religioosne. Aga teatud pieteet, mis selles on, lähenemisel elule. See on midagi, mis on mulle lähedane. Mingisugune aukartus...

Mida vanamuusika puhtakustiliselt või kompositsioonitehniliselt heliloojale annab? Sinusugusele heliloojale?

Kunagi muusikakooli minnes seadsin ma endale väga selged eesmärgid. Üks oli Palestrina polüfoonia tundmaõppimine. Tegin seda Jeppeseni raamatu järgi, väga suures mahus, innukalt ja suure rõõmuga, ja ma arvan, et see on olnud mulle suureks toeks. Kuigi ma võib-olla ei ole imitatsioonilist polüfooniat või neid printsiipe oma loomingus väga palju kasutanud, aga oskus vähesest palju välja imeda – see on midagi sellist, mida on Palestrina puhul võimalik õppida.

Mulle on selle juures oluline printsiibi auditiivne jälgitavus. See tähendab, et üksipuha mis võtet ma kasutan, see olgu muusikas välja kuulatav.

Üks asi on struktuuri ja akustilise poole side. Teine aspekt on aga varjatud struktuurid, põhimõtted, nagu näiteks arvude sümboolika, mille välja kuulamine ei olegi oluline. Kuidas sa sellesse suhtud? Kas sa ise ka armastad midagi säärast kasutada?

Kunagi ma tundsin seoses Messiaeni muusikaga selliste asjade vastu sügavat huvi. Püüdsin tabada, kuid võrd need asjad on teadvustatavad kuulamise ajal ja ka pärast kuulamist, kuulamisel partituuriga ja ilma. Näiteks see, kuidas ta viis ladina alfabeedi vastavusse helireaga. See on võib-olla äärmuslik näide. Aga arvud – arvudel on kahtlemata oma mõju ja eks ma neid rohkem või vähem kasutan ka.

Aga käega katsutavaid kompositsioonivõtmeid ja jälgitavaid lahendusi, mis võiksid olla muusikateoreetikule huvitavad ja millest heliloojate puhul kiputakse väga palju rääkima, on palju näiteks minu viiulikontserdis. See on teos, kus ma kõigis osades, kohati lausa pisima detailini välja, rakendasin sümmeetrilise arenduse võtmeid; üks sümmeetriatelg läks üle järgneva tiivaks ja kokku moodustasid nad ühe väga suure peeglite süsteemi. Ma ei ole väga veendunud, et ma selle rakendamise kohati liiale ei läinud. Aga see haaras mind sedavõrd endasse. Nii nagu mind on haaranud uusklassitsistliku arhitektuuri puhul analoogsed nähtused.

Sulle meeldib sümmeetria?

Jah, aga siis, kui selles on samaaegselt dünaamika. Et ta ei tarduks. Ja ma arvan, et suuremas osas viiulikontserdis õnnestus mul seda tardumist vältida: ta oli parasjagu nihkes.

Aga kui sa võtad mingis loos lähtekohaks näiteks gregooriuse koraali – kui välja kuulatav see siis on? Või kui välja kuulatav see peab olema?

See on vihjeline materjal, mille puhul ma tean, et see ei ole vähemalt meie põhjamaade kuulajale välja kuulatav, eriti kui seda kasutatakse väljaspool olemasolevat verbaalset teksti. Tekstiga on vihje selgem ja piiritletum. Aga ilma tekstita muutub see võib-olla tõesti mulle endale olulisemaks kui kuulajale.

Kuidagipidi on ta mulle oluline olnud – märkida ära, mis on selle või teise teo-

Lihtsa töö väljajätlemiseks ei ole alati parim lihtsaim moodus. Vahel tuleb selleks hoopis keerulisemat valemist kasutada.

se kulminatiivne moment; või nagu võtmena teose avamiseks või mõtestamas seda tegevust – ei julgeks öelda, et õigustamas. Mingi õigustus peab ju olema! (Naerab.)

Vahel on need ka nagu mingid välgatused. Materjali hulk, mis tsitaadi või *cantus firmus*'ena kõne alla tuleks, on ju üsna suur. Ekstreemseim näide sellest on "Consummatum est", kus ma olen kasutanud lausa tsitaatide jada Bachilt, Chopinilt ja Monteverdilt.

Tundub, nagu pulbitseks muusikaajalugu sinu sees ja otsiks väljapääsu sinu teostesse.

See võib niimoodi olla, aga ma tahaksin, et see esineks pigem nagu võtmena, et muusika toimiks ka väljaspool muusikaajaloolisi teadmisi ja muusikaajaloolist mälu.

Sind ei huvita selline postmodernistlik stiilide ja ajalooga mängimine?

Ei, ei, seda kindlasti mitte. Ma arvan, et see vihjeline pool või muusikaajalooline pool peaks jääma sekundaarseks. Näiteks mingi teada olev ja tuntud akord – see võiks olla justkui avamas seda, mis ma parasjagu olen tundnud või läbi elanud teost kirjutades, see on nagu päeviku kirjutamine, mis avab tegelikult minu mõttemaailma üsna täpselt.

Kas muusikat kuulates on sulle lähtekohaks samad kriteeriumid, mis muusikat kirjutades? Mis tüüpi muusikat sulle kuulata meeldib?

See, millest me rääkisime: et leida mingisugust vaimset tuge. Tehniline külg on jäänud praegusel hetkel minu jaoks vähe huvitavaks. Üha enam vajan ma muusikas teatud käegakatsutavust, mulle ei piisa enam vihjelisest lähenemisest. Vihjeline pool on kindlasti alati üks kompositsiooni osa, aga mulle on oluliseks saanud, et märksõna oleks selgemalt, haaratavamalt ja kombatavamalt välja öeldud.

Seetõttu on mul aimus, et ma pöördun visuaalse materjali kasutamise poole – video ja muu taolise poole, ühendades seda oma muusikaga.

Aga kas algsel impulsil, või kuminal nagu sa ütlesid, on ka seos visuaalse küljega?

Üldiselt ma, jah, näen lugusid. Nii et see esimene reaktsioon on ühtlasi ka visuaalne reaktsioon. Mis iganes kujul ta minu silme eest ka läbi ei käi.

Kui palju mõjutab esitust mängija temperament? Kas mõnest teisest rahvusest esitajad toovad sinu teosest esile mingeid selliseid aspekte, mida sa Eestis ei kuule?

Kindlasti on eesti mängijale omane teatud suurem väljapeetus, delikaatsem lähenemine muusikalisele materjalile. Paljusid märkusi stiliseeritakse, kui ma näiteks soovin jõulist või koguni jõhkramat pillikäsitlust. Need märkused meil Eestis tihti peale nivelleeritakse hea mängutava piiridesse. Seda võib-olla märkab mujal vähem.

Aga üks asi, mida ma olen üsna hiljuti teadvustanud, on kontserdisaalide erinevus. See oli mulle väga üllatav avastus: kui palju mõjutab saal mitte ainult loo esitust, vaid ka seda, kuidas lugu kirjutatakse. Kujutleme näiteks üht oboe-, klarneti- või metsasarvesoolot mingis pulbitsevas faktuuris. See, millisesse dünaamikasse või isegi millisesse tessituuri see soolo asetatakse, on üsna erinev, sõltuvalt sellest, millise kontserdisaaliga üks või teine helilooja on kokku puutunud. Selleks, et noor helilooja

teaks, kuidas kirjutada sümfooniaorkestrile, ei piisa, et käia ainult Estonia kontserdisaalis. Peaks käima ka mujal, või siis vähemalt kuulama salvestusi, mis on tehtud teistes saalides ja ühe mikrofoniga.

Me oleme palju rääkinud muusikaajaloost, aga räägime natuke ka tänapäevast. Kui oluline on sulle 20. ja 21. sajandi muusika? Kuivõrd sind inspireerib see "nüüd ja praegu"?

Raske on ennast kuhugi mujale ette kujutada. Tuleb ju olla praegu, kui mind üldse huvitab kontakt, vähemalt kontakt iseendaga. Ja see on midagi, mille poole ma üritan liikuda. Ma arvan, et kontakt iseendaga on selles tegevuses primaarne. Kui see kaob, siis kõik ülejäänud on suhteliselt tühine.

Üks nimi, keda sinuga seoses tihti mainitakse, on Morton Feldman.

Feldmanist ei teadnud ma õieti midagi, enne kui nägin Härnösandis ühte tema partituuri, mis nägi välja selline, nagu ma kujutasin ette, et üks minu partituur välja nägema peaks. Olin väga rõõmus. See oli esimene kokkupuude. Teine kokkupuude oli, kui Tallinna raekojas mängiti üht Feldmani klaveriteost. See oli üheaegselt rõõmus ja kurb äratundmine: see oli niivõrd lähedane muusikale, mida ma olin kirjutanud õpingute vahepeal, väga sarnane, kohati lausa detailideni välja. Feldmanile ligipääs oli siin ikkagi suhteliselt keeruline, meie teadmised sellest, mis teisel pool vett toimus, olid väga pistelised.

Mis teeb sinu mõtlemise Feldmanile lähedaseks? Kas see on see aeglane kulgemine?

Aeglus ei ole mulle muidu ainuomaset tähtis, ei saa öelda, et ma kiiret muusikat ei aktsepteeriks. Et mulle näiteks Vivaldi oleks kauge. Aga see, et ma ise kirjutan pigem aeglast kui kiiret muusikat, on võib-olla mingi sisemise rütmiga seotud.

Üks helilooja, kes seostub nii sinu kui Feldmaniga ja keda sa ka ise oled maininud, on Takemitsu.

Takemitsu puhul paelub mind esiteks värv, eriti just tema viimase perioodi muusikas: väga täpselt fokuseeritud, lühikeselt kõlama jäävate värvilaikude täpne kalibreerimine. Ja need modulatsioonid – väikesed-väikesed liikumised ühe lühikesega kaheksandiknoodi sees. Need on asjad, mida naljalt kusagil mujal ei näe, ja seejuures on need as-

Selleks, et noor helilooja teaks, kuidas kirjutada sümfooniaorkestrile, ei piisa, et käia ainult Estonia kontserdisaalis. Peaks käima ka mujal, või siis vähemalt kuulama salvestusi, mis on tehtud teistes saalides ja ühe mikrofoniga.

jad, mida on võimalik välja kuulata – vähemalt korduval kuulamisel.

See teeb selle muusika iga kord ainu-kordseks; mitte et ta iga kord erinevalt kõlaks, vaid see, et me ei ole suutelised tegelikult esimese korraga selle ühe kaheksandiku – küll aeglase kaheksandiku – jook-sul toimuva värvigamma modulatsiooni ja muutust läbi kuulama.

Teine pool on struktuur väljaspool tämbrit. Need struktuurid, see kontrapunkt, mida ta kasutab, see on imelihtne.

Ja alati mõjuv ja alati läbi kuuldav. Ta ei kasuta kunagi kontrapunkti, mille puhul ma ei teaks, kuidas see on tehtud. See on alati imelihtne ja alati nauditav.

Ja faktuuriline äärmine läbipaistvus: tundub, et ta oli tões-ti elu lõpuni võimeline õppima ja täiustuma nendes küsimustes. Ta ei loobunud kunagi õppimast. Ja selles suhtes võiks ta olla igale heliloojale hea eesküju – mitte kunagi jääda pidama õpitud vahendite juurde. Kuigi me näeme seal väga palju kordust, näeme ometi selle korduse seest ka edasiminekut selguse, läbipaistvuse suunas. Kujundi ja tausta vahekorra täpse kalibreerimise, täpse väljamõõtmise suunas.

Üks asi, mida minu generatsioonil on võib-olla juba raskem et-te kujutada, on see, kui palju mõjutas loomeinimesi ühiskond-liku suletuse periood. Sinu õpingud jäid paljuski sellesse aega. Kui palju see sind mõjutas?

Ühiskondlik suletus oligi võib-olla põhjus, miks Eestis näiteks vanamuusika buum oli sedavõrd võimas ja erutav kõigile as-jaosalistele, samal ajal kui ta mujal oli üks liikumistest paljude muude kõrval. Meil oli ta mingil ajal paljudele muusikutele do-mineeriv suund. Sest see oli materjal, millele oli võib-olla natu-ke lihtsam juurdepääs kui näiteks kaasaegsele muusikale.

Kui palju on sind mõjutanud see, et sa oled oma loometeed kulgenud suhteliselt eraldi ja üksis?

Ma olen oma loomult selline üksiolija, nii et see ei ole mind kuidagipidi rusunud. Selline tavaline muusikutee – muusika-keskkool, konservatoorium – oleks käinud minule ilmselt vas-tukarva. Ma ei oleks oma iseloomu tõttu suutnud sellega kaas-akäia. Üksi kulgemine on olnud tulemusrikkam.

Hellilooming on vist iseenesest, a priori midagi sellist, mis eel-dab palju üksis olemist. Kui palju mõjutavad sind teised kunst-rid? On sul mingeid kirjanikke, kunstnikke, kes innustavad komponeerima?

No kindlasti talletuvad need kuhugi, ei ole vist asja, millel ei oleks meie tegevusele mõju. Aga kui sellis-test otsestest mõjudest rääkida, siis tekstiga seoses on seda kõige lihtsam tuvastada: see on otsene, käega katsutav ja välja kuuldav.

Autorid ja periood, mis on mind ilm-selt rohkem mõjutanud, on püha Juan de la Cruz ja püha Avila Teresa, nende mõtte-maailm ja lähenemine. Ilmselt ei ole see mi-dagi radikaalselt uut, sellisel müstilisel elu-tunnetusel on oma ajalugu ja eelkäijad. Kuid oma kaasajas – vastureformatsiooni periood-il – on nad ilmselt kõige jõulisemad, samas

aga subtiilsed. Juan ütleb asju kuidagi käe-ga katsutavalt ja samas väga nüansseeritult. Nii tema poeesia kui ka see, kuidas ta oma poeesiat lahti räägib, on minu jaoks alati olnud väga nauditav. Ja sellest tema mõtte-maailmast lähtuvalt on sündinud tegelikult õige mitu lugu.

Kas sulle meeldib elada praegusel ajal, praeguses ajaloolises situatsioonis?

Ma ei oska tahta teisel ajal elada. Kunagi tundusid need väärtused, mida keskaeg

pinnale tõstis, õiged, aga samas, kui me mõtleme nendele mee-toditele, ühiskonnakorraldusele, siis ma usun, et meist keegi ei oleks valmis selles ajas elama. Teokraatlikus ühiskonnas elada on ilmselt sootuks midagi muud, kui elada selles, millega meie nüüd oleme praeguseks juba hakanud ära harjuma. Ma ei kuju-ta ennast teise aega tegelikult ette ja ma olen selle üle õnnelik ja tänulik, et mul on just see aeg ja see võimalus.

Nii et avatud, demokraatlik ühiskond oma mõningate varjukül-gedega siiski väärib seda, et temas elada.

Kindlasti väärib, sest ilma sisemise ja praktilise vabaduseta muu-tuvad mitmed asjad meie jaoks suhteliselt mõttetuks. Otsused, mis me teeme vabast tahtest, ja otsused, mida me vabast tahtest ei tee, need on ju sootuks kvalitatiivselt erinevad – sõltumata sellest, kui õiged need on.

Kui rahul sa oled oma elukutsevalikuga? Kas sa kujutad end ette kellegi teisena, kui heliloojana? Kas see valik oli sinu jaoks vältimatus, paratamatus?

Ei olnud vältimatus, aga lapsepõlvest peale kujutasin ma ennast ette kuskile sellisesse vaiksesse nurka klaveri taha istuma. Ja nüüd tõepoolest on see visioon täitunud.

Teine pool on see, et kas seda kõike ei saaks teha teiste va-henditega. Ma arvan, et saaks küll, aga need ei eruta mind seda-võrd. Mind ei eruta hea maal või hea film sedavõrd, kui mind erutab hea muusika. Võib-olla isegi mitte hea muusika, vaid lihtsalt helid või helide kombinatsioonid. Lihtsalt mingi meloo-dia või mingi akord erutab mind ilmselt rohkem kui mõni vär-vilaik.

Kuigi see käegakatsutavuse vajadus või see kombatavus, mis on muusika puhul teisejärguline, on mind tihti peale pannud mõtlema, et kas ei peaks seda püüdma kuidagi balansseerida. Kunagi oli isegi mõte kunsti õppima minna.

Kui palju on sul olnud kahtluseperioode ja vaikuseperioode? Kas need on sulle kasuks tulnud?

Ma kahtlen kogu aeg selles, mis ma teen. See tähendab – suurema osa ajast. Mõnikord on aga selline selgusetunne, et teisiti ei saa, mis ei tähenda, et ma pärast selles kahtlema ei hakkaks.

Mul on olnud sunnitud vaikuseperioo-de ja perioode, kus ma olen sahtlisse kir-jutanud.

Aga mis puudutab vaikimist, siis se-da sorti vaikimine, kus üldse pliitsit kätte ei võeta, – ma ei ole leidnud, et see mulle hea oleks.

Ma arvan, et kontakt iseendaga on loomingus primaarne. Kui see kaob, siis kõik ülejäanu on suhteliselt tühine.

Aurumasinast kandleni

KRISTI MÜHLING

Leidsin oktoobrikuu Muusikast Toomas Velmeti intervjuu Mari Tampere-Bezrodnyga “Keelpillimängust, muusikaharidusest ja konkurssidest”, mida suure huviga lugema asusin. Milline haruldane võimalus lugeda teeneka viiulipeadagoogi mõtteid muusikast, elust ja kunstist! Peagi sattusin lõigule, mis harva esinevalt puudutas ka minu eriala kannelt. Tsiteerin: *Jah, see on omamoodi unikaalne nähtus, et sellel nii nimelisel (fin land) kui ka geograafilisel ääremaal on sedavõrd õitsev muusikakultuur, kus kategooriate väärtustamine on nii võrd paigas ja teadvustatud. Teatavaid tagasilööke siiski esineb, nüüd ka Sibeliuse Akadeemias; aga nagu meie vestluse alguses öeldud, elu kulgeb lainetades, jääb loota, et loksuh jällegi paika. Ütlen otse välja, et kandlemäng ja viulimäng on erineva tausta ja erinevate nõudmistega erialad, mida ei tohiks vägivaldse bürokraatiaga üheks tasandikuks siluda.*

Milles seisneb kandlemängu ja viulimängu vägivaldse bürokraatiaga üheks tasandikuks silumine Sibeliuse Akadeemias? Olen isiklikult lõpetanud selle õppeasutuse kandle erialal ning töötan kandleõppejõuna Eesti Muusikaakadeemias ja G. Otsa nimelises Muusikakoolis. Kuigi lõpetasin Sibeliuse Akadeemia 2000. aastal, olen ka praegu pidevas kontaktis oma eriala ja selle õppejõududega. Pean ütleva, et ma ei ole aru saanud, nagu oleksid kandle ja viiuli õppekavad ühte vormi viidud. Minu õppimise ajal õpetati, tõsi küll, kannelt ja viiulit ühes osakonnas – solisti koolitusprogrammis koos paljude teiste pillidega. Käesoleval ajal on osakonnad uut moodi ümber jagatud ning kannel ja viiul ühte osakonda enam ei kuulu. Kannel kuulub klaverimuusika osakonda koos klaveri, kitarriga, akordioni ja harfiga.

Mis puutub erinevatesse nõudmistesse kandlemängu ja viulimängu alal, siis on siin tänapäeval ka palju ühist. Kandle kui traditsiooniliselt rahvapilli kasutusala on laienenud ka kunstmuusikale. Heliloojad on kirjutanud kandlele suure hulga repertuaari, mille omandamine ei ole mõel-

dav ilma “klassikalise koolita” nagu teistegi instrumentide puhul. Kandlele loodud muusika on kõlanud viimastel aastatel korduvalt Soome mainekatel muusikafestivalidel, nagu näiteks Kuhmo kammermuusikafestival, Viitasaari uue muusika festival, “Helsingin juhlaviikot” jne. Nõuded, mida nn kunstmuusika kandlemängijatele seab, tingivadki kandlemängu õpetamise Sibeliuse Akadeemias klassikalise koolitusprogrammi järgi analoogselt teiste pillidega (kannelt, nagu muide viiulitki, õpetatakse endiselt ka rahvamuusika osakonnas, kus viljeldakse traditsioonilisi mängustiile). See ei ole siiski mitte vägivaldse bürokraatia, vaid mitme põlvkonna kandlemängijate ja pillimeistrite töö vilj.

Kandle (ajalooline) taust on tõepoolest viiuli omast erinev, kuid eks ole ju üksjagu erinevad nii mitmetegi klassikalise muusika pillide taustad. Kas selleks peab olema ühine taust, et kõrvuti eksisteerida?

Saan aru, et kandle õpetamine muusikaakadeemias kõrvuti teiste, klassikaliste pillidega võib tunduda harjumatu, kuna ajalugu nn kunstmuusikas on veel lühike ja traditsiooniliselt ei ole ta kuulunud kõrgkoolis õpetatavate pillide hulka (praeguseks õpetatakse kannelt kõigi nelja maa muusikakõrgkoolides, kus kannel on tuntud, peale Eesti Muusikaakadeemia ja Sibeliuse Akadeemia ka Läti ja Leedu muusikaakadeemias). Ajastu, mil loodi Euroopas konservatooriumide võrk, pani aluse ka mitmetele teistele progressiivsetele nähtustele, nagu näiteks aurumasin ja elektri leiutamine. Maailm on sellest ajast palju muutunud ja osaliselt ka tolleaegseid tõekspidamisi ümber hinnanud. Ka tänapäeva kannel ei ole päris sama instrument mis tol ajal. Arvan, et kandle näol oleme koos oma lähinaabritega lisanud nüüdisaegsesse maailmakultuuri omalaadse pilli, mis võimaldab mängida nõudlikumatki repertuaari ning ilmestada muusikat oma peene ja nüansirikka kõlaga.

* Leonardo da Vinci eskiisi põhjal ehitati paberist orel * Maria Callase ümber tihe- neb saladusteloor

✦ Kuna muusade silmatera Leonardo da Vinci jättis endast maha loendamatu hulga mõistatuslikke eskiise, siis on paljude elualade ekspertidel peamurdmist veel sajandeiks. Pillimeistrid on nüüdseks oma panuse andnud: 29. oktoobril tutvustati Genuas ülemaailmse teadusnä-dala raames kolme Leonardo pilli: kontserdil "Muusika Leonardo ajal" musitseeriti *viola organista*'l (teostajaks pillimeister Akio Obuchi), hobukolp-lüüral (meister Simone Vignato) ja paberviledega oreil; kõlas Leonardo kaas-aegsete: Alexander Agricola, Conrad Paumanni, Johannes Vincenet', Josquin Desprès', Heinrich Isaaci, Francisco de la Torre ja Joan Ambrosio Dalza loo-ming. Leonardo orel on hiline, lausa eilne leid: eskiis avastati 1996. aastal Madridi Rahvusraamatukogust ning märkmed dešifreeris haruldaste pillide meister, "Diccionario técnico-histórico del órgano español" autor Joaquín Saura. Saura valmistas ka oreli esimese variandi, Genuas mängiti teisel versioonil, mille ehitas Joaquín Lois. Leonardo orel on kaasas-kantav, topeltlöötsaga, vertikaalse ma-nuaali ja paberviledega. Viledel kaldasend võimaldab publikul näha ka mängija nä-gu; et ruumi maksimaalselt ära kasutada, pole viled ümarad, vaid kandilised; paber tagab maheda heli ja muudab instrumendi oluliselt kergemaks; manuaali vertikaal-asend on tingitud käe loomulikust liikumisharjumusest: mitte paremale-vasaku-le, vaid üles-alla – ja arvestades Leonardo teadmisi anatoomia vallas, on selline lahendus ainumõeldav.

✦ Hoolimata sellest, et aasta pole veel lä-bi, on Rootsi välja kuulutanud Polar-prize 2005 laureaadid: brasiilia laulja-heliloo-ja Gilberto Passos Gil Moreira ning sak-sa bariton Dietrich Fischer-Dieskau. Ustav panamakübara kandja, hingelt ja parteipi-

La Scala ajalooline kodu Milanos.

letilt roheline Gilberto Gil on 1960. aastat alates tegelnud brasiilia muusika populariseerimisega, rikastades ja sobitades omamaist ka võõrmõjudega (*reggae, rap, rock*). Detsembris 2003 kutsus Brasiilia president Ignacio Lula da Silva ta riigi kultuuriministriks. Esimene, millega Gil hämmastas, oli ametlike intervjuude laad: mitte puine probleemide hekseldamine, vaid lahenduste adumine. Dietrich Fischer-Dieskau (s 1925), kes viimase avaliku kontserdi andis 31. detsembril 1992 Münchenis (aeg-ajalt soostub ta meistrikursusi juhendamata), pälvib Polari oma ainulaadse meisterlikkuse ja uuenduslike interpretatsioonide eest, mis on jälje jätnud klassikalisse laulu kogu ta üla- ja alaliikides (ooper ja kammerlaul).

✦ Ammu lahkunud Maria Callase ümber on saladuste loor veelgi tihenenu-

Kust on pärit need 11 ehet, mis oktoobris olid väljas Sotheby's oksjoni Milano ja Londoni esinduses ning 17. novembril läksid enampakkumisele Genfis? Hakatuseks seisab loetelus briljandiga sõr-mus (11,7 karaati), edasi rubiinide ja smaragdidega kaelakeed, käevõrud, rinnanõelad... Esemekeste alghind kõigub 50 000 dollarist 140 000 dollarini (igäi-he hind eraldi). Kuna aga seda luksust reklaamitakse kui "Maria Callasele kuulunut", pole raske arvata, et oksjonihäämri all kohuvad numbrid veelgi. Maria Callase südamesõber, režissöör Franco Zeffirelli on ehetepäritolu kahtluse alla seadnud, kinnitades (Timesi ja Corriere della Sera veergudel), et tema pole diival eales midagi ligilähedast näinud. Maria Callasel olevat olnud mõni pärlikee ja pross, kuid eheted, millega ta näiteks Veneetsias Fenices ja Milanos La Scalas esietenduste aegu ra-

bas, olid vaid ühe õhtu imed – juveliiridelt (Cartier, Winston, Van Cleef) laenatu, mis kuulusid järgmisel hommikul tagastamisele. Käesoleval juhul on aga tegu vaaraoliku varandusega. Kas ehk abiakaasa Meneghini või võltsmiljardär Onassise kingitused? Zeffirelli peab olestust alusetuks, selgitades, et kui Callase ja Meneghini abielus keegi rikastus, siis nimelt viimane; mis puutub Onassisesse, siis ainus, mille too ihnuskois Callasele (lauljanna ja ta sõbra raha eest) n-ö tehingu korras hankis, olevat olnud üks laev, mis läks kohe põhja – lisaks jäi Callas ka sõbrast ilma. Ent Sotheby's on ju soliidne asutus, mis eelnevalt nõuab garantiisid? Zeffirelli loodab, et see nii ka on. Kuid Callase kunagine sõber on pessimistlik, liiga paljudel juhtudel on lauljanna nime paistel aetud jäledat äri: pärast surma on oksjonitele paisatud küll sukki ja sokke ja ei tea veel mida. Ja mitte üksnes pärast surma, see silmamoondamine algas juba Callase eluajal, siis kui tal polnud enam häält, ent kui üks Vasso Devetzi nimeline pianist läks igal hommikul lauljanna poole, noodimapp kaenlas, loomaks kuratlikku, uimastavat illusiooni, et ikka veel on vaja harjutada, et ühel ilusal päeval tuleb kadunud hääl tagasi... Aga kes ütleb, mis oli tegelik põhjus, et too mapiga kreeklanna läks igal hommikul sinna Pariisi korterisse?

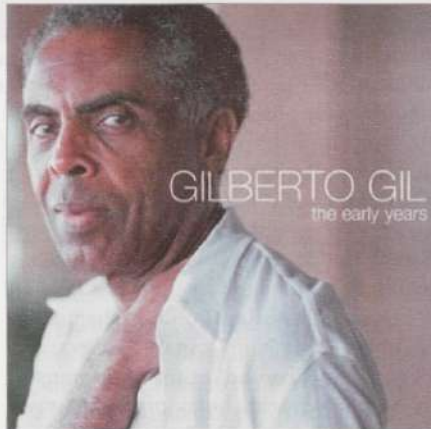
The Times ütleb, et Maria Callase ehete oksjonile toojaks olevat Vasso Devetzi pärijad. Võta kinni, kus lõpeb kreeka tragöödia ja algab ajatu komejant!

✦ Pärast kaks ja pool aastat kestnud restaureerimistööd lähevad 7. detsembril jälle lahti La Scala ajaloolise asupaiaga, Piermarini Teatri ukсед. Kojutulekut tähistatakse helge meistri Antonio Salieri teosega “L'Europa riconosciuta” (kordaksin üle, et Salieri ei olnud kurikael, ei olnud Mozarti mürgitaja), millega arhitekt Giuseppe Piermarinilt tellitud teatrihoone (tellijaks Austria keisrinna Maria Teresa) 1778. aastal ka sisse õnnistati.

✦ New Yorgis suri 73. eluaastal pianist Lilian Kallir. Kallir sündis 6. mail 1931 Prahast, lahkus Euroopast 1940, sattus New Yorki, õppis Isabelle Vengerova ja Herman de Grabi juures klaverit, Hugo Kauderilt teoreetilisi distsipliine. Alguses lootustandev, seejärel silmapaistev, läbi elu särav talent. Kallir armastas kamermuusikat ja nautis duomängu (due-

Lauljatar Maria Callase saladuslikult välja ilmunud ehted pandi hiljuti oksjonile.

Ustav panamakübara kandja, hingelt ja parteipiletilt roheline Gilberto Gil populaarseeris brasiilia muusikat.

FOTOD INTERNETIST

tis abikaasa Claude Frankiga), ta karjääri kaunisosana jäävad kestma Wolfgang Amadeus Mozarti loomingu elegantselt virtuoossed, teatraliseeritud etenduste mõõtu tõlgendused.

✦ 27. oktoobril suri Pariisis pianist ja pedagoog Claude Helffer, kelle kompetentsus ja entusiasm oli vaimustanud mitut muusikute põlvkonda.

Claude Helfferi saatus pole päris tavapärase muusiku tee. Noore Helfferi esimeseks kiindumuseks oli tehnika ja teaduse maailm, muusika vallutas ta meeled tunduvalt hiljem, siis, kui poleemiline Uus-Viini koolkond on märkamatuks nakanud prantsuse õhuruumi ning Teine maailmasõda pööranud lõplikult segi kunstiteetika kategoorilised pinnakihid. Helfferi õpetajad on võrdset kordumatu, vaadab vastandlikult isiksused: pianist Robert Casadesus, helilooja, dirigent ja teoreetik René Leibowitz. Pedagoogide pörkuvad auras osutuvad õpilase kujundamisel aga erakordselt viljakaks: Helffer võib klassikas (Beethoven, Mozart,

Schumann), on võrratu traditsioonis (Debussy, Ravel), lisaks hakkab aatelse kirega avastama uut. Uues muusikas on Helffer rahuldamatult uudistaja – õigupoolest üksik hunt, kes mitte ei mura läbi, vaid leiab tee partituurides, mida esialgu tähistatakse repertuaarimaastikul alles padriku tingimärgiga. Helfferile kirjutavad Henri Dutilleux, Gilbert Amy, Karlheinz Stockhausen, Luciano Berio, André Boucourechliev, Iannis Xenakis, Jean Barraqué, Philippe Manoury. Oma soolokavades armastab ta kõrvutada monumentaalset minevikku ja peadpöörivat nüüdisarhitektuuri: Beethoveni sonaadid kõrvuti Boulezi loominguga. Helffer on esimene prantsuse pianist, kes salvestab Arnold Schönbergi klaveriloomingut (lindistab selle tervikuna), ta on Pierre Boulezi 1. ja 3. Klaverisonaadi esmaesitaja; ta on ka pianist-filoloog, kes oma tähelepanekud ja interpretatsioonilise kogemuse talletab trükis (Debussy Prelüüdid Durand'ilt). Ent oma huvide eest tuli Helfferil ka maksta: temasugust pedagoogi, kelle kursustele sõideti kõikjalt kokku, tervitas prantsuse akadeemiline õpetlaste rivi pikka aega vaid laitmatu, jaheda viisakusega. Ent mis seal imestada: Arnold Schönberg, Anton Webern, Alban Berg – Helfferil oli võimatu neist mõõda minna, aga Pariisi õppeasutustes polnud nimetatud tegelasi veel kuuekümnendailgi soovitatav mainida.

Võiks küsida, et ega pedagoog Claude Helffer ole oma mõtteid ja tähelepanekuid kirjasõnas jäädvustanud? Õnneks on. Raamatus “Quinze analyses musicales de Bach à Manoury” (Gené, Contrechamps, 2000) läheneb ta analüüsitava materjalile praktikuna, käsitledes haaravas, sütitavas ja lihtsas keeles klaveriteoseid Bachist Manouryni: Bach'i Partiiita BWV 826; Mozarti Sonaat K 311; Beethoveni Sonaadid op 10 nr 3 ja op 109; Schumanni Fantaasia; Chopini Ballaad f-moll; Debussy “Kujundite” II vihik; Schönbergi palad op 11 ja Süit op 25; Weberni Variatsioonid op 27; Boulezi Klaverisonaadid nr 1 ja 2; Stockhauseni “Klavierstück IX”; Manoury “Cryptophonos”. Seega klaverirepertuaari piirikiivid ajast, mil klaverist selle tänases mõttes eksisteerisid klahvid ja veel pisut, ajani, mil on hakatud tõde ma, et klaveri võimaluste tegelikud avardajad on ikkagi need heliloojad ja interpreedid, kes eksperimendihimus ja loomemalangus lähtuvad klahvist.

Kirev ja mõtlemapanev klaverifestival

NELE-EVA STEINFELD

Neljas rahvusvaheline pianistide festival "Klaver '04" on seljataga. Elamuslikke kontserte ning meelde jäävaid esitusi oli mitmeid ja mõtteid tekkis erinevaid – nii klaveripeo nädala jooksul kui ka tagantjärele kõrvu jäänud kõlasid meenutades. Aga eks festivali eesmärk olegi pakkuda võimalikult värvikirevat pilti, mis annaks huvilistele kauaks ajaks mõtlemisainet.

Avakontsert tekitas vastakaid tundeid. Öhtu nael oli Gija Kantšeli "Valse Boston" klaverile ja orkestrile, soleerimas itaalia noor pianist Gianluca Cascioli, kelle nüüdismuusikatõlgendus oli pingetatud ja värvikas, kus väljenduslik emotsioon võis vahel kuulajani kanduda ka kõigest üheainsa heli kaudu. Schumanni klaverikontserdi puhul polnud tegu just kõige traditsioonilisema tõlgendusviisiga. Väheseks jäi pingelistest tundeseisunditest ning -puhangutest ja vahel ka tähendusrikkast intoneerimisest. Traditsioonide tolmukihi raputamine võib teinekord mõjuda ju üsna värskendavalt, aga midagi tundus esituses siiski puudu jäävat.

Festivali suurim elamus oli minu jaoks Louis Lortie klaveriõhtu. Arvan, et ta pääses oma orkestraalsetes värvides Liszti esitusega üsna lähedale romantismiajastu kunstide sünteesi ideele, tema sõrmede alt voolav muusika tekitas assotsiatsioone taeva ja põrgu kujunditega. Võrdleksin seda kontserti hea teatriendusega, kus näitleja rolli sisseelamise võime ja kehasatava tegelaskuju ehedus on ideaalilähedased. Säärast Dante-sonaati just sageli ei kuule – populaarse teosena esitatakse seda õpilastegi hulgas tihti, ent see lihtsalt pole see lugu! *Piano*-episoodides hoidis Lortie publikut otsekui lõa otsas, vabastades kogu üles kruvitud energiahulga orkestraalses *forte*'s. Huvitav, et tema plaatidest ei olnud varem nii tugevat muljet tekkinud, ent *live*-kontsert ning sellele järgnenud meistriklass olid tõesti vägevad.

Nikolai Luganski lõi oma vapustavalt kindlakäelise, Moskva klaverikooli briljantseimate mänguvõtetega opereerides grandioosse ja maalilise kõlapildi, mida raamisid tugevad ja laiapõhjalised vene kultuuri traditsioonid. Paremat Prokofjevi

"Romeo ja Julia" esitust on üsna raske ette kujutada. Ei saa salata, et tema klaverimäng oli suur nauding, seda täiuslikku ja laulvat kõla kuulates oli umbes sama luksuslik tunne nagu Mercedese nahkistmel mööda öist kiirteed kihutades. Luganski suhe muusikaga kulgeb mööda laia ning sissekäidud traditsioonide rada. See on kindel, eesmärgile viiv ja mitmeid kordi läbi käidud. Mis aga juhtuks siis, kui sealt veidi kõrvale põigata?

Omaette nähtus selles kirevas pianistide jadas oli noor prantslane Alexandre Tharaud, kelle tõlgendus Bachi muusikast oli kohati ehk liiga sujuv ja ühtlaselt kiirevooluline, ent Bachi kontserdiseadete teised osad kulgesid väga ilusas kõlalises kõrgsfääris. Ravel oli täistabamus, "Gaspard de la Nuit" esitatud särava elegantsiga. Tharaud esitust iseloomustab jahedalt vaatlev hoiak ning vapustav mängutehnika. "Scarbo" viirastus kihutas nagu tuul mööda klahve ja kontserdisaali.

Nauditavate noore põlvkonna virtuoside kõrval pakkus põnevat kuulamiselamust ka vanameistrite mäng. Nende esitust rikastab üks oluline komponent – elukogemus, mis asetab sageli nii mõnedki ideed, detailid kui ka teose tervikliku tõlgenduse veenvalt õigesse kohta. Selline muusik oli Stephen Kovacevich, filosoofilisi kujundeid armastav ja pikki fraase haarav mängija. Beethoveni tõlgendamisel lähtus Kovacevich klassitsistlikust kontrastide vastandamisest. Rutakates ja pisut keevalistes *agitato*-lõikudes esines tihti üsna julget pedaalikasutust ning temperamentset pika mõtte taotlust. E-duur sonaadis op 109 nappis pisut lüürilisi kujundeid. Schuberti B-duur sonaat oli väga kompaktne ning kergesti hoomatav.

Eks festivali eesmärk olegi pakkuda võimalikult värvikirevat pilti, mis annaks huvilistele kauaks ajaks mõtlemisainet.

Muljed Eero Heinoneni kontserdist on mõnevõrra tagasihoidlikumad võrreldes festivali ülejäänud etteastetega, vaatamata sellele, et tegemist oli väga jõulise natuuriga ning oma ala tõelise professionaaliga. Ilmselt kujunes selline mulje osalt ka repertuaari tõttu. Valetaksin, kui väidaksin, et Sibeliuse väikevormid tunduvad mulle sama sisukad kui tema sümfooniad. Vahest seetõttu ei avanenud ka Heinoneni sisemised reservid ja võimed publiku ees täies mahus. Janačeki "Rohtunud radadel" oli Sibeliusest huvitavam, ent tegu oli taas miniatuuridest koosneva tsükliga, mis jättis mällu küll palju detaile, takistades siiski interpretdist suurejoonelisema üldmulje kujunemist. Heinoneni meistiklassis aga oli õhkkond äärmiselt positiivne, see ning tema nõuanded väga õpetlikud.

Põnevaks osutusid raekoja kontserdid, kus püüti taas elustada sajanditetaguseid traditsioone ning esitati Mozarti ja Chopini klaverikontserte keelpillikvarteti saatel. Chopini muusikat pole kerge mängida, võib varitseda oht, et publik nuriseb esitaja vähese tundlikkuse üle või kuulaja lämmatatakse afekteeritud mängustiili ja ülepausutatud detailidega. Midagi sellist sel korral ei juhtunud. Chopini Esimeses ja Teises klaverikontserdis soleerisid nii kodu- kui ka võõramaisel laval tähelepanu ja auhindu pälvinud noored pianistid Mihkel Poll ja Irina Zahharenkova saatetuna Tobiase-nimelisest kvartetist, kelle mäng ei olnud paraku alati just kõige elamuslikum ja puhtam. Sellise kammerliku projekti idee oli iseenesest hea, kuid pärast kulmineeruvat solistipartiid jäi kvartett vahemängudes kõlajõult siiski nõrgaks. Või on siis tänapäevaste orkestriettekannetega hellitatud kõrv lihtsalt harjumuspärasest kinni. Väga liigutavalt mõjus Zahharenkova lüüriline ja sensuaalne nägemus f-moll kontserdist. Milline II osa! Isegi kvartett sai joonele ning rihtis enamiku helisid õigele kõrgusele. Zahharenkova on ammusest ajast silma jäänud kui äärmiselt rikka sisemaailmaga isiksus, kes lummab publikut ilma erilise pingutuseta. Hämmastavalt kauni kõlapaleti valdamine, fraaside elastne kujundamine ning sügavuti minek teose ku-

Küpsus klassikas ja ärgas avastamisrõõm uudisteostes olid duo Nata-Ly Sakkos – Toivo Peäske juubelikontserdi märksõnadeks.

FOTO EESTI KONTSERDI ARHIIVIST

Louis Lortie Liszti-õhtu oli kui andeka näitleja monotükk.

jundite mõtestamisel kinnitab, et tegemist on küpse kunstnikuga. Mihkel Poll oskab kuulajat haarata väga keskendunud mängustiiliga ning tema nägemus Chopinist oli kargem ja dramaatilisem.

Chopini kontsertidega võrreldes kõlasid Mozarti klaverikontserdid Tallinna Keelpillikvarteti saatel minu arvates tõepärasemalt. Tubli panuse kontserdi õnnestumisse andis Urmas Vulbi ning Henry-David Varema intensiivne osalus. Soleerisid klassivennad **Jaan Ots** ja **Jaan Kapp** Muusikakeskkoolist ning jaapani päritolu **Miho Kawashima** Londoni Yehudi Menuhini muusikakoolist. Kõigil olid omad trumbid – F-duur kontsert

Jaan Otsa esituses võlus lihtsuse, voolavuse ja siirusega; Jaan Kapi poeetilisem ja introvertsem loomus avaldus eriti hästi A-duur kontserdi *Andantes*; Miho Kawashima C-duur kontserdi esitus oli detailideni viimistletud ning tütarlapselikult pärlikestena veerev. Professionaalselt tasemelt olid kõik mängijad tugevad, ent kuhugi jäi naer, mängurõõm ja lust, millela Mozarti muusika esitus siiski teatud määral oma võlust kaotab.

See, mil moel mängib **Mati Mikalai**, paneb mõtlema. Ja paneb ka kuulama. Ta on tõsine ja muusikat süvakihtideni uuriv pianist, kel on kristallselge faktuur ning kõrv aldis pisematelegi täbrim muutustele ja registrivastandustele. Üksikutel helidel on Mikalai jaoks suur väärtus, oskusliku liitmise teel moodustuvad nendest selged liinid ja tugevad raamid vormile. Tema eripäraks tundub olevat avaldada publikule sugestiivset mõju erinevate rütmikujunditega, mis suurepäraselt õnnestus näiteks Štšedrini sonaadis ning mõningates Schumanni "Lastestseenides". Tuleleek, mis temas pulbitseb ja vahel ootamatult lahvatab, võiks ehk veelgi sagedamini väljapääsu leida. Mängulisemat poolt kavas esindas Ülo Kriguli uudisteos /kohvri juhtum/, kust võis leida mõndagi üllatavat. Kas või näiteks pika-pika lipsu.

Tanel Joametsa kuulates avanevad kõik loovuse kanalid. Tema mängus on spontaanset tundeüllust, pinget ning ettearvamatus. Ta on tuline ja samas väga tundlik natuur, kes ei jäta sugugi üksikõikseks, teosed sünniksid otsekui kohapeal ning sealjuures tohutu emotsionaalse laenguga, mis vahel kõik muu laviini-na enda alla matab. Mõnikord näiteks ka faktuuri. Temperatuur läheb kohati nii kõrgeks, et koostisained hakkavad oht-

likult kokku sulama ja kipuvad üle keema. Kuid õigel ajal kostavad lüürilised ja tundlikud helid. Tõnu Kõrvitsa "Tälve tee" oma impressionismilähedaste kõlavarjunditega sobis hästi kokku ülejäänud kavaga ning elas ja hingas Joametsa nüansseeritud detailikujunduses. Joametsa muusikatõlgendus on väga vahetu ja stambivaba ning improviseerides on ta täielikult omas elemendis. Rohkete lisapalade seas olidki mitmed improvisatsioonid publiku antud teemadel, need olid väga hästi tehtud!

Tallinna Klaveriduo kontserdilt kostis kolmekümne koostööaasta küpseid vilju – sulandunud koosmängu, ergast rütmilist pulseerimist ning üksteise ideede head tabamist. Nata-Ly Sakkose energilist ja emotsionaalset mängu tasakaalustab hästi Toivo Peäske ratsionaalsem musitseerimine. Huvipakkuvam oli just kava teine pool, kus lisaks Erkki-Sven Tüüri Sonatiinile tuli ettekandele ka kaks uudisteost. Eino Tambergi "Non-stop ja Postlööd neljale" koos PaukenFEST Duoga kujunes kontserdi kulminatsiooniks ühes kõikehaarava ja veidi ähvardava ning rütmika liikumisenergiaga. Timo Steineri "Täherahvas" oli omamoodi armas lugu, nõudes mängimisega üheaegselt ka virtuoosset vilistamisoskust kõrges registris!

Meelelahutuslik lõppkontsert, mis kujutas endast nelja kodumaise mitmekülgse pianisti erinevas muusikastiilis improviseerimist, oleks võinud olla ehk veelgi vabamas vormis – kui ikka *show*, siis kogu raha eest. Seda laadi kontserdi atmosfäär on ju ometigi kõike muud kui akadeemiline! Õhtu juht nägi vaeva, ent mängijate olek oli natuke kinnine. Mõnevõrra paremini õnnestus kuulajatega vabama kontakti saavutamine Rannapil ja Mattisenil. Kristjan Randalu mõtted jäid kohe kauaks hinge ning kõrvu. Tal on väga isikupärane mängustiil, selline huvitavate struktuuride ja kõlanüanssidega intellektuaalne ja tugeva klassikapõhjaga jazz, tema klassikavoor oli samuti viis pluss. Mattiseni armastus-avalduis Händeli "Rinaldo aaria" teemal läks südamesse ja võlus ilmselt paljusid. Sven Kullerkupult jäi kõrvu hetkeimprovisatsioon, ületamatu oli aga peakangelase Rannapi jazzivoor, kus ideed lendasid nagu varrukast.

IMPRESSIOONID

LILIAN SEMPER

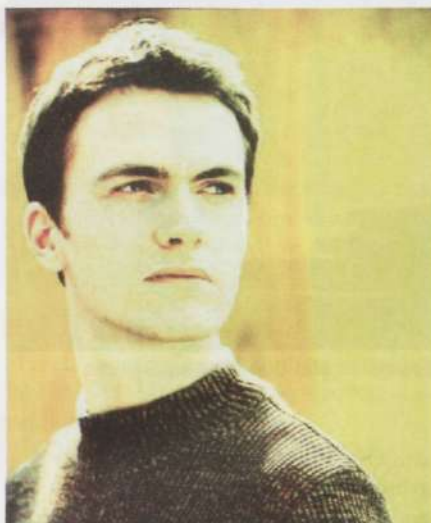
Klaverifestivalid avavad meile maailma üha enam. Selgemaks saab, kes on kes. Tuntud nimed muutuvad elavateks inimesteks ja kontserdimuljed kaaluvad igati üles varem kuulnud helisalvestised. Kõlaruum on hoopis teine ja isegi see, kuidas pianist klaveri taga istub, reedab palju tema sisemisest olemisest, kontseptsioonistki.

Kontsert pole ainult helide küsimus. Teine aspekt liitub sooviga elamust saada. Tahaks, et muusika puudutaks ja sisemiselt läbi raputaks. Ja tõesti, igal senisel festivalil on seda olnud, nüüdki ei tulnud pettuda. Hea on kuulata oma ettekujutuse ideaalset realiseerumist, aga veel parem kogeda midagi uut, mille peale poleks ise tulnud. See teeb interpretatsiooni kunstiks.

Äsja möödunud klaveripeo väliskülastest rääkides (keda mul siiski kahjuks kõiki kuulata ei õnnestunud) võin igatahes öelda, et mina sain viis vastust mainitud küsimusele kes on kes, peale selle veel hulga õnnelikke elamushetki. Kui naljaviluks püüaks külalisesinejaid lahterdada, siis siin nad oleksid: Suur Teadja, Aristokraatlik Virtuoso, Hariv Naaber, Lummas Helivõlu ja Mastaapne Artist.

Stephen Kovacevichi (varem tuntud Stephen Bishopi nime all) kontserti ei tahta kuidagi eraldada tema meistrkursusest Eesti Muusikaakadeemias. Tekkis üldmulje, et suurele pianistikogemusele liituvad ka sügavad teadmised ja lai haare. Küllap on tema kontserttegevuse haripunkt juba seljataha jäänud, mispuhul ei taha nii väga norida teatud stiihilisuse kallal teostuses. Meelsamini räägiksin sellest, mis võlus, ja need olid nimelt sonaaside aeglased osad, keskendatus, hillitsetud intiimsus ja tark lihtsus selles muusikas. Selles suhtes tahaks eriti ära märkida Beethoveni Sonaadi E-duur op 109 ja Schuberti suure B-duur sonaadi kaht esimest osa, ka värskaid ideid nende kujundamisel.

Nikolai Luganski esindab minu meelest vene pianismi selle parimais traditsioonides. Kõrge klass nii muusikaliselt kui pianistlikult. Kõik on läbi mõeldud, tunnetatud ja hiilgavalt teostatud, sealjuures liialdusteta, võiks öelda aristokraatlik. Tõeliselt suure elamuse sain kontserdi teisest poolest. Beethoveni Sonaat op10

Alexandre Tharaud, festivali isikupärane külaline.

FOTOD INTERNETISTI

nr 3 D-duur kava alguses oli küll terviklik ja väga loogiline, aga pisut liiga sile. Kuigi tegu on varase Beethoveniga, tuntuks lövi ometi küüntest, kuskilt peaks aimata olema selle rebelli põhiolemust, midagi ohjeldamatut, nurgelist. Seevastu Prokofjevi palad "Romeost ja Juliast" ning Rahmaninovi kaheksa prelüüdi olid suurepärased. Karakterid, nii orkestraalsus kui klaverikkus, rikkalikud kõlavärvid ja karge poeesia – kõik oli tõeliselt nauditav. Oma piiritust virtuoossusest andis Luganski otseselt aimu alles lisapalades.

Soome pianist Eero Heinonen võiks meil rohkemgi tuntud olla, tema soliidne tase, mida iseloomustab mahlakas ja nüansirohke kõla ning emotsionaalne avatus, avaldavad muljet. Esmajoones oli see hariv kontsert. Kuulsime muusikat, mida siin peaaegu ei mängita. Suure sümfooniku Sibeliuse puhul oli tunda, et pisipalad klaverile pole see žanr, milles helilooja end tingimata ilmutama pida-

Hea on kuulata oma ettekujutuse ideaalset realiseerumist, aga veel parem kogeda midagi uut, mille peale poleks ise tulnud.

nuks. Vahel ei mahu ta neisse justkui ära, teinekord jälle ei leidu piisavalt originaalseid mõtteid. Muidugi oli siin ka meeldivaid momente ja pole paha selle repertuaariga tuttavaks saada. Janačeki tsükkel "Rohtunud radadel" on omanäoline ja tõsine muusika harmooniliselt ja polüfooniliselt huvipakkuv helikeelega. Ega need palad end kuulajale kergesti kätte ei anna, kuid pikapeale mässivad nad endasse ja tõmbavad kaasa.

Alexandre Tharaud laskis meid osa saada sellest, mida võiks ehk prantsuse kooliks pidada. See õhtu erines teistest, ei tundunud päris tavalise kontserdina. Nagu mingi konventsionaalsuse kiht oleks vahepealt ära kadunud. Tuli lihtsalt inimene ja vahendas Muusikat. Klaveri oli otsekui ära vahetatud, helises kuidagi imepäraselt, valdavalt muide *piano*-nüansides. Ma ei imesta, et üks mu sõber (mittemuusik) ütles pärast kontserti tundvat, et ikkagi tasub elada! Mäng oli vaba, lihtne ja loomulik, võiks öelda õnnelik musitseerimine, mida ei taha eriti analüüsida ega seletadagi. Minu jaoks oli see festivali tipp hetk.

Louis Lortie näol on tegemist hoopis teistsuguse isiksusega. Programm oli üdini pianistlik – ainult Liszt. Kontserdi algupoole hakkas mind painama jälle üks ammune ketserlik mõte, nimelt et klaverikomponistide pikas reas on just Liszt see, kelle muusika, vähemalt osa sellest, on oma aja ära elanud. Petrarca sonettide ilu avaldas siiski mõju. Kõitsid Lortie erakordselt kaunid kõlaplaanid ja suurepärase faktuurikäsitus. Seda lihtsalt pidi imetlema, kui ka just päris kaasahaaratud ei suutnud olla. Dante-sonaat oli terviklik ja omanäoline. H-moll sonaadi puhul võtan oma sõnad Liszti aadressil tagasi, see on suurteos. Lortie kujundas seda kindlakäeliselt. Siiski astus pianist siin teatrailsuse ja pateetilisuse vallas minu meelest riskantse sammu, nimelt ühe sammu üle piiri. Pateetilisus on nii äärmuslik seisund, et kui ta ei ole absoluutselt ehtne, siis on ta tühi. Tegemist on aga kahtlemata mastaapse ja meisterliku mängijaga.

Palju huvitavat lisasid festivalile "Klaver '04" eesti pianistid, kellele oli usaldatud tervelt kuus kontserti. See on tore! Jääme lootma, et siinkohal siiralt tännatunud korraldajad suudavad meid ikka ja jälle rõõmustada uute klaverimängu pidupäevadega.

Uus “Hea Uus Heli”

ERKKI LUUK

“**H**ea Uus Heli”, seekord juba kolmas, õõtsub helilises mõttes kusagil keskmisel kursil, õövastavate peavoolude ja mõistatuslike avangardi-nirede vahel. Festival manifesteerib üsna ühemõtteliselt seotud *underground-scene*’iga, üritades panustada selle rohkem või vähem tuntud staaridele, nagu Auxmen ja Scion esimesel või Felix Kubin nüüdsel HUHil. Kuna festivaliga seotud globaalse *underground*’i kandepind on üsna lai, tuleks HUHi vaadelda muusikaliselt juba institutsionaliseerunud, suhteliselt arvestatavate subkultuuride ja huvigruppidega sümbioose moodustava nähtusena. Iseenesest on selle “maa-aluse” sõna tähenduse venimine tõsiselt tüütu – ühelt poolt ehivad enast sellega kõikvõimalikel globaalsetel subkultuuridel parasiteerivad, kuritegevuse ja narkoprobleemidega kimpus massiüritused, nagu Sundance Music Festival ja “Freedom Parade”, teisalt aga eelnimetatutega võrreldes tõesti kusagil üliväga sügaval “maa all” aset leidev helikunstnike festival “Heli+Visioon”, mis toimus esmakordselt sel sügisel Tartus ja Moostes. Festivalina asetub HUH Eestis toimuvatest kuhugi *underground-scene*’i keskmesse kõige paremini, kuna eelmainitud stseeni “lavastamine” eeldab juba iseenesest teatud sektantlik-subkultuuriliku institutsionaliseerumist. HUHist oluliselt suuremate festivalide puhul ei saa enam rääkida sektantlikkusest, samas kui oluliselt väiksematel pole enam arvestatavat subkultuurilikku kandepinda, kuigi mõlemad on muidugi suhtelised, eelkõige Eesti oludele kohandatud mõisted.

Sellise pika ja jaurava sissejuhatuse peale peaks olema selge, mis laadi nähtusega üldjoontes on tegu. Samas ei piirdu end põhiliselt klubikultuuri äärealade kaudu identifitseeriv HUH (nagu muuseas need äärealad isegi) vaid ühetüübilise sisendi ja väljundiga. HUH väljendab ja peegeldab paljuski oma vaimse isa Aivar Tõnso muusikamaitset, mistõttu peaks seal juba traditsiooniliselt ka eksperimentaalsele müramuusikale olema nišš varutud. Hea näide selle niši täitmisest oli seekord jaapani “elektroniline nais-

Mikrofonid, Estoniast laenatud harf ning jaapani “elektroniline naisinimene” Emi Maeda.
FOTO LIISA KUUSIK

inimene” Emi Maeda, kes ajas mikrofone Estoniast laenatud harfiga *feedback*’i ning sellega kogu helisüsteemi ajutisse ülevõimendusse ja õelusest kubisevasse mürra. Puhthelilises mõttes on sellist muusikat kuulnud omajagu – põhiliselt on ju nii, et kui oled kuulnud üht kurja *feedback*-müra lavastust, oled kuulnud neid kõiki –, nii et kontsert oli pigem näitliku õppetunni kui täismahus muusikalise elamuse eest. Tema veidi vähem kui tunniajasest kontserdist esimesed viisteist minutit olid siiski vaheldusrikkama, ambientse ja võnkuva *reverb*’iga “tumedad” elektroonilise heli päralt, kuhu oli siin-seal ka mõistatuslikumaid, näiteks raadiost või tegelikusest pärinevaid meloodiajuppe ja -katkeid sisse sulatatud. Maeda esinemine oli muidugi programmiline, ideeks demonstreerida harfi “täiesti teistsugust” kasutusvõimalust, kuigi tulemus oleks umbes sama ka mis tahes muu keelpilli puhul. Teiseks näitlikkus – ta seletas pidevalt, mida teeb. Kolmandaks mõned spetsiifilised knihvid, mida mõni helieksperimentalist võis registreerida või kõrva taha panna. Nii saime näiteks tea-

da, et Maeda oli harfi helisid töödelnud programmiga “Supercollider”, mis kujutab endast, nii palju kui ma tean, mingit programmeerimiskeelt, kus verbaalse süntaksiga – stiilis ApplyFilter (argumentid) – heli modifitseeritakse; iseenesest muidugi huvitav asi, samas spetsiifiline oskus-teave, millega tavakuulajal midagi peale pole hakata. Võib muidugi ka küsida, kui palju neid tavakuulajaid tol õhtul Kanuti gildi sattus, aga kui tegu on ühe festivali “Hea Uus Heli” peaesinejaga, siis võiks ta iseenesest siiski veidi “huvitavam” või vähemalt “parem” olla, millega ma ei taha muidugi öelda, et ta peaks olema “arusaadavam” või “rahvapärasem” või need teised koledad sõnad.

HUH-i põhiüritus on traditsiooniliselt “100%”, mille peaesinejaks oli seekord saksa esoteerilisevõitu, ajakirjas The Wire “värskendavalt perversseks” tituleeritud salongi-, kerge- ja filmimuusika tuus Felix Kubin. Eelmine, võrdlemisi keeruline lause võtab Kubini muusikalise olemuse tegelikult üsna hästi kokku. Nüüsis võib seda meest liigitada kuhugi Curd Duca kanti, kuigi viimane on pisut elitaarse-

ma auraga, samas kui Kubin sulandub klubimiljöösse sujuvalt (tarvitades selleks küll pisukest Kraftwerki-maskeeringut), muutudes "saksalikumaks", masinlikumaks ja rütmilisemaks, kui ta oma plaatidel üldiselt on. See on muidugi ka mõistetav – kes tatsuvalma jalaga rahvast ikka suudaks välja kannatada mingit kui tahes suurepärasest undamist stiilis "bass-ja-välilindistus kohtub Morricone jäänustega". Seetõttu mõjus tema masinliku täpsusega doseeritud esinemine koos lipustatud, klanitud ja vammusesse topitud väliskujuga üsna asjakohaselt, et mitte öelda üllatavalt, tavaliste klubi-live'ide kõrval. Kubin on *show*-mees – asjaolu, mille vastu peaks kõnelema tema *live*'ist nähtuv fakt, et ta on kontrollifriik. Ma pole näinud mitte ühtki ühemehekontserti, mis oleks olnud nii mõõdetud, väljaarvestatud ja kontrollitud ning samas ka tõeline esinemine, mitte arvutis lugude käima klõpsamine. Kubini ette oli kuhjatud terve müriaad sünte, mida ta vahelduvalt mängis, lisaks väljusid tema suust laulusõnad, rohkem küll deklamatsiooni kui laulu kujul, lugude üldiselt rütmikad taustad tulid mp3-mängijalt. Kõige selle meeleheitliku organiseerimise ja koordineerimise kõrval jäi tal veel aega masinliku täpsusega ajastatud ja nurgelise elegantsiga teostatud žestide ja dramaatiliste pooside jaoks. Humanoidi imetusväärne *show* pälvis kohalviibijate jäägitu kaasaelamise, kuigi pean ütleva, et tema plaadid meeldivad mulle isegi rohkem. Neis on minu meelest rohkem orgaanilisust ja juhuslikkust, etteaimamatust ja aeglust.

Muu hulgas esitleti HUHil ka nelja kodumaise artisti uut plaati. Nähtuist sai mu lemmikuks Joel Tammiku plaat "Eemal", mis kuuldu põhjal otsustades võiks olla sulam erinevate plaadifirmade mõjudest: näiteks Chain Reactioni uduse ja *~scape*'i prõksuva ja defektse kõla abielu Mu-ziqi ja Warp'i jaburade ja kiirete rütmiskeemidega. Huvitav stilistiline idee, mille peale mulle teada olevalt pole varem tulnud. Üldmulje uuest Tammikust – "abstraktsuse" ja orgaanilise kõla meeldiv vastuolu – oli väga ebaordinaarne, seda eriti muidugi kodumaises elektronmuusikas.

"TriaLogos" pakkus muusikaga nukrat majesteetlikkust

Septembri lõpul Tallinna vanalinna ladina kvartalis toimunud järjekordne muusika-, teatri-, poeesia, kujutava kunsti ja teadusliku mõtte festival "TriaLogos", mis on pühendatud eesti vaimukultuuri jätkajate harimisele, tõi huviliste ette kahe slaavi nüüdismuusika tipphelilooja majesteetlikud ja leinalikud orkestriteosed.

Mittetulundusühingu Hereditas korraldatav festival "TriaLogos" vaatleb korraldajate sõnul elu ja asju mitte tavapärastest vaatevinklist ja mitte tavapärastest seostes, juhtides tähelepanu inimolemiseks hädavajalikele süvakultuuri aaretele. Üldise ja erilise, ihu ja vaimu, mineviku ja tuleviku seosed kajastuvad ka festivali vormis.

Tõsiste teemade käsitlemine toimub teadusettekannete, arutelude ning üksteisest läbi põimunud kunstižanrite, nagu näite-, sõna-, heli- ja kujutatav kunst, vaheldumises. Festival on mõeldud rahva, eriti noorte inimeste valgustamiseks.

Tänavuse "TriaLogose" muusikalise osa vaieldamatuks tipphetkeks kujunes avakontsert Nigulistest 24. septembril, kus tulid ettekandele kahe slaavi tänapäeva religioosse helilooja, venelase Vladimir Martõnovi ja ukrainlase Valentin Silvestrovi suurteosed. Esitajateks Hortus Musicuse akadeemiline orkester, segakoor Latviija ja solistid Andres Mustoneni juhendamisel. Solistide seast väärrib esiletõstmist nii klassikalise kui avangardmuusika maailmas hästi tuntud ja palju pla-

distatud pianist ning Moskva konservatooriumi professor Aleksei Ljubimov.

Tants surnud sõbraga

Moskva helilooja Vladimir Martõnovi loomingus ühinevad arvustajate hinnangul Ida ja Lääne, ilmalikud ja vaimulikud, professionaalse ja rahvaliku muusika ja kunsti traditsioonid. Nooruses oli Martõnov üks esimesi elektron- ja rockmuusika labori rajajaid Moskvast ning rockgrupi Bumerang liider, hiljem pöördus ta sakraalmuusika poole, arendades välja täiesti omalaadse helikeele. Tänapäeval on Martõnov oma minimalismi ja eri kunstiliike ootamatult sünteetivade teostega üle maailma tuntud.

Helilooja värske teos, klaverikontsert "Tants rannal" ("Tants surnud sõbraga") on pühendatud Eestis sündinud ja 19-aastaselt surnud helilooja Juri Tšernuševitši mälestusele, kellega koos Martõnov õppis Moskva konservatooriumis. Ühe Tšernuševitši loodud viiest madrigalist keskaegse pärsia poeedi Umar Hajjami tekstile valis Martõnov ka käesoleva, ülesehituselt *missa parodia*'t meenutava teose aluseks.

"Tants rannal" algab hüpnootiliste, terava nurga alt õhku sööstvate ja üha korduvate klaverikiljatustega, mille vahel on pingestatud pausid. Ikka ja jälle üles hüpates ning sama äkki kadudes hakkab lühike helirida pikkamööda kassatõmbama teisi instrumente ja kujuneb neid tervikuks liites kogu teose üheks

Nüüdisaegsed romantikud Martõnov ja Silvestrov.

TriaLogosel esinenud solistidest oli silmapaistvaim pianist Aleksei Ljubimov.
FOTOD INTERNETIST

peatemaks. Piltlikult väljendudes hakkab kogu lugu arenedes üha rohkem silutama ja tihendama rannalt uduvihmase avamere suunas kulgeva ja tasapisi üleni helimaastikku kaduva kuulaja jalgealust – selline võiks ehk olla helilooja tahtmine. Neemed vihmade lahte – tolle Uku Masingu loodud luulekujundiga sarnane tunnetus ja meeolu teost kuulates igatahes tekkis.

Perioodilisus ja sugestiivsus, ebastandardsus ja vaikuse muusikaline mõestamine oleksid vaid mõned märksõnad, millega piiritleda kõnealuse teose helikeelt ja ülesehitust. Martõnov ise peab “Tantsu rannal” ideeliseks aluseks lõpufraasi 20. sajandi prantsuse filosoofi Michel Foucault’ traktaadist “Sõnad ja asjad”: “Võib-olla kaob inimene siis nagu rannaliivale kritseldatud nägu”, seostades nõnda mõtte inimese kadumisest humanistliku kultuuri ja selle loodud inimtüübi aeglase hääbumisega tänapäeval.

Reekviem Larissale

Nüüdisaegse muusikamaailma suurkuju Valentin Silvestrovi “Reekviem” tõi aga kuulaja keset pikkamisi voogavat, pealtnäha liikumatut merd. Ääretu, oma hääletuses peaaegu taltsas veteväli, mis peidab ja teose arenedes ka väljendab tormakat ja ohjamatut jõudu, peegeldab helilooja leevendamatu, kuid läbi kibeduse uusi dimensioone loovat ja hingeülendavat kurbust. Siin loodud muusikaga on autor ületanud isikliku mure, pannes meistrikäega helisema kõigile omaseid helli ja tundlikke keeli.

Segakoorile, solistidele, sümfooniaorkestrile, klaverile ja süntesaatorile kirjutatud ligemale tunnipikkuse suurteose

seitse osa esitatakse ilma pausideta, napp tekst on fragmentidena võetud traditsioonilise ladinakeelsest surnute missast. Vaid neljandas osas lisanduvad ukraina poeedi Tarass Ševtšenko karmid ja valusad värsid, luues oma “hüvastijätus maa-ga” aeglase, ülimalt vaikse, rahvamuusikale lähedase meloodia, mis löikub kuulaja mällu. See osa teosest oli kogu oma pingestatuses tõepoolest nii vaikne, et tundus, nagu võinuks võimaluse korral Niguliste võlvide all kuulda koolibri lendu. Sellised purunemiseni vaiksed eeterlikud lõigud vahelduvad “Reekviemis” hetkedega, kus taovad vihma vihased trummid ning paisuv tuul ajab laiali pilveräbalaid, viies lõpuks selginemise ja ebamaise rahuni.

Pühendatud Silvestrovi naise, 1996. aastal surnud muusikateadlase Larissa Bondarenko mälestusele, on valuline “Requiem für Larissa” kahtlemata üks helilooja ülevamaid teoseid ning jõudnud ka Silvestrovi loomingut usinasti plaadistanud firma ECM helikandjale.

Nagu Martõnov, on ka Silvestrov üks neid tänapäeva rikkaliku kujutlusvõimega heliloojaid, kelle muusika kõlab originaalselt ja jäljendamatu. Pealtnäha petlikult lihtne, nõuab see siiski esitajaid, kelle tase ja häälestatus vastaksid helilooja isiklikule sügavale ilutajule. See nõue seekord ka igati täideti. “Reekviemis”, mille esitamisel Hortus Musicuse akadeemilise orkestriga liitusid segakoor Latvija ning selle solistid Iveta Rožiepa ja Kalvis Ozoliņš, oli tunda esitajate erakordset süvenemist ning vaieldamatut meisterlikkust.

Valentin Silvestrovi loomingut kuulates jääb mulje, et tema muusikas puudub see kesk-, raskus- või pidepunkt, mida on teinekord vaja ainult selleks, et argipäevane kriitik saaks kusagilt kinni võtta ning hakata kõike pahupidi pöörama ja lahkama. See muusika ei andnud ennast kätte, vaid voolas näppude vahelt ära kui vesi. Tegu polegi klassikalise muusikaga tavamõistes. Näiteks “Reekviemist” ei hõngunud liigset akadeemilisust ega muusikalist pintsakliplust, vaid kuulaja tajude ustele koputavaid, teispoolsusse kaevuvaid ja vaimupiire avardavaid otsinguid, mille puhul sageli ei teata, mida otsitakse või ootamatult leitakse. Selles aga seisnebki kunsti kordumatu ja ainulaadne võlu.

Festival “TriaLogos” vaatleb elu ja asju mitte tavapärasest vaatevinklist ja mitte tavapärastes seostes, juhtides tähelepanu inimolemiseks hädavajalikele siviakultuuri aaretele.

Pärijate hõllandus

Pärimusmuusika lõikuspidu 16. oktoobril Viljandis.

LAURI SOMMER

Folgifestivali sygisyrityse kohal hõljunud nostalgiväine polnud vist tingitud ainult minu ealisest iseärasusest. Öhkkond meenutas aegu 1990ndate algul, kui tollase Kultuurikolledži vastloodud rahvamuusikaosakond öide puhkes, ilmusid esimesed bändid (Alle-aa, Rahvaste Pall, Kärpektor, Untsakad), pärimusevahetus laienes piiride taha ning algatati festival. Nõnda oli see päev ka kolledži/akadeemia enda lõikustänuvõid ja muusikaline kokkutulek. Koosseisude nimedes kordus “ja sõbrad”. Lauldi-mängiti vabamalt, rohkem nagu oma inimestele. Kogukondlikkus, pärimuslik lepe ja mõistetev ning heakskiitv publik hoiavad seda muusikat elusa ja ilusana. Kahtlemata ongi mingi ring läbitud, paljulegi saab rahuloluga tagasi vaadata. Peale selle, et toimuvad festivalid, on elav pärimusmuusika suutnud puhastada sadade inimeste mõtlemist ja eluvaadet, toonud tagasi maalähedase tunnetuse ja muusikalise argimaagia, innustanud arhailiste pillide meisterdamist, mängu ja tantse. See on toetanud järkuvustunnet kõigil, kes asjast hoolivad, ning olnud viljakas pinnas seostamiseks ja edasi mõtlemiseks. Eks rahvamuusika aktualiseerumine olegi Eestis laienetena käinud. Olid iidised laulikud, siis rahvaluule tähtsust rõhutavad romantikud, ärkamisaegsed kylakooride ning -orkestrite juhid ja rändavad rahvalaulude kogujad; olid pärandit kasutavad heliloojad, nagu Tormis; olid julged taaselustajad Kukerpillid, Hellero ning Leegajus. Ja selle vaimustuse võtsid (liigse pateetikata) omakorda yle Viljandi yliõpilased. Vanad lood-laulud liiguvad kõige erinevamaid sisemaastikke pidi aina edasi. Põhiliselt rahvamuusikute esimese lennu liikmetest koosnenud Alle-aa ilmus taas sydamlilikult välja. Aja kulgu ilmestas Sildojade pere laululine poeg Uku. Peaesinejateks olid särtsakad iirlased (Anoise), kelle muusika oli meie folkaritele tollal avastuslik. Bändi liikmed Harry Bent ning naljavend Dave Murphy olid kohal juba 1993. aasta esimesel pisikesel folgil. Kui naljameestest rääkida, siis ei puudunud ka folkarite selle ala esinumber – vana karu Rohke

Debelak ansamblist Minu Isa Oli Ausus Ise. Kuulis juba ka “kolledžilaste” käe all kasvanud bände – Murret Tartumaalt (juhendaja Priit Moppel) ja Zetosid Värskast (juhendaja Kristjan Priks). Hea tahe ja sisemine side olid Murre noorukestel liikmetel olemas. Vahel tekitas kysitavusi repertuaarivalik – popkultuuri pinnal kasvanud noored ei saagi regivärssi või mõnda vaimulikku rahvalaulu kohe mõista. Seal taga on liiga palju, selleni tuleb elada. Klaari häälega laulutydruk, kelle vokaal võttis nii gossellikke kui r’n’b-likke keerde, oli sympaatne sellegipooldest. Instrumentaalselt kattis poiste rockilikum mängumaneer kohati tydrukute ilukõla. Viljakamad lähenemised olid vahest iiri muusikale, Peep Ilmetile ja mõnele uue- mat tõlgendust soosivamale loole (“Tee ilu”). Eks kasvamine käigi aegamööda ja juba sihikindel teel olemine loeb tõeliselt palju. Seda ka kähku populaarsust kogunud Zetode puhul. Hmm, festivali ainus rahvarõivais bänd – aga seal mängib ka lauluema Anne Vabarna lapselaps. Teismelised noorsandid tegid, mida pidi: rokkisid yle keskmise, ei langesid liialt vennaskondluse ega pop-pungu klüseedesse. Poistel on hea murdekeel suus ja vunk sees, kuid leelo mõistmine veel veidi pealiskaudne. Nad võtavad ette seto “hitte” (“Valgõ jänes”, “Põdratapia” jt) nagu kunagi Ummamuudu, kipuvad neid kolmele-neljale duurile taandama ja rytmikiikse ära kaotama. Pole lisanud unikaalset seto mitmehäälsust (või olgu

siis venelikkugi). Ega õige intervalli, neutraalse tertsi hoidmine ja helistikuvahetus, “kergytamine”, pillimängu kõrvalt lihtne ole, kuid see võiks suurendada bändi väge ja syvemat setolikkust. Aga andkõ-ks aigu asja tettäq! Kyll Zetod muud nipid veel ära õpivad. Nende vanade ja uusimate ajamärkide kõrval võis peaaegu jahmatusega näha, kui kiiresti ja mitmekylgsest arenevad vahepealsed rahvamuusikud. Wirbel andis tundelise, lennukalt arranzeeritud ja tehniliselt väga hea kontserdi. Lavalt õeldi, et seda materjali rohkem ei esitata. Selline jutt paneb ootama uusi lugusid ja plaati. Virre ei jätnud oma viiuliorgiasse pikkimata ka jõulisi riffe ning kulgevaid rytme. Varasematest tugevatest instrumentalistidest on kujunenud ka meeldiv tantsuline üksus. Suvise festivali järelkaja, loengkontsert “Torud ja viled” näitas, millise tundejõu ja taseme on saavutanud Juhan Suits. Muhedaist seletustest saadatud sarve- ja torupillilood, kyynarvarrega muudetava burdooniga mängitud keskaegne “33B”; Metallica introga ja *nyckelharpa*’ga kaunistatud “Maailma kõige ilusam valss” jt töid meie naiselikus kiskuvasse torupillindusse tagasi mehelikud toonid. Viled olid osaväpü ja -puhuri Cätlin Jaago käes. Ta võlus Suitsu tehtud yhe auguga viledest ja parmupillist välja kummalisi ylemhelide ridu. Isegi sellised tuntud lood nagu “Kuldimunalõikaja” said neis kvaasi-orientaalsetes helistikes väga kelmika kõla.

Viled olid osaväpü ja -puhuri Cätlin Jaago käes. Cätlin Jaago ja Sandra Sillamaa Lõikuspeol, Kultuuriakadeemia Suures Toas.
FOTO URMAS VOLMER

1919, 1926, 1933

NYYD Ensemble'i kontsert "Pre Brainwash"/"Enne ajupesu" 18. oktoobril Estonia kontserdisaalis.

NYYD Ensemble'i senises repertuaaris on Esimese maailmasõja ajal ja järel valminud teoseid olnud üsna tihedalt. Iseäranis palju on mängitud muusikat 1920. aastate esimesest poolest, põhiliselt prantsuse ja saksa heliloojaid (sinna hulka muidugi mitmeid marginaale), vene muusikast aga Šostakovitšit ja Stravinski. Nii polnud Venemaa revolutsioonijärgse ja "ajupesu"-eelse avangardmuusika kontsertperioodi ja vähe tuntud autorite mõttes ansambli tegemiste järjekindlale jälgijale küll üllatav, vaid pigem konteksti avav. Kõlanud teosed olid valminud aastatel 1919, 1926 ja 1933. Erinevalt vene modernistide loomingu üsna üheselt nukra järelelu iseloomustamisest on nende kolme aasta konkreetseid loometingimusi üheselt hinnata täiesti võimatu. 1919. aastal valminud teosed pidid küll peegeldama igati vaba mõttelendu – 1917. aasta sügisel käima lükatud restriksioonid puudutasid muusikast rohkem sõnakunste ja olemasolevadki ettekirjutused kippusid veel mitu aastat pärast sõja lõppu segaduste keermisesse uppuma. 1920. aastal suurenenud valvelolek vaibus aga juba järgmisel aastal, kui kultuuri hakkas ühte jalga käima vabakaubanduse põhimõtetega.

NYYD Ensemble'i kontserdi avalooks oli Sergei Prokofjevi "Avamäng juudi teemakele" 1919. aastast, kui helilooja oli juba maalt läinud. Kontserdi aktsendid olid sel korral aga Venemaal loodul.

Isiklikult ehk meeldivaimaks avastuseks (kontsert toimus just Euroraadio sarja "Discoveries" raames ja kanti üle kahekümnesse raadiojaama) oli uuendusmeelsete heliloojate koolkonna rajaja Vladimir Štšerbatšovi (1889–1952) "Nonett häällega", samuti 1919. aastast. See polüfooniat, polütonaalsust ja hilisromantiliselt väljendust sünteesiv peenpoeetiline teos sobis ka sopran Anu Kumsi (NYYD Ensemble'i Soome analoogi Avanti! "kodustatud" laulja) hillitsetud ja naturaalse hääleliste valikutega.

NYYD Ensemble'i esituses kõlasid avangardistlikud teosed nõukogude "ajupesu" aegadest ja selle vahetust lähedusest.

FOTO TIIA TEDER

1925. aastal sai vabadus loomingu enne proletaarsete jõudude prevaleerimist 1928. aastal veel ametlikultki tuult juurde. Just aastatesse 1924–1928 jäi Aleksandr Mossolovi (1900–1973) aktiivseim loomeperiood. Kontserdil kõlanud "Kolm lastesteeni" ja "Neli ajalehekuulutust" 1926. aastast (mille orkestreeris hiljem Edison Denissov) sisaldasid avangardismi juhtivaid allvoolu nähte. Ekspressionistlikud "Kolm lastesteeni" kujutasid endast "saatana sigidiku" eksalteeritud noorpõlvelaule, rohkem futurismi kalduvas teoses "Neli ajalehekuulutust" said tavakodaniku telegrammilised "hõiked" paremaks äraelamiseks mõruõela varjundi. Oma äärmuslikkusega "teenis" Mossolov kui üks selle ajajärgu uuendajaid välja ka füüsilise karistuse, ta arreteeriti 1937. aastal, õnneks küll ilma traagilisemate tagajärgedeta.

Nikolai Roslavets (1881–1944) oli loovisik, kes endisest marksistist modernistina suri võib-olla tõesti õnneks enne kõige raskemaid aegu. Kõlanud Kammersümfoonia 1926. aastast oli küll loodud kümme aastat hiljem ajast, mil Roslavets oli modernistliku Moskva hele täht. Siit ei leia soodsatele loomisoludele vaatamata midagi noore põleva Mossolovi lähedast. Ometi oli äärmiselt huvitav kuulda mitte eriti uuenduslikku muusikalist keelt, kus kasutati tõeliselt uuenduslikke mänguvõtteid ja kohati ka müra mõtmeid võtvat orkestratsiooni.

Sotsialistliku manifesti esmakordse-

le kuulutamisele seisis ajaliselt kõige lähemal Mihhail Gnessini (1883–1957) "Adõgee sekstett" 1933. aastast. Teos oli doktriinile omamoodi antifraas, võimalik näide sellest, kuidas võeti üle tihti vaid formaalne väline külg. Lilleline avadialoog oli edasise seisukohalt äärmiselt eksitav. Klassikaliste vahendite egiidi all sündis tänu taktimõõtude pidevale muutumisele ja suuremate vormiosade sisetete segadustele midagi äärmiselt ähmast. Muusika oli kõikjal ja mittekuskil, mänguline ja kivistunud korraga. See kõik andis tõesti otsest tunnistust Gnessini kunagisest koostööst Meierholdiga ja lähedusest sümbolistidega. Läbinisti looritatud esteetika külgehaakimine võib siin olla sama hästi ka eksitav. Avalike rünnakute alguseni oli jäänud siiski veel mitu aastat (kuigi juudi koolkonna esindajana oli Gnessinil probleeme tõepoolest juba varem) ja lõpuks oli helilooja sel ajal suuremaks tormlemiseks siiski juba poolsada aastat vana ja olnud aastaid auväärne konservatooriumi professor. Gnessini ja Roslavetsi teosed võivad viidata hoopis sellele, kuidas avangardismist võis 1920. aastate teiseks pooleks olla saanud oludest sõltumatu, iseenesest küllastunud mõtteviis. Selline arenguloogika on juba avangardismi mõistesegi kirjutatud. Stiilipöörded ja poliitika ei kannata alati rangeid võrdusmärke. Et teha õigemaid järeldusi, tasub oodata uusi väljakaevamisi sellest üleöö muutuvast "dialektilisest" ajastust veel väga erinevatelt põldudelt.

Õukonnaoper draamalaval

RAILI SULE

Haydnit avastamas

Teatrist tulles näen enda ümber rõõmsa-ilmelisi ja rahulolevaid nägusid ning mõtlen Tõnu Kaljuste öeldule, et Haydni muusika mõjub nagu teraapia. Samas näen fantaasiapildis, kuidas Tallinnast sõidab teatrilaev üksikule Naissaarele, et saada osa Haydni-aegsest meelelahutuslikust õukonnakunstist...

Haydnit peetakse ennekõike instrumentaalheliloojaks, aga suur osa tema muusikuarjäärist oli seotud ooperiga. Ta komponeeris, lavastas ja tegutses kapellmeistrina. Oli aeg, kus Haydni oopereid asetati Mozarti omadest isegi ettepoole. Neid hinnati suurepärase orkestratsiooni, ansamblite ja aariate vaba struktuuri poolest, samuti on neis sageli põimunud tõsised ja koomilised elemendid. Oopereid esitati suursuguste õukonna meelegahtuste osana. Esterházy lossiteatri etendused oleval varju jätnud isegi Itaalia ja Saksa õukonna samalaadsed ettevõtmised.

Esterházy oli Ungari aadlisuguvõsa, üks jõukamaid ja mõjukamaid Euroopas. Nad kogusid kuulsust suurte kunsti- ja muusikametseenedena, eriti Nikolaus (Miklós) Esterházy, kes lisaks olemasolevale residentsile Eisenstadtis laskis Neusiedleri järve lähedale ehitada Versailles' toredust jäljendava luksusliku pargi ja lossi. Loss valmis 1766. aastal ja hakkas kandma nime Esterháza. Lossikompleksis oli 126 külalistetuba, kunstigalerii, raamatukogu, kontserdisaal, ballisaal, marionetteater ja ka 400-kohaline ooperimaja. Haydni muusika ja tema tohutult mahukas töö kapellmeistrina täitis Esterházyde luksuslikku maailma ja lahutas arvukate külaliste meelt peaaegu kolmkümmend aastat. Nikolaus Esterházy surma järel lossiteater suleti ja nii lõppes õukonnaooperite kuldne ajajärk. Tellimustööde hea külg oli aga see, et kogu kirjutatud muusika kanti ette.

Haydni ooperid ei ole küll kunagi olnud päris unustatud, aga enam kui paarikümnest ooperist (erinevatel andmetel 24 või 26) tuntakse siiski väheseid. Eestis on lavastatud ainult "Apteeker", 2000. aastal Estonia Talveaias, Eesti

Kädy Plaasi, Uku Jolleri, Helen Lokuta ja Mati Turi osatäitmised Haydni "Üksikus saares" mõjusid tõelise teraapiana.

FOTO RAIGO PAJULA/EESTI PÄEVALEHT

Muusikaakadeemia ooperistuudio diplomilavastusena.

Klassika toimib ja pakub üllatusi

Üle kahesaja aasta tagasi loodud Haydni ooperiga "Üksik saar" ("L'Isola disabitata") paotati Nargen Opera, Tallinna Kammerorkestri ja Eesti Draamateatri ühistööna üks vähe tuntud ooperimaailma. Teos on küll üks vähestest tõsisest ooperitest Haydni loomingus, aga siingi on põimunud tõsised ja koomilised elemendid. Sisu on muidugi täiesti naiivne. Merereisil on Gernando koos naise Costanza ja selle noorukese õe Silviaga tormi tõttu sunnitud peatuma asustamata saarel. Piraadid röövivad Gernando ja müüvad ta orjaks. Naised jäävad üksikule saarele. Teadmata mahajäetuse põhjust, teeb Costanza järelduse, et mees on ta hüljanud. Mõõdub kolmteist aastat, vabanenuna tuleb Gernando koos sõbra Enricoga saarele. Selgub kogu tööde ja nüüd saavad kokku juba kaks õnnelikku

paari. 18. sajandi õukonna meelelahutuses ei võetudki tõsisid teemasid eriti tõsiselt, nii ka selles lavastuses, kus publik just nagu tõsistele repliikidele reageeris naerupahvakutega, eriti teises vaatuses.

Tõnu Kaljuste mängulisus, erksus ja karakteritunnetus nakatas publikut, osatäitjaid ja orkestrante. Eesti Draamateatri saal on kammerooperi etendusteks haruldane koht. Pärast remonti on seal olemas eeslava ja orkestriaugu võimalus. Kui teatrimaja 1910. aastal valmis, oli ka selles orkestriauk. Maja ehitati saksa teatriks ja seal mängitigi palju muusikat.

Saali heast akustikast andis ettekujutuse juba orkestri avamäng, ka edasine kõlapilt oli kaunis ja tasakaalustatud, ei olnud lauljate katmist, selgelt oli kuulda kogu lauldav tekst. Kasuks tuli, et lugu kanti ette eesti keeles (tõlge Maarja Kangrolt), nii tekkis igas nüansis seos laulja ja teksti vahel, pealegi on selles teoses põhiliselt tegemist sooloonumbritega, välja arvatud lõpuansambel.

Harmonium ärkab varjusurmast

TOOMAS TRASS

Eesti Interpretide Liidu kontsert sarjast "Akadeemiline kammermuusika" 17. oktoobril Kadrioru lossis, solist orelikunstnik Aare-Paul Lattik.

Tegu oli omamoodi pretsedendiga Eesti muusikaelus, sest mulle teada olevalt pole meil kusagil varem toimunud n-ö ilmalikku kontserti, mis koosneks üksnes soolo-harmoniumimuusikast. Harmoniumiõhtu toimus pooleldi loengu vormis, mis oli väga tänuväärne, arvestades harmoniumi kui ilmaliku sooloinstrumenti vähest populaarsust rahva hulgas. Harmonium elab meil veel varjusurmas, paljud muusikudki ei tee vahet harmoniumil ja väikeorelil, mis siis veel profaanidest rääkida. Organist Aare-Paul Lattik andis esitatud palade vahel asjakohast teavet harmoniumi ajaloo ja harmoniumile kirjutatud repertuaari kohta.

Lattik esines Tallinna Pühavaimu koguduse kahemanuaalilisel instrumendil, mis oli algselt kuulunud sealsele pastori-le, õpetaja Kuljusele. Dresdenist pärit pilli on valmistanud firma Kauffmann ja Co, tõenäoliselt 1920.–1930. aastatel. Hiljuti seda puhastati ning vahetati välja katkised lõõtsad, pilli parandas praeguseks meie hulgast lahkunud Mihkel Ploom Võrust. Häälestuselt on aga harmonium üks stabiilsemaid instrumente, üldiselt piisab ühekordsest häälestamisest pärast pilli valmimist! See instrument on üks väheseid Eestis teada olevaid kahe manuaaliga harmoniume, igati kiiduväärne ka kõla poolest.

Mujal Euroopas on harmonium, sarnaselt näiteks tunduvat eakama klavikordiga, taas avastatud kui väärtuslik ning võluv kontsertpill, toimuvad harmoniumifestivalid, meistrkursused jne. Nii et eelarvamus harmoniumist kui väheväärtuslikust oreli asendajast palvemajas ning vaid liturgilisi ülesandeid täitvast pillist on eksitav. Ärgem unustagem, et sada aastat tagasi oli harmonium Prantsuse salongide levinuim muusikainstrument! Muusikaliselt on see nagu akordion ja

suupill äärmiselt nüansirikas ja intiimne, seda eelkõige tänu võimalusele doseerida tuule survet vastavalt vajadusele.

Ehkki Aare-Paul Lattik esitas vaid prantsuse heliloojate loomingut (Franck, Vierne, Guilmant), peab mainima, et väga palju kontserdi- ning kiriklikku tarbemuusikat on harmoniumile kirjutatud ka saksa, itaalia, hispaania jm heliloojad, näiteks Reger, Liszt, Rheinberger, Karg-Elert, Bossi.

Aare-Paul Lattiku kui prantsuse kooliga muusiku kohta saab öelda ainult kiidusõnu. Laitmatu interpretatsioon näitas haruldast pillitunnetust ning stiilitaju, mäng oli nüansirikas ja nauditav. Kõike toetas ka Kadrioru lossi suurepärase akustika.

Aare-Paul Lattiku, prantsuse kooliga muusiku kohta saab öelda ainult kiidusõnu.

FOTO ERAKOGUST

Priit Pedajasele oli "Üksik saar" esimene kokkupuude ooperi lavastamisega, taotluseks lihtsus, lakoonilisus, loomulikkus. Ja sellisena see ka mõjus, lauljad suhtlesid vahetult saaliga. Orkestriliikmeid eristavad solistid lõpunumbris lisasid elevust. Pille Jänese lavakujundus oli minimalistlik. Kasinalt ja lihtsate vahenditega sisustatud lavaruum ei taotle nudki tõelisust, domineeris klassitsistlik mustvalge printsip tameda tagapõhja ja heledate kostüümidega.

Ooperimuusika tähtsaim vahendaja on laulja. Muusikalise õnnestumise määravad vokaalselt tugevad ja head lavaeeldustega osatäitjad. Solistide nelik oli hea valik. Mängulisus, mõnuga edasi antud huumor, rollide nautimine, hea koosmäng liitis erineva lavapagasiga osalisi. Sarmikas ja kauni tämbriga Helen Lokuta (Costanza) on laulmist õppinud Tallinnas ja Karlsruhe, teinud kaasa mõnedes Estonia lavastustes, laulnud mitmes suurvormis ja kammerkontsertidel. Kädy Plaas (Silvia) on alles laulutudeng ja Eesti Filharmonia Kammerkoori laulja, aga tema esimene ülesastumine ooperis oli ilus ja nauditav algus. Usun, et mõlemaid ootab ees heade töödega tulevik. Uku Joller ja Mati Turi on meie oratooriumilauljate raudvara. Nende puhul ei tulegi nagu selle peale, et mõlema ooperikogemus on vähene. Hea vokaal ja mängulisus paneb ootama uusi osatäitjasi. Kui Uku Joller (Enrico) oli delikaatselt maneerlik, siis Mati Turi (Gernando) tundis end nagu kala vees. On kahju, et ei jõudnud etendusele, kus Enrico rollis esines noor bariton Rainer Vilu, küll aga olen tema gi kohta häid sõnu kuulnud.

Suurte vaatamänguliste lavaprojektide kõrvale astus kõigile arusaadav, lihtne, kodumaiste jõududega tehtud meelelahutuslik ooperiõhtu. Kes oktoobri lõpupäevadel Haydni ooperiga tutvust teha ei jõudnud, sel on veel võimalusi. Järgmise aasta veebruaris ja mais jõuavad publiku ette ooperid "Elu kuu peal" ("Il mondo della luna") ja "Armida".

Monoloogid, massdeklamatsioonid, kinoseansid, jalutuskäigud – võnkuvas helikastmes ja tehnikapargi toel võib tänapäeval isegi virgutusvõimlemist ooperi pähe esitleda. Kusjuures süümepeinadeta, sest nüüdisteater mahutab kõike: hiirest mäeni, mannetusest maailmaruumini, alkeemiku ponnistusest eheda aineni.

Väljakutsuv Peter Eötvös

(2. jaanuar 1944, Transilvaania)

MAILIS PÖLD

1998. aastal esietendus Lyonis Peter Eötvösi “Kolm öde”, 2002 piitsutas Aix-en-Provence’is kirgi “Palkon”; “Öed” tuginevad Tšehhovile, “Palkonil” deklameeritakse Jean Genet’i; esimeses on aluseks klassika, teises skandaal. “Kolmes öes” usaldab Eötvös sõnaõiguse vaid meestele, ödede partiid kontratenoritele; lauluhääli on kolmteist ja teost sobiks määratleda ka 13-häälse suurmadrigali-na topeltorkestri saatel (väike koosseis lavaaugus, suur lava taga). “Palkonil” vastandatakse sisemist ja välimist, sees- ja väljasolijaid, bordelli ja revolutsiooni, vaateeritud frivoolsust ja automaadivalanguid (publiku selja tagant) – tulemuseks on koomilis-groteskne, erootilis-iroonilis-illusoorne helipildiriba. Olgu lähtematerjal milline tahes, Eötvös käivitab muundamisprotsessi. Ta lavalood, mis esitavad väljakutse kui tahes võimekale trupile, kuuluvad muusikateatri absoluut-sesse riskirühma: kas häving või vastuvõtja tunde- ja mõttereaktsioone uudset seostav ja suunav unikaalne aine.

Oma uusimas ooperis “Inglid Ameerikas”, mis etendub Pariisis Châtelet’ teatris 23., 26., 28. ja 29. novembril, on Eötvös pöördunud Tony Kushneri fantaasia poole. 1956. aastal Manhattanil sündinud, Louisianas sirgunud, Columbia ja New Yorgi ülikoolis õppinud dramaturg Tony Kushner kirjutas oma “Inglid Ameerikas” üheksakümnendate algul; tegu on seitse tundi kestva kahevaatuselise monstrumfantaasiaga, mis tituleeriti 20. sajandi ameerika draamakirjanduse monumendiks ja külvati üle preemiatega (Pulitzeri auhind kaasa arvatud). “Inglid Ameerikas” hüpleb tegelikkuse ja fantaasia,

komöödia ja tragöödia piiril, mängib poliitika, religiooni ja seksi peegliklotsidega; ajaks ja sündmuspaigaks on kaheksakümnendate aastate New York; tegelasteks advokaadid, kirjanikud, usulisest hardusest pakatavad emad, toorantundjad rabid ja vikerkaarevärvi armastajad. Usuliste ja poliitiliste veendumuste haakumisi-hõõrdumisi, armu- ja ihasagaraid seirab inglite läbinägev pilk. Valges Majas istub Ronald Reagan, aids on alustanud sügavkülvi. “Inglid Ameerikas” jõudis miniseriaali vormis ka teleekraanile (osatäitjaiks Meryl Streep, Al Pacino, Emma Thompson) – vaevalt jõudis, kui kullati üle: Golden Globe, Golden Globe, Golden Globe, Golden Globe, Golden

Globe, ei rohkema ega vähema kui viie kuldkeraga.

Kahasse Mari Mezeiga on Peter Eötvös “Inglite” algteksti teisendanud: dialooge on kärbitud ja jutustus kulgeb järjepideva joonena; tegelaskujud paigutuvad meie päevisse ja nende olemust komplitseerib kangelaslik mõõde: elu külge klammerdunud aidsihaige, kahel jalal kõndiv surnu, ellujäänu – meie aja kangelane. Inglid on samad ja nende pilk kiirgavamgi. Eötvös rakendab kaheksat lauljat, osa kehastab mitut tegelaskuju. Trupi kõlavaim nimi on Barbara Hendricks, kes ilmub I vaatuse lõpul ja II algul Inglina. Kui Hendricksi vokaalpartii välja arvata, kujutab solistide osa pigem retsitatiivi, mida moduleeritakse ja ruumindatakse mikrofonide-valjuhääldite abil. Eötvös ise eelistab valjuhääldite asemel öelda ‘vaikhääldid’, sest heli ergastamine toimub *diminuendo*’s, eesmärgiks saavutada intiimsus ja usalduslikkus, tuua tekst kuuldeulatusse, luua õhustik, kus publik avastaks end toimuva südamest, südamepuistaja kõrva lähedalt, impulsside tajutav piirkonnast. Kuna kübetki teksti ei tohi kaduma minna, on Eötvös jälgitavuse huvides loobunud polüfoonilistest struktuuridest, ka nn aktsioonipolüfooniast, muusikalisele komöödiale ja laulumängule iseloomulikust lavastustehnikast, kus üheaegselt veetakse teksti, vokaali ja tantsu liini. “Inglid Ameerikas” orkestripartii (16 pilli + 3 häält) kujutab Ameerikat vivisektsioonis: elavlõiked Charles Ivesist, bluisist, muusikalidest, metropolide mürataustast, kiirteede laiatarbe helindeist.

Riskiandis Peter Eötvös.
FOTO INTERNETIST

METAFOORID

Resonants

JÜRI REINVERE

Õõtehaaste korstnaid pihustamas kahinaid atmosfääri: loendamatud korterid pimeduses, fermaadid, plastmassi tiksuvad kellad. Allpool vahuläve klaas: – piki kapiukski kirsioitena alla langevad tolmukübemed, hääletult helisev kristall kapis. Surnud liblikas tõuseb üles; lendab aknani, pörkab tagasi.

Detsembrikuised tormid Läänemerele, mühiin linnade tuhandekilomeetristes torustikes, alikvootideta, järelejätmatu. Poogna tõmbamine keelel: puidu kuivus, sajanditagune vaigu lõhn, – haljas rohi valgumas mööda lehmade soolestikku alla. Tuuled, mis mände painutasid, tuuled, mis mände kuivatasi; nälga ning mäda, kokkupressitud aega. Poogen tõmbab keelt, nagu aednik haljastab aeda, kõikjal korraga, ning lööb teda sisaldava aja helisema.

Äikesevihmad, mineraalid, horisonid, langevarjud, palverändurid, kõred, katkud, kuupaisted, pesunaised, ülejuhtused, teedelagunemised, lennukid, heinalised, lumevallid, amokid, tähed, päikesetõusud, saed, kruusatolmud, hülged, moreenseljakud.

Kõik vahepealsed sekundid ühes: ainsa krüptoni kiirgamine meetri võrra. Seintesse salvestunud vastukaja, väljahingamine ühelt teiselt – ja nii nagu päev hingab end välja aastaks, ja nii nagu aasta hingab ennast välja sajandiks, nii paiknevad kuulajate siluetid ümber selle peatumatu üleandmise keskel.

Kaasa hingab sama, ei erinev – osa samast, kuid suuremast; äratundja, ei vastuseisja; nii nagu sama on võimeline end nägema suuremana, alati ja kõikjal, aga suurem ei saa end väiksemaks teha. Kaarduvaid maanteid pimeduses, põldude pindu; inimelude siirdumist mööda ettenähtud trajektoore nagu impulsse; tulukesi, mandreid, hõõguvaid planeete – õiste bensiinijaamade helendav rasedus ei peatu enne, kui inimene ära lõpeb.

Puitseina vastuhingamine, – oma tuulte, ikalduste ja sammaldega. Kivi vastuhingamine, tema settimiste ning tardumistega. Kajatu ruum, hääle mälestusteta materjali, hämarast pimedusse, terminalist laotusesse, päevast öösse, – kuniks furgoonid maanteedel väsimusest üksteise otsa sõidavad.

Uninud kehade soojust, voodite pehmust. Unenägude vaikus, liibuvaid varje helenduse taga. Aeglased sekundid, veelgi aeglasemad sekundid, peatunud sekunditesse tihenendud uus meetrum, aeglusesse kiirendust painutanud sekundid, üha kiiremini painduvad sekundid, sekundite voog ajasirgel; lõpuks sulamas kuumaks ja kleepuvaks massiks, aja imperiumiks, sundides kaasa paisuma kogu ruumi. Mida aeg edasi, seda tähtsamaks võnkumine muutub, – kuniks eeltingimus on eesmärk.

Pedaali pooluimastatud tõusmine läbi Skrjabini prelüüdi. Suured tiibklaverikaaned hõljumas vasarate rahe kohal,

üheaegselt kehatud ja lahti tõugatud; Mompou pool-luutud löögid, aina kitsamaks amplituudi ahendades, – ahendades, kuniks järele on jäänud vaid õhuke viir, õhuke nagu armastuskirja leht.

Või teistpidi. Resonantse digitaalnumbritena, otsata logaritmihelaid ruumita heli taga. Miljoneid tonne katedraale väikeses toas, tolmust paekivi, mererandade avarust, lateksi lõhnava serv; – heliplaadipoode, riulite kaupa võnkuvaid ettekujutuspinde: – pragunenud puust kabelid, suitsulõhnaline eesriie, lakitud seintega kontserdisaalid.

Objekt iseendas ei suudaks palju midagi. Jääks muutusteta, sõltumatuks, iseenastavaks võõrkehaks. Suudab vaid liikumine ühest objektist teise, kaasareaktsioon, helikopteri all helahtav järve.

Mahajäetud tunnel linna all, koridoride üksindus. Hääletu olend krubib end ümber kitsa toru, see krigiseb kaasa, kilomeetreid metalli väreleb olematu frekventsi. Kümnekonnad kilomeetreid muudavad heli kihinast kuumaks. Sajad kilomeetrid veelgi madalamale. Kogu linnasuurune kanalisatsioon võngub peatamatu hooga, summutatud peal lämmatavast maapinnast, – ning vallandab oma kilomeetritest kokkukogunenud jõu äärestest, meredel.

JUBILATE

Klaveriõpetuse valu ja võlu

Kümme aastat klaveriõpetajate päevi Eestis. Intervjuu Leelo Kõlariga

Äsja lõppesid 10. üleriigilised klaveriõpetajate päevad. Oli see rohkem valu või võlu, mis need päevad 1994. aastal sünnitas?

Leelo Kõlar: Nii seda kui teist. Kui vaadata lahtisi tunde, mida me õpilastega klaveriõpetajate päevadel teeme, siis mulle tundub, et igapäevatöös on õpetajad pannud sinna väga palju valu. Liiga palju energiat ja aega on kulutatud ülearu. Ma kuulen seda iga õpilase mängust, kuidas nii mõnegi probleemi oleks saanud lihtsamalt lahendada. Ja sellega me tunnis tegelemegi. Püüame näidata õpetajatele, kuidas saaks vähem vaevelda, et mitte nii pikalt ja raskelt tulemuseni jõuda. Aga võlu on ta ju kindlasti ka, sest kui on midagi saavutatud, on see ju suur rõõm nii mängijatele kui kuulajatele.

Kust tuli klaveriõpetajate päevade korraldamise idee ja kuidas kõik alguse sai? Minu teada pole midagi säärast varem olnud, ei nõukogude ajal ega ka enne Teist maailmasõda.

Tegelikult on õpetajate kokkutulekuid olnud ka varem, nõukogude ajal Tallinnas, Pärnus ja Haapsalus. Kui klaveriõpetajate ühing 1989. aastal Eestis asutati, olid

meie ettevõtmised algul juhuslikku laadi. Toimusid ühised videote vaatamised-kuulamisid, kutsuti ka loengupidajaid, mäletan, et mõne lektori palusime Soomest. Siis leidsime, et oleks vaja tegevust rohkem koordineerida. Ilmnes, et neid päevi on vaja regulaarselt korraldada. Nii kujunesid sellest mitmepäevased sügiskokkutulekud. Palju kordi on püstitatud küsimus, et võiks ka suvel kokku tulla. Selleni pole me veel jõudnud. Õnneks on Ruth Patune kümme aastat organiseerinud Rakveres klaveri suvekooli, mis puudutab küll peamiselt Virumaad, aga on ennast väga hästi õigustanud.

Räägi, palun, lühidalt, mis on klaveriõpetajate päevade sisu, mis peitub nimetuse KÕP taga, nagu me teda oleme harjunud kutsuma?

Selgub, et õpetajad on kõige paremaks ja vajalikumaks pidanud lahtisi tunde. Tahane siinkohal toonitada, et see töö pole sugugi õpilastele, vaid just õpetajatele mõeldud. Ma kardan, et õpilased, eriti nooremad, ei oskagi võib-olla nii kiiresti seda kõike vastu võtta, mida seal tunnis tehakse, ja võivad sattuda sellisest tööst isegi segadusse, sest see pole tavapärane

tund, kus on aega üht kui teist probleemi kaua seedida. See on kontsentratsioon ja ta on mõeldud just sellisena, et õpetaja, kelle õpilane on parajasti n-õ katsejanes, saaks tulevaseks tööks impulsi ja mingi uue mõtte. Sageli me räägime ka õpetajaga läbi, kuidas ta meie lähenemisega nõus on, ja mõnikord ta ka ei ole nõus.

Kui lahtised tunnid täidavad põhilise osa klaveriõpetajate päevadest, siis mida põnevat on pedagoogidel veel võimalik näha-kuulda?

Aastate jooksul on esinenud palju lektoreid, peatudes erinevatel pianistlikel ja muusikalistel teemadel. Psühholoogid on käsitlenud lastel esinevaid keerukaid psüühilisi probleeme seoses esinemise ja motivatsiooniga. Külla oleme palunud mitmeid tuntud muusikuid. Raimo Kangro ja Urmas Sisask mängisid oma teoseid, rääkisid oma elust ja loomingust. Pianist Marko Martin meenutas õpinguid Inglismaal. Barokktantse tutvustas klaveriõpetajatele Ilse Adusson balletikoolist, põneva kostümeeritud demonstratsiooniesinemise korraldas Virve Kurbel. Kä õpetajad pandi tantsima. Nad pidid need sammud läbi tegema, et teada saa-

da, kuidas *courante*, gavott ja menuett te-
gelikult käivad.

Möödunud aastal toimus õpilaste
omaloomingu ja improviseerimise kon-
kurs. Osavõtt oli väga arvukas. Õpetajad
on kurtnud, et tundides on omaloomin-
guga tegelemiseks liiga vähe aega, aga
näib, et ettevõtmine siiski julgustas inime-
si. Lastele see meeldis ning improviseeri-
mine aitab neil loomingulisemalt suhtuda
ka sellesse materjali, mida nad peavad ka-
va kohaselt õppima.

Eesti heliloojatelt oleme kahel korral
tellingud lastepalu, viimane "saak" läks ka
kirjastamisele.

Vajadus lastepalade hea ja ilme-
ka mängimise järele viis selleni, et rühm ni-
mekaid pianiste võttis kava eesti heliloo-
jate lastepalu ja mängis need plaadile. Nii
ilmus meilt CD "Eesti heliloojate klaveri-
palu lastele ja noortele".

Üritame ka õpetajaid endid mängi-
ma panna: rahva ees, lasterepertuaari.
Ettevõtmine tundus neile alguses õudne,
paljud leidsid, et nad on sööti jäänud ja
pole kaua harjutanud, aga ka see asi on
vedu võtnud.

Oleme pannud õpetajatele süda-
mele esseede kirjutamise. Neile on an-
tud kindel teema ning asja eesmärk on
see, et õpetajad korrastaksid oma mõt-
teid ja korrigeeriks väljendusoskust.
Paljud pole harjunud kirjatööd tege-
ma, kasvuruumi on veel päris rohkesti.
Paremad ja sisukamad esseed on jõudnud
Klaveriõpetajate Ühingu ajakirja.

**Tänavuaastane Katri Rebase uute klave-
ripalade noodi tutvustus kulges ladasas
õhkkonnas ja heas kontaktis auditooriumi-
miga.**

Jaa, sest see oli natuke kergemas,
jazzihõngulises laadis, väga positiivses
meeleolus.

Seal ei ole tõesti ühtegi kurba lugu.

Ei, nad kõik on mažooris. Muidugi, mõ-
ned on ikka päris rasked ja nõuavad väga
head rütmilist koordinatsiooni. Tore, et
kaasas on ka plaat, kus mängib väike saa-
teansambel.

**Jõudsimegi jutuga sinnani, et huvi tun-
take jazzi ja kergema muusika vastu.
Kümme aastat on ürituse algusest möö-
das ja kümne aastaga on elu Eestis tub-
listi muutunud. Ütle, kas klaveriõpetaja
on ka muutunud, tema vajadused tei-
seks saanud?**

Neid vajadusi ja muutumisi on dikteeri-

nud elu ise. Kontingent, kes õpib, on ka
kõvasti teisenenud. Õppima on tulnud
neid lapsi, kes võib-olla ei ole eriti või-
mekad, küll aga soovivad oma rõõmuks
asjaga tegelda. Ka nendega tuleb harjuta-
da ja neid muusikasse juhatada. Seepärast
on väga aktuaalseks muutunud tarvidus
õppekavade paindlikumaks muutmise jä-
rele. See, kuidas muutustega arvestata-
kse, on kooliti väga erinev. Mõnel pool
on nõuded rangemad, aga enamasti on
aru saadud, et õppekavu tuleb paindliku-
malt käsitleda ja teha tööd nii, et ka selli-
ne laps, kes ei ole väga võimekas, siit mi-
dagi huvitavat leiaks. Ei tarvitse nende-
ga alati mängida kõige raskemaid teoseid,
vaid kergemini omandatavaid lühemaid
palu, leida midagi lapse isikupärale sobi-
vat. Selles mõttes tundub, jah, et õpeta-
jad on olude sunnil muutunud. Ja kui ei
ole muutunud, siis on see isegi kahetsus-
väärne.

**Kas ka õpilaste ja nende perede suhtu-
mine pilliõppesse on muutunud?**

Kui varem püüdsid kõik konkursile jõuda
ja tahtsid olla kõige paremad, siis nüüd ei
ole see enam primaarne. Kui aega saab,
siis harjutatakse ja mängitakse, aga esime-
ses järjekorras võivad olla hoopiski teised
hobid. Ja peredelgi ei paista olevat laste
suhtes vägevaid ambitsioone.

**Tõepoolest, muutus mõtlemises on toi-
munud ja väärtushinnangud on teised.**

Oli aeg, mil kõik unistasid saada kuulsaks
pianistik. Niisugust soovi on nüüd vaid
üksikutel ja need on õpilased, kellega tu-
leb tõesti erilist tööd teha. Nad peavad
hoopis kõrgemate nõudmiste järgi palju
harjutama, nii see peabki olema. Üldiselt
on aru saadud, et see on väga raske elu-
kutse, mis nõuab palju energiat. Andekad
viitsivad vaeva näha. Õnneks!

**Tuleb välja, et valu on ikkagi rohkem kui
võlu. Vähemalt esmapilgul tundub nii.**

Mida võluks nimetada? Sellele mängijale,
kes mängib oma rõõmuks, on selles oma

**31. oktoobril 2004 toimunud Eesti
Klaveriõpetajate Ühingu üldkogul
valiti uus juhatus:**

Anne Kruup, Leelo Kõlar, Peep
Lassmann, Lembit Orgse, Martti
Raide, Lenel Rand, Ja Rimmel,
Lilian Semper ja Lauri Väinmaa.

võlu. Ja tulevasele pianistile on võlu sel-
les, kui ta on n-õ avanud muusikamaail-
ma ukсед.

**Viimasel ajal Eestis toimunud kõrgetase-
melise rahvusvahelise osavõtuga kon-
kursse meenutades tahaks küsida, kas
meie lastel – üksikud erandid välja arva-
tud – on pianistlikku tulevikku ja läbilöö-
givõimet?**

Kui vaatame konkursse, kuhu tuleb osa-
võtjaid ka väljastpoolt, Venemaalt,
Poolast, Soomest, siis mõelgem sellele, et
Eesti on väga väike ja siit leida suurt hul-
ka silmapaistvaid mängijaid on võrrelda-
matult raskem kui näiteks Venemaalt või
Poolast. Seal on massi, mille hulgast vali-
da. Enne korraldatakse mitmeid proovi-
kuulamisi, kui selguvad need noored, kes
lõpuks konkursile tulevad.

**Eks mängib kaasa ka rahvusliku meele-
laadi omapära. Ja see kostab lavalt saa-
li. Või on äkki õpetamises midagi viltu?**

Mis puutub rahvuslikku iseloomu, siis
selle vastu ei saa – slaavi karakter on
teistsugune! Ollakse emotsionaalselt lah-
tisemad ja oma soove väljendatakse tem-
peramentsemalt, mõnikord isegi ülearu.
Aga artistile on ju tähtis olla avala ja jul-
ge, mitte ainult endamisi mõelda. Ei ole
midagi teha, kui me kinnisemad oleme.
See on meie iseloom, aga selles ei puudu
oma väärtused. Mina ei leia, et selles ta-
suks erilist katastroofi näha. Aga õpeta-
misel ei ole midagi viga.

Mida ütled meie vestluse kokkuvõtteks?

Mul on jäänud mulje, et klaveriõpetajate
päevad on kasuks tulnud ja nad on vajali-
kud. Nad panevad õpetajaid ühe või teise
asja üle natuke rohkem mõtlema ja mõt-
teid vahetama. Isegi siis, kui kõik, mis
seal esitatakse, ei ole kohe arusaadav või
vastuvõetav. Võib-olla mõni mõte hakkab
tagantjärele idanema. Kahju ainult, et me
tervet Eestit ei hõlma. Aga Tartus on oma
üritus, mis on teistsugune, ja ongi hea, et
ta on teistsugune. Tore oleks, kui Lõuna-
Eesti rahvas vahetevahel ka siiapoole tu-
leks. Meie eesmärk on pakkuda tänase
tormava elulaadiga rahulolematust, kära-
rikkas ja agressiivses asjades maailmas vo-
havale meelelahutusbuumile vastukaalu.
Selleks on süvenevat, loovat, arutlevat ja
paindlikku musitseerimisrõõmu kultiveer-
riv õpetustöö.

Küsitlenud Martti Raide

Kas kõne + laul = kõnelaul?

Ülevaade XX ESEMi aastakonverentsi probleemistikust

TRIINU OJAMAA

European Seminar in Ethnomusicology – mis see on?

Etnomusikoloogia üks põhitõdedest õpetab, et traditsionaalse muusika tähendus saab meile mõistetavaks ainult siis, kui vaatleme muusikat tema kultuurilises kontekstis. Seda on otstarbekas rakendada ka sellise nähtuse nagu European Seminar in Ethnomusicology (ESEM) lahendatamisel. Olenevalt kontekstist tähendab see kas Euroopa etnomusikoloogide organisatsiooni või selle organisatsiooni liikmetele korraldatavat seminaari. Viimane on sisuliselt aastakonverents. Lisaks teadusettekannetele toimub üldkoosolek, kus aasta tööst annavad aru organisatsiooni president ja laekur ning kuulutatakse välja järgmise aasta seminaaripaik ja teema.

Ent siiski, kuidas sai üks organisatsioon nii ebatavalise nime? 1981. aastal toimus Belfastis konverents, kus John Blacking¹ tegi ettepaneku koondada Euroopa etnomusikoloogid ühtsesse organisatsiooni, mis korraldaks nende regulaarseid kokkusaamisi. Eesmärk oli vältida töötamist isolatsioonis. Paneelsessioonide ja diskussioonide kaudu loodeti luua viljakat koostööõhkkonda ning sellist töövormi on igati kohane nimetada seminariks. Nii sündiski organisatsioon, mille nimi kannab tema põhiideed.

Nüüdseks on ESEMi liikmeskond mitmekordistunud.² Töökorraldus on muutunud konverentsilaadsemaks. Suurem osa päevast kulub ettekannete kuulamisele ning diskussioonideks napib aega. Viimasel konverentsil lõppes päeva ametlik osa pool üksteist õhtul. Kõigest hoolimata on midagi algsest ideest veel säilinud. Vaieldakse ja ühisprojekte kavandatakse kohvipauside ning öötundidele nihkunud õhtusööki ajal.

Järgnev on lühülevaade XX ESEMi aastakonverentsist, mis toimus Veneetsias; selle korraldaja oli Rooma ülikooli etnomusikoloogiaprofessor Giovanni Giorati.

Kõne ja laulu vahevormid

Konverentsil olid vaatluse all kõne ja

Jean-Jacques Nattiez diskuteerimas John Blackingi teadusliku pärandiga.

laulu piirimaile jäävad helindid. Sissejuhatava ettekande pidas Francesco Giannattasio Rooma ülikoolist. Ta tõdes, et kõigis kultuurides eksisteerivad sellised diskursuse formeerimise moodused, mis kõne teatud prosoodiliste omadustega manipuleerides aitavad luua helindeid, mida pole võimalik määratleda ei kõne ega lauluna. Sellise üleminekuala konsulteerimine ulatub mõistagi tagasi vana-kreeka kultuurini: prosoodia algne tähendus on "laulu suunas" (täpsemalt suunas + laul: $\pi\rho\delta\varsigma + \omega\delta\eta^3$). Giannattasio manitses meid mitte piirduma heliliste artefaktide kirjeldamisega. Uurimistöö tulemuseks peaks ideaaljuhul olema helilise artefakti suprasegmentaalsete omaduste kommunikatiivse rolli avastamine. Järelikult oleks tarvis vastust otsida nii küsimusele, k u i d a s mingid helid kuuldavale tuuakse, kui ka küsimusele, m i k s seda tehakse. Paraku keerles jutt valdavalt selle ümber, milliste muusikaliste või prosoodiliste võtete abil kõne ja laulu vahele jääv helikvaliteet saavutatakse. M i k s

-küsimusse süveneda ei jõutudki.

Analüüsiainese skaala oli lai: juudi liturgiad, indoneesia vanad proosatekstid, leedu muinasjutud, jakuudi eepika, afroameerika räpp, jaapani kammermuusika, eesti regilaul jne.

Tähelepanu enim kõitvad olid ettekanded, kus mingi helilise nähtuse olemust püüti seletada nii uurija kui ka kultuurikandja vaatenurgast. Need näitasid, kui erinevad võivad olla muusikakontseptsioonid kultuuriti. Illustreerigem seda Kölni ülikooli etnomusikoloogia-professori Rüdiger Schumacheri ettekande "Palawakia – muistse jaava proosa hääldamine (*voicing*) Balis" toel. Palawakia on heli produtseerimise viis, mida kasutatakse rituaalsete proosateksti esitamisel. Uurija seisukohalt sarnaneb see pigem laulmisega: meloodia koosneb suure ulatusega *glissando*'dest, mille esitamine on rütmiliselt korrastatud. Kultuurikandjate kontseptsiooni kohaselt on tegemist kõnega, kuna üleminek ühelt helilt teisele pole sidus nagu traditsioonaaletes lauludes.

Londonist pärit jaapani muusika uurija Shino Arisawa püstitas küsimuse, kas instrumentaalsaade mõjutab kõnelähedase teksti esitamist. Ettekanne "Kiledakõlalise kõne kasutamine jaapani *jiuta sakumono*'s" analüüsis traditsioonaalet kammermuusikat häälele instrumentaalsaatega. Tulemused näitasid, et saateta kiledakõlaline kõne on lähedane tavapärasele kõnele ja vastupidi: saate korral on vokaalpartii laululisem eelkõige tämbri poolest.

Grazi ülikooli juures tegutseva Gerd Grupe ettekandes "Sõnumi edastamine: kõnelaul afroameerika populaarmuusikas" vaagiti probleemi, kas räpi instrumentaaltast soodustab või pärsib sõnumi päralejõudmist. Grupe väitis, et afroameerika muusikas on meloodia ja harmoonia sellised komponendid, mis võivad tähelepanu sõnumilt pigem kõrvale juhtida. Probleem oli huvitav, kuid teemakäsitlus kahjuks pisut vähiklik. Ettekanne oli tähelepanuväärne sellest hoolimata, kuna see laiendas uurimisai-

Need kloostrimüürid kaitsesid Euroopa etnomusikoloogide Veneetsia melu eest 29. septembrist 3. oktoobrini 2004. aastal.

FOTOD TRIINU OJAMAA

nest, sest enamasti põhinevad etnomusikoloogilised uurimused rahvamuusikal selle traditsioonilises tähenduses. Lisaks rääpide peeti ka üks ettekanne, mis toetus džässile. Bernard Lortat-Jacobi "Helisev tähendus või heli kui tähendus" käsitles konteksti mõju muusikas sisalduva sõnumi tõlgendamisele, kasutades selleks Ray Charlesi ülipopulaarset laulu "Georgia on My Mind".

Eestit esindas konverentsil kaks etnomusikooloogi. Taive Särg üritas oma uurimuses "Järkjärguline muutus laulust kõne suunas eesti ahellaulu esitusel" loodusteaduslike terminite abil selgitada, mille poolest erinevad teineteisest regilaulu kõnelisem ja laululisem esitusviis. Triinu Ojamaa ja Allan Vurma ühissetekanne "Põhja-Siberi kõnelaul" tõestas spektraalanalüüsi abil saadud tulemuste põhjal, et neenetsi muinasjutulaulud on teatud karakteristikute poolest vastavuses nende stiilinõuetega, mis seoses Arnold Schönbergi "Kuu-Pierrot'ga" on tuntuks saanud kui *Sprechgesang*.

Hard methods versus soft methods

Etnomusikoloogia *grand old lady* Anna Czekanowska, kes lisaks muusikale on õppinud ka matemaatikat, jaotas analüüsimetoodika põhjal etnomusikoloogid kaheks: ühed kasutavad nn karme meetodeid (*hard methods* – mõeldud eelkõige heli akustilist analüüsi), teised kasutavad mahemeetodeid (*soft methods* – tavapärasel humanitaarteadustes levinud meetodid). Suurem osa "mahedaid" pole võimalised diskuteerima "karmidega", kelle hulka Czekanowska arvas ka siinkirjutaja. ESEMi konverentsitava näeb ette, et kõik peavad saama kuulata kõigi ettekandeid. Seepärast pole töö kunagi toimunud sekt-

sioonides. Viimastel aastatel mitmekesis-
tunud uurimismetoodika on viinud olukorran, kus ilmselt tuleb kaaluda töö ümberkorraldamist nii, et sarnase tausta ja huvidega uurijad saaksid diskuteerida probleemide üle algtõdede selgitamisele aega kulutamata.

Mitmes ettekandes kasutati ka lingvistikast laenatud meetodeid. Lõpudiskussioonil avaldas Jean-Jacques Nattiez arvamust, et nii mõnedki muusikalised aspektid osutuvad lähemal uurimisel sageli hoopis lingvistilisteks aspektideks. Seetõttu on lingvistiliste meetodite rakendamise muusika uurimisel igati kohane.

Konverentsi tipp hetk – John Blackingi mälestusloeng

John Blackingi mälestusloenguid on peetud kõigil konverentsidel, mis on järgnenud tema lahkumisele 1984. aastal. Seekord oli lektoriks palutud Kanada muusikasemiootik, Montreali ülikooli muusikoloogiaprofessor Jean-Jacques Nattiez. Tema loeng "Kas universaalide otsing on kokkusobimatu kultuurilise eripära uurimisega?"⁴ lähtus otseselt Blackingi tuntuimast teosest "How Musical is Man?"⁵. Blackingi järgi on muusika uurimine teatud kultuuri osana ainus tee muusika olemuseni jõudmiseks. Ka struktuurianalüüs peab lähema kultuurilise kontekstist. Nattiez pidas olulisemaks muusikaliste universaalide määratlemist struktuurianalüüsi abil, uputamata end üksikute kultuuride spetsiifilistesse piasjasjadesse. Kuluaarikommentaaridest jäi kõlama, et Nattiez' loeng oli mingil määral Blackingi seisukohti ründava alatooniga. Selles nähti tagasipöördumist "kuiva" strukturalismi juurde, mille aeg juba möödas.

Siinkirjutaja leidis loengust täpselt paraja annuse diskussioonivaimu.

Hüvasti, Veneetsia!

Lõpetuseks tahaksin heita veel ühe põgusa üleõlapilgu konverentsipaigale.

Konverents toimus saarel nimega San Giorgio Maggiore, mille õhustik oli lausa üle küllastunud kõrgkultuurist ja rahulikust väärikusest. 982. aastal ehitati saarele esimene klooster. Meiegi veetsime oma ööd endises kloostris. 1950. aastatel vanad hooned renoveeriti ning asutati Fondazione Giorgio Cini, mis, nagu kogu saargi, on Cinide perekonna omand. Ruume renditakse välja kaheksale uurimisinstituudile. Üks neist on Interculturale di Studi Musicali Comparati, seal toimuski ESEMi konverents.

Etnomusikoloogide igapäevane teekond kloostrist konverentsiruumidesse viis läbi kaunitult kujundatud aedade ning imposantsete sammaskäikude. Siis alustasid sama hoonekompleksi refektuuriumis oma nõupidamist õliärimehed ning meie marsruut hakkas kulgema tagavärava kaudu, mis mõeldud kohapeal töötava abipersonali tarvis. "Security...", vabandasid konverentsi korraldajad. Saalis vahetati tähendusrikkaid pilke ning kostis sosinat: "Mafia...". Küllap viitab see meie Hollywoodi produktioonil põhinevale ettekujutusele maailma asjadest. Tegelikult möödusid päevad teravate elamuseta, hoolimata sellest, et mõnel hajakameelsel, ent südil muusikateadlasel õnnestus siiski keelatud territooriumile sattuda. Oli meeldiv tõdeda, et Euroopas võivad rahulikult kõrvuti eksisteerida nii etnomusikoloogia kui mis tahes äri.

¹ John Blackingit (1928–1984) tuntakse tema uurimistegevuse tõttu kui Euroopa väljapaistvaimat etnomusikooloogi. Tegelikult oli ta hariduselt pianist, kes hiljem õppis ka etnoloogiat ja antropoloogiat ning tegutses Belfasti Kuningliku Ülikooli etnoloogiaprofessorina.

² Liikmeid on 224. Ligikaudu pool neist osaleb igaaastastel konverentsidel.

³ Francesco Giannattasio ettekandes esitatud sõnatuletis.

⁴ Nattiez' loengu täieliku tekstiga on võimalik tutvuda aadressil <http://www.cini.it/index2.html>. Link on ka ESEMi koduleheküljel <http://perso.wanadoo.fr/esem>. Samas on kättesaadavad mõnede varasemate mälestusloengute tekstid.

⁵ Blacking, J. *How Musical is Man?* Seattle, University of Washington Press, 1973.

Kuidas elab 80-aastane Eesti Heliloojate Liit?

Kaheksakümmend aastat tagasi, 1924. aasta novembris said Tallinna konservatooriumis kokku seitse ärksat ja tulevikule mõtlevat muusikut – Artur Kapp, Peeter Lemba, Johannes Paulsen, Peeter Ramul, Jaan Tamm, August Topman ja Adolf Vedro –, et asutada heliloojaid, dirigente, pillimehi ja teisi kutselisi “helikunstnikke” ühendav Eesti Akadeemiline Helikunstnike Selts. Seda päeva peab oma sünnipäevaks ka praegune Eesti Heliloojate Liit ja ehki vahepeal on muutunud nii nimi kui ka liikmeskond (tänapäevase EHLi kuuluvad ainult heliloojad ja muusikateadlased), on selle eesmärgid põhimõtteliselt samad – toetada ja arendada eesti heliloomingut ja muusikaelu laiemalt ning kaitsta ja esindada oma liikmete loomingulisi huve.

1944. aastal sai senisest EAHSist Eesti NSV Heliloojate Liit, mis kuulus oma tegevusega Nõukogude Liidu Heliloojate Liidu juurde. Iseseisva organisatsioonina taastati EHL 1989. aastal, mil võeti vastu ka oma põhikirj. Praegune EHL on viimased kümme aastat tegutsenud mittetulundusühinguna ning koondab täpselt sada heliloojat-muusikateadlast – nii palju liikmeid ei ole liidus kunagi varem olnud.

Ühest küljest on viieteist aastat ju üsna lühike aeg, teisalt on just need aastad iseseisva liiduna nõudnud juhatusele väga aktiivset tegutsemist ja kultuuripoliitikas osalemist, eriti autorikaitse, eesti heliloomingu tellimise ja rahastamise ning eesti heliloojate riikliku tunnustamise küsimustes, samuti loovisiku ja loomeliitude seaduse väljatöötamisel. EHLi eesotsas on neil aastail olnud Jaan Rääts (aastani 1993), Lepo Sumera (1993 kuni oma surmani 2000. aastal) ja Raimo Kangro (2000 kuni surmani 2001. aastal); juhatuse tuumiku moodustasid Olav Ehala, Madis Kolk, Alo Põldmäe, Mare Põldmäe, Reet Remmel, Toomas Siitan, Eino Tamberg ja Peeter Vähi.

2001. aasta veebruarist juhivad EHLi tööd Olav Ehala ning praegu kuuluvad

juhatusse René Eespere, Ülo Krigul, Tõnu Kõrvits, Margus Pärtlas, Reet Remmel, Timo Steiner (aseesimees), Eino Tamberg, Toivo Tulev ja Peeter Vähi.

Laiema muusikute ringi jaoks seotub EHLi tegevus ilmselt eelkõige Eesti Muusika Päevadega, mis toovad igal kevadel publiku ette ausa pildi eesti muusika hetkeseisust, ning võib-olla ka eesti nüüdismuusika edu ja hea käekäiguga väljaspool Eestit. Kuid millised meeleolud valitsevad EHLis endas, millega võib rahul olla ja millega mitte, sellest vestlesime Olav Ehala ja Timo Steineriga mardipäeva paiku.

Milliste probleemidega on EHLi juhatus viimasel paaril aastal tegelnud ja mille üle tänasel päeval südant valutab?

Olav Ehala: Probleemid on suures osas muudugi seotud rahaga. Loomulikult teeb rõõmu, et viimastel aastatel on EHLiga liitunud palju tegusaid noori heliloojaid, kuid selleks, et neil oleks tööd ja tellimusi, on vaja raha. Heliloomingu Ekspertiisikomisjonis on uudisloomingu tellimuste jaoks eraldatud summa kolmel viimasel aastal olnud aga täpselt ühesuurune ning ka järgmise aasta eelarves ei ole kasvu näha. See on üks konkreetne teema, milles EHL koos Eesti Muusikanõukoguga saab ja peab ministeeriumile survet avaldama ning selgitama, et need summad, mis on ammu ajale jalgu jäänud, peavad hüppeliselt suurenema, kuna ei vasta praegu tegutsevate heliloojate tegelikule potentsiaalile.

Kurb on ka see, et kui vaadata, mil-

liste summadega toetab riik kontserdiorganisatsioone või mõne festivali korraldamist ja kui suur või õigemini kui väike on nende kavades eesti uueaasta muusika osa, siis see proportsioon on selgelt paigast ära. Ka selle probleemiga tahab EHL lähiajal tõsisemalt tegelda ning viisakast vormis kontserdikorraldajate südame-tunnistusele koputada.

Timo Steiner: Üks idee, millele EHL üritab pidevalt toetust avaldada, on resideeriva helilooja staatuse kehtestamine erinevate kollektiivide juures. Isegi Eesti Muusikaakadeemia juures võiks olla resideeriv helilooja, kes iga päev õpetamisega küll ei tegele, aga võiks anda mõned loengud või meistrikursused ning kelle loomingu tudengid sel aastal rohkem mängiksid. Meie nägemuse kohaselt võiks olla igal aastal ühe helilooja koht mõne kollektiivi juures ning üle aasta koht ooperi, balleti vms loomiseks. Samuti oleks vaja, et see raha ei tuleks edaspidi enam Heliloomingu Ekspertiisikomisjoni rahakotist ehk siis muu heliloomingu tellimise arvelt. Kunagi, kui resideeriva helilooja idee algatati, oli selle positsioon tunduvalt prestiižsem – valitud helilooja oli rohkem nähtaval ning kollektiivid tegelesid tema muusika esitamisega sel hooajal tõepoolest aktiivsemalt. Heaks näiteks oli Tambergi resideerimine ERSO juures. Kahjuks pole see nõnda kõigi kollektiivide puhul, nii tundubki, et resideeriva helilooja staatust ei väärtustata piisavalt.

Sellega seoses on EHLi juhatus mitmel korral arutanud, miks ei kipu riiklikud kollektiivid eesti nüüdismuusikat heal meelel mängima ning miks ei vasta esituste tase sageli nõuetele ja ootustele. Muusikute ja ka asutuste negatiivne suhtumine nüüdismuusikasse on ilmne ning tegelikult on see väga tõsine probleem. Nii ERSO kui Rahvusopera Estonia, mis saavad oma tegevuseks riigilt toetust, võiksid ja peaksid eesti muusikat senisest rohkem toetama. Igal hooajal võiks lava-

Oleks tore, kui Heliloojate Majast kujuneks eesti muusika kuulamise, uurimise ja info vahetamise keskus.

le jõuda mõni uus ooper või ballett ning peale selle regulaarselt etenduda varem loodud eesti lavateoseid.

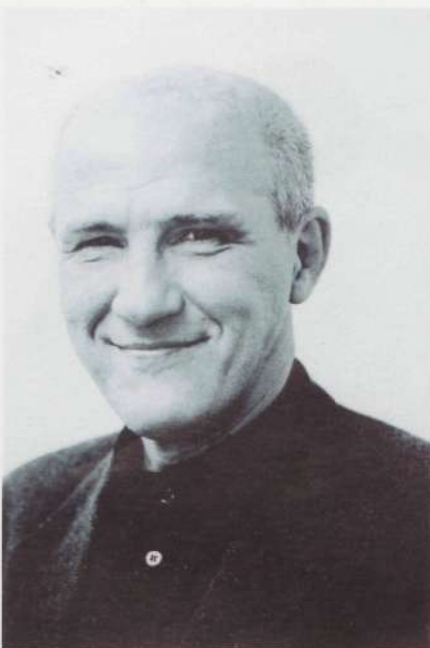
Ka heliloomingu kirjastamine on jätkuvalt suur probleem. Praegu tegutsevad kirjastused (Edition 49, Eres, Muusikaprojekt) suhtuvad eesti heliloojate loomingusse üsna leigelt ja ilma erilise missioonitundeta, lähtudes eelkõige ilmselt majanduslikust kasumist. Tegelikult oleks meil aga hädasti tarvis riigi toetusel tegutsevat kirjastust, mis avaldaks ka koosseisu tõttu vähem tarbitavat muusikat, näiteks sümfooniade või lavateoste partituure.

Kuid mis teeb rõõmu? Millised on olnud olulisemad õnnestumised EHLi töös?

Olav Ehala: Mured ja rõõmud on ju tihedalt seotud. Ühest küljest on küll rõõmustav, et kunagi ka Heliloojate Liidu algatusel loodud Eesti Muusika Infokeskus jätkuvalt tegutseb, kuid teisest küljest teeb murelikuks EMIK väike eelarve, mis ei võimalda piisavalt aktiivset tööd – et infopanka pidevalt täiendada ja elektroonilisel teel kättesaadavaks teha, oleks vaja rohkem toimetajakohti.

Suur saavutus on seegi, et oleme oma nappidest vahenditest oluliselt parandanud Heliloojate Maja välisilmet, mis oli veel mõni aasta tagasi väga räbalas seisus. Ehkki me ei ole väga rahul olukorraga, kus EHLile kuuluvad ruumid on erinevatele firmadele välja üüritud, on neilt laekuv renditulu siiski oluline abi. Ideaalis oleks muidugi tore, kui kõik need ruumid oleksid muusikaelu teenistuses ning koos EHLi ja EMIKga kujuneks Heliloojate Majast eesti muusika kuulamise, uurimise ja info vahetamise keskus.

Neil päevil on taas väga aktuaalne loovisiku ja loomeliitude seadus, mis jõudis Riigikogus teise lugemiseni, ning seekord on suur lootus, et see lõpuks ka vastu võetakse. Seaduse sisulise ja juriidilise teksti loomisel tegi kõige suurema töö ära Kirjanike Liit eesotsas Mati Sirkliga, kuid ka Heliloojate Liidu juhatus on selles protsessis algusest peale osalenud. Seaduse põhieesmärk on täita vabakutselise looja staatusest tuleneva kahe lepingu, püsiva töölepingu ja FIE-staatuse vahele jäävat tühimikku. Võrreldes kirjanikega see küsimus heliloojaid võib-olla nii väga ei puudutagi, kuid väikese liiduna on EHL huvitatud püsivast tegevustoitusest, mida võiks kasutada vastavalt vajadusele oma äranägemise järgi: liikmete

Olav Ehala. Naeratus suul, mured südame – selline see EHLi esimehe amet kord juba on.

FOTO TARVO HANNO VARRES

toetamiseks, välissõitudeks uue muusika festivalidele jms. Muusika loomine ja esitamine (alates partituurist ja lõpetades näiteks sümfooniaorkestri pillidega), muusikaelu üldse, on ju paratamatult seotud palju suuremate kulutustega kui mõnigi teine valdkond.

Timo Steiner: Kindlasti rõõmustab Eesti Muusika Päevade jätkumine ja areng – peale Kultuuriministeeriumi toetab EMP toimumist viimastel aastatel ka Autorite Ühing, täiendades oluliselt uudisteoste honorarifondi. Kultuuriministeeriumi järgmise aasta eelarves on EMP samal positsioonil teiste riigi silmis oluliste festivalidega, nagu "Tubin ja tema aeg", David Oistrakhi Festival või "Jazzkaar"; see tähendab senisest suuremat rahalist kindlust festivali korraldamisel.

Samamoodi on rõõmustav, et nüüdseks on liidu liikmete arv jõudnud sajani

Riiklikud kollektiivid ei kipu eesti nüüdismuusikat heal meelel mängima ning tegelikult on see väga tõsine probleem.

ning viimastel aastatel on liikmeks astunud ka palju noori tegevmuusikuid. Eestis tegutseb praegu väga võimekas noorte heliloojate põlvkond ning see annab tunda ka liidu tegevuses.

Millisena määratleb EHL ise oma kohta tänapäeva ühiskonnas? Kas see erineb oluliselt varasemate aastakümnete loomeliitude kohast?

Olav Ehala: Varasematel aegadel oli liitudel ja ühingutel ühiskonnas kahtlemata suurem prestiiž ja praktiline väärtus (koreideid, autoostulube ja tuusikuid jagati ju ainult ühingute kaudu). Siiski on loomeliitudel ka tänapäeval oluline roll, eriti suhetes riigiga. Ei saa öelda, et loomeliite pole üldse vaja, sest teatud hetkedel saab ka üksikisik oma huve loomeliidu kaudu paremini kaitsta. Näiteks avalike pöördumiste või poliitiliste otsuste korral on liidu seisukohtadel kindlasti suurem kaal.

Timo Steiner: Viimasel ajal on ka juhatuse koosolekute tulipunktis olnud küsimus, milline on EHLi funktsioon praegu ja tulevikus. Kas liit peaks senisest rohkem kultuuripoliitikat ja muusikaharidust puudutavates avalikes diskussioonides kaasa rääkima ehk toimima rohkem ametiühinguna (mida ta viimastel aastatel on ka teinud)? Või tuleks senisest aktiivsemalt edendada hoopis klubilist tegevust, taastama näiteks ühiseid muusikakuulamisõhtuid? Ka seda on korduvalt püütud teha, aga tänapäeval pole inimestel enam nii palju vaba aega, et lihtsalt seltskonna pärast kokku tulla ja muusikat kuulata; teisest küljest pole neil koosolekutel enam ka sellist informatiivset väärtust nagu varem. Siiski usun, et sotsiaalses mõttes oleksid need kokkusaamised endiselt olulised. Olen palju mõelnud, et see aeg, mil noor helilooja lõpetab oma õpingud ning alustab tegutsemist professionaalina, on üks raskemaid perioode tema elus. Võib-olla peaks liit senisest enam huvituma nende heliloojate edasisest käekäigust ja enesetäiendamise võimalustest, kas või mingeid kursusi ja loenguid korraldama. Iseküsimus on muidugi, kui paljud heliloojad neist tegelikult huvitatud oleksid.

*

Varasematel aastakümnetel kuulsid Heliloojate Liitu üksikute eranditega kõik tegutsevad eesti heliloojad, sest liikmestaatus määras paljuski loomingu edasise käekäigu. Kuid miks peaks tä-

nasel päeval üks helilooja tahtma kuuluda EHLi? Miks olete end selle liiduga sidunud? Mida ootate praeguselt EHLilt ja kas tunnete, et EHL kaitseb teie huve? Neile küsimustele palus ajakiri Muusika vastata mõnel verivärskel ja mõnel "staažikamal" EHLi liikmel.

Peeter Vähi, liige aastast 1982:

Tõepoolest, kunagi oli heliloojate liitu kuulumine staatuse näitaja, samuti põhinesid vähesedki tol ajal võimalikud välissuhted liidul. Tänapäevaks on need aspektid ära langenud ja kokkuvõttes ongi HLi roll oluliselt vähenenud. Siiski on alles klubiline funktsioon, samuti info vahendaja roll. EHLi suurimaks ettevõtmiseks pean Eesti Muusika Päevade korraldamist. Aga miks olen end liiduga sidunud? Olen liige alates 1982. aastast ja ei näe vähimatki põhjust liikme-staatusest loobumiseks.

Olen aeg-ajalt kuulnud arvamust, et heliloojate liit peaks populariseerima eesti heliloojaid maailmas. Ma ei usu hästi sellise asja võimalikkusse. Wolfgangist tegi MOZARTI tema looming, mitte "Austria Heliloojate Liit". Seetõttu – võrdlemata end Wolfgangiga – ei oota ma EHLilt midagi konkreetset. Pigem mõtlen, kuidas saaksin EHLile rohkem kasulik olla.

Malle Maltis, liige aastast 2004:

Minu sattumine EHLi oli justkui loomulik jätk Eesti Muusikaakadeemia lõpetamisele. Ei tekkinud küll mingit küsimust, kas tahan liitu astuda või mitte. Leian, et suhtlemine ja informatsioon kuuluvad samuti (helilooja) eluks vajalike tingimuste hulka.

Kuna siiani pole ma heliloojate liiduga aktiivselt kokku puutunud, siis praegu lihtsalt loodan, et nad vajadusel mu huve kaitsevad. Näiteks, kui heliloojal tekib idee korraldada kontsert, happening või muud selletaolist, siis EHL võiks anda oma toetuse selle ürituse korraldamiseks. Vahel loovad heliloojad mõne teose ilma konkreetse tellimuseeta, lihtsalt selleks, et on idee, mis vajab teostamist, sel juhul oleks suur abi, kui EHL aitaks leida võimalusi ka selliste ettekandevääriliste teoste esitamiseks, mis muidu jääksid sahtlisse tolmuma.

Tanja Kozlova, liige aastast 2004:

Tänapäeval on heliloojate liitu astumine pigem sümboolne samm, mis on tähtis eelkõige iseendale. Tavaliselt saab EHLi astuda kohe pärast Muusikaakadeemia

Timo Steiner loob ise ja mõtleb ka teiste loojate peale.

FOTO TAAVI KULL

lõpetamist ning liitu astumine tähendab seda, et oled otsustanud oma elukutsese kindlaks jääda, julged ennast heliloojaks nimetada ning tead, et tegeled õige asjaga.

EHL tegeleb festivalide ja kontsertide korraldamise ning uute teoste tellimisega, kuid õnneks ei mõjuta tänapäeval enam liikmestaatus, kas sinu käest tellitakse muusikat või mitte. Selle määrab eelkõige see, kas sinu muusika pakub teistele huvi või mitte, ning see ongi minu meelest õige.

Kahtlemata mängib EHLi tegevus tähtsat rolli selles, et publiku huvi uudismuusika vastu on nii suur. Erinevalt paljudest teistest riikidest tellitakse ja mängitakse Eestis päris palju uut muusikat ning veelgi erandlikum on see, et muusikat tellitakse ka noortelt heliloojatelt. Meil on võimalus oma ideid ellu viia, kuulda oma muusikat ettekantuna ning heas esituses. Arvan, et ilma heliloojate liiduta oleksid need võimalused palju piiratumad. Loodan, et EHLil jätkub jõudu ja tahet ka edaspidi meie muusika eest hoolt kanda.

Helena Tulve, liige aastast 2002:

Ma kujutan ette, et selline liit peaks ideaalis toimima ametiliiduna, mis võimaldab loomeinimesel oma muredega

sealt abi saada. Aastaid ettevalmistatav loovisiku staatust ja õigusi reguleeriv seadus võiks selles justkui toetuspunktiks olla, seni seda aga ei ole ning ettevõtlikumad ongi sunnitud end riigi vaatevinklist lihtsalt ettevõtjateks pidama. EHL peaks olema koht, kuhu tuleb igasugune täiendõpet, kursusi, festivale ja kursuse puudutav info, et sealt liikmetele edasi liikuda. Peamine tänuväärne üritus, mida EHL korraldab ning mis minu arvates reaalselt edukalt toimib, on Eesti Muusika Päevad, mis on Eesti-suuruses riigis ning väikeseliikmelise ühingu korraldatuna vägagi mastapne ettevõtmine. Esiettekannete suur hulk ning kogemus, mille saavad noored loojad, õigustab juba iseenesest EHLi eksistentsi. Mulle tundub, et EHLi astumine on oluline verstaapost noortele värskelt diplomeeritud heliloojatele, kes leiavad sealt ka teatud moraalset tuge.

Kaua aega ei näinud ma mingit reaalselt põhjust Eesti Heliloojate Liitu kuulumiseks, tegelikult ei näe ma isiklikul tasandil seda ka praegu (ehk pimedusest või valusa probleemi puudumisest tingituna). Pigem astusin EHLi seepärast, et põhimõtteline mittekuulumine ühingusse, mis mind justkui oleks rohkem oma tegevusala vääriliseks teinud, ning vastavasisulisel selgitusel muutusid tüütavamaks kui kuulumine ise (mulle iseenesest ei meeldi eriti kuuluda igasugusesse ühingusse, kus liikmetel on justkui üks ühine väline nimetaja, mis peaks kuidagi ka sisuliselt ühendama; heliloojatest sõpradega käin ma ju niikuinii ilma ühingutagi läbi). Aga siiski ka mõningasest perspektiivtundest (ikka need lootused loovisiku seadusele juhuks, kui peaks tekkima raskeid hetki, mis ju tulles ei hüüa) ning solidaarsusest oma kolleegidega.

Kindlasti tehakse juhatuses nii mõndagi, mis väärrib tänu, ning nähakse vaeva, et end ka ametiühinguna õigustada. Siiski tundub, et see mitmete, ka välise põhjuste tõttu veel ei toimi. Ei saa unustada eesti heliloojaid puudutava info levitamise olulisust. Koostöö teiste loomeliitudega võiks olla mitmeski mõttes tihedam, alates survest eelmainitud seaduse vastuvõtmisele ja lõpetades üksteise toetamisega (soodsamad kontserdipiletid teatralidele ja vastupidi, kaaskannataja hinnad heliloojatele teatris vms).

Küsitlenud ja eessõna kirjutanud
Kristina Kõrver

MODULATSIOON

“Varssavi sügisel” kõlas Toivo Tulevi teos “Swing low”

MIRJAM TALLY

21.–26. septembrini toimus Poola pealinnas mainekas festival “Varssavi sügis” ning sellega paralleelselt eri maade infokeskuste aastakoosolek. Festivali kavas oli ka eesti helilooja teos, Toivo Tulevi “Swing low”, mille esitas Kwartludium Ensemble. Festivalist ja foorumist jagab Eesti Muusika Infokeskuse esindajana tähelepanekuid Timo Steiner.

Mille alusel “Varssavi sügisel” teoseid valitakse, kuidas Toivo Tulevi teos sinna jõudis?

Tegelikult ei ole see üldse “Varssavi sügisel” traditsioon niimoodi teoseid välja valida. “Varssavi sügisega” samal ajal toimus rahvuslike muusika infokeskuste aastakoosolek, millest võttis osa üle kolmekümne liikme. Kuna on selline partnerlus “Varssavi sügisega”, otsustati infokeskuste ettepanekute põhjal kokku panna üks kontsert. Kontserdile mahub umbes kuus lugu. Kõik saatsid oma ettepanekud, Varssavi korralduskomitee valis ka Toivo loo välja. Üllatas, et David Langilt valiti välja üsna vana, 1990ndatest aastatest pärit lugu, muud olid hilisematest aegadest, umbes paari aasta vanused.

Mis mulje sul kuulajana “Varssavi sügisest” jäi?

Kaksipidine mulje. Ühest küljest on see väga suur ja vinge uue muusika festival, publiku huvi on hästi suur. Sellist elavat ja kärarikast uue muusika huvi ei oskaks ki nagu oodata. Mõned saalid ei olnud ka väga suured, olid suisa lõhki minemas, ja piletid olid ka suhteliselt odavad. Teisest küljest, kui vaadata programmi, siis festivali kulminatsioon oli selline, et ühe õh-

Toivo Tulev.
FOTO TÕNU TORMIS

tuga mängiti ära Lutoslawski kõik neli sümfooniat, kahe dirigendiga. Mulle see väga meeldis, aga minu meelest on see märk, et “Varssavi sügisel” pale on kuidagi eilses, kuna festivali kõige olulisem helilooja oli ikkagi Lutoslawski.

Mis uudisteostest äratas festivalil sinu tähelepanu?

Hästi palju oli kavas poola heliloojaid.

Kuigi seal oli palju rahvusvahelist publikut, polnud see promo poola heliloojatele. Mõni noor helilooja oli kohe väga huvitav. Oli ka üks poola helilooja oratoorium koori ja orkestriga, justkui tsükel, mis oli kirjutatud kahekümne aasta jooksul. Ootas, et see on viimistletud viimase noodini. Aga tulemus oli kaunis kahtlane.

Mis puutub rahvusvahelisse valikusse,

siis heliloojad olid väga kõrgel tasemel. Aga nad olid ka n-õ teada heliloojad, mismoodi nad kirjutavad. Näiteks üks Nono lugu viiulile ja elektroonikale, tuntud ja mängitud teos.

Mis mulje jättis Toivo Tulevi teose ettekannet, missugune oli koosseisu tase?

Väga head mängijad olid. Noored, ja mitte ainult süvamuusika kogemusega, vaid erinevate stiilide, ka jazzi taustaga. Neid kammitse Toivo loo proovigraafik, segadus pillidega, tai gongidega, – ei leitud sobivat komplekti. Tehniliste küsimuste lahendamine võttis nii palju aega, et prooviaega jäi väheseks. Mina oleksin oodanud natuke emotsionaalsemat ettekannet, see jäi jahedaks, põhjamaiseks. See oli minu arvates kontserdi üks paremaid lugusid.

Mis toimus infokeskuste kokkusaamise raames?

See oli nagu iga-aastane foorum, kus räägitakse mitmesuguseid asju ja vahetatakse kogemusi. Üsna pingeline töö. On päris mitu teemat, mille kallal juureldakse, mis edasi saab. Üks oluline asi on Euroopa muusika navigaator, juba kolm aastat tagasi Euroopa Liidu rahaga käivitatud projekt. Sellega ei osata nagu kuidagi edasi minna. Eesti liitub ka selle süsteemiga, nii saab sellesima otsingusüsteemiga ka Eesti sündmustest aimu. Probleem on selles, et projekt nõuab palju raha, infokeskused ei suuda seda maksta.

Teine asi on see, et Põhjamaade huvi Balti infokeskuste ja ühtse kultuuriruumi loomise vastu on suurenenud, näiteks aastal 2006 toimuvale Põhjamaade muusikapäevadele Islandil on Balti riigid oodatud. See on väga positiivne.

Millised on su festivalimuljed?

Toivo Tulev:

Festivalist üldisemalt on natuke lihtsam rääkida. See oli muusikaliselt küllaltki kõitev, esimesena tuleb pähe võrd-

lus meie “Nyydiga”. Oli ridamisi huvitavaid kontserte, näiteks Lutoslawski nelja sümfoonia ettekannet ühe õhtu jooksul filharmoonia saalis, mis ainuüksi ruumi akustika ja programmi tõttu oli kindlasti märkimisväärne sündmus. Teine, mis väga eredalt meelde jäi, oli Michel van der Aa kammerooper “One” solist Barbara Hanninganiga. See oli suhteliselt ootamatu ja võimas kogemus, eriti seetõttu, et heliloojast ja tema muusikast puudusid igasugused eelteadmised.

Positiivsena mõjus kindlasti ka võimalus kuulata esiettekandes poola enda autorite muusikat ja seda üsna suure mahus.

Sinu teost esitanud Kwartludium Ensemble'is mängivad põhiliselt noored muusikud. Kuidas oskasid nad mõtestada sinu helikeelt?

Minu varasem vähene kogemus poola muusikutega on üldiselt olnud positiivne. Meeldiv on nende soe ja elus, üsna vahetu ja emotsionaalne lähenemine muusikalisele materjalile, aga ka inimesele.

Toivo Tulev

Minu varasem vähene kogemus poola muusikutega on üldiselt olnud positiivne. Meeldiv on nende soe ja elus, üsna vahetu ja emotsionaalne lähenemine muusikalisele materjalile, aga ka inimesele. Selles suhtes polnud erand ka koostöö Kwartludiumiga.

Esmalt hakkab asi sellest, kas on mingeid tehnilisi takistusi. Kui tehnilisi takistusi pole, siis jõutakse võib-olla natukene kiiremini sisuliste küsimusteni. Ja sinnani oli ka õnnelikult jõutud selleks ajaks, kui mina proovi jõudsin.

On võib-olla natuke erinev suhelda ansambliga, kus puudub

dirigent. Lihtsam on dirigendi kaudu asju ajada, nii võib jõuda kiiremini vajaliku tulemuseni.

Ansambel on varieeruva suuruse ja koosseisuga, ühendades muusikuid Varssavist ja Gdańskist.

Kwartludium Ensemble'i kontserdilt köitis vahest enim Bernard Cavanna “Trio avec accordeon”.

POP JA ROCK

Eesti popi- rocki sügis 2004

MARGUS KIIS

Hyvamaania

Septembris 2004 oli ajakirjanduses vähemalt üks enim käsitletud muusikuid Erkki Hyva. Tema kohta ilmus artikleid ja intervjuusid ning eraldi löik ETV kultuurimagasiniis “OP!”. Samas pole Erkki Hyva sugugi tavapärase muusik või staar, vaid pigem ehtne utsaider.

1965. aastal sündinud põline tartlane ja helilooja, multiinstrumentalist, elektronmuusik, laulja (lisaks veel *underground*-filminäitleja, filosoof, muusikaloolane, *showman*, üldse väga värvikas isiksus) Erkki Hyva esines igasugustel kontsertidel ja tänaval ning lindistas oma kodustuudios aastaid enne seda, kui teda veidi tõsisemalt hakati võtma. 2004. aastal otsustas seni elektroonilise muusika kallakuga Kohvirecords Ünaviksi nime all lõpuks välja anda läbilõike Hyva kümne viimase aasta jooksul salvestatud loominguist. Plaadil “Varjust rambini” võib kohata naivistlikke pop-folklaule, kummalisi estraadikavereid, nutikaid stuudiokatsetusi, elektronmuusikat, läbisegi plaadi produtsendi Lauri Sommeri intervjuudega, kust avaneb autori fantaasiarikas mõttemaailm. Ning kõik on nii sahisepa helikvaliteediga, et tekkis isegi kahtlus, ega plaadi tootjad ole stiili mõttes ise kõla vastavaks “keeranud”. Ikkagi “mees metsast”!

Staarid vihmas, märjas, näljas ja mõnitatud ehk teledžunglis

Suvel veeti punt Baltikumi tähekesi kuskile Malaisiasse, kust mõni haigelt tagasi tuli. Tegemist oli “Džunglistaariga”, mis on justkui VIP-versioon ärালেierdatud tõsielusarjast “Robinson”. Eestist satustid sinna koos Eve Kivi, Kati Murutari ja Jaanus Raidaliga tervelt kolm popmuusikut: Kadi Toom, Koit Toome ja Erich Krieger. Peab tunnistama, et muusikud on kõva rahvas – kui kirjanik Kati Murutar ja näitleja Eve Kivi langesid kurnavast-mõnitavast mängust üsna kiiresti

välja, siis nii Toom kui Toome pidasid päris kaua vastu ning muskalis “karvarind” Krieger (ainuke, kes taipas muusikainstrumenti ehk kitarri kaasa võtta) tundis ennast kui orangutan troopikavõsas. Septembris hoidis eesti rahvas hinge kinni, kui ajalehed teatasid, et Koit on võsas saadud tõbedesse lausa suremas.

Lihulaloits

20. augustil pani Lihula vallavanem, tuntud vastupanuliikuja Tiit Madisson kohalikule surnuaiale Punaarmee sõdurite mälestusmärgi vastu üles kivi, mille reljeef kujutab Saksa mundris sõdurit. Paar aastat tagasi püüdis seda kivi ebaõnnestunult Pärnu linna ühele avalikule platsile üles seada tuntud Eesti neonats Leo Tammiksaar. Kuid 2. septembri öösel ilmus siseminister Margus Leivo käsul kohale kraana koos märulipolitseiga, asudes kivi ära vedama. Lugu kulmineerus korraliku skandaaliga.

Sellises olukorras Eestis jõudsalt levima hakanud rahvusluse ja natsismi vahepeal balansseerivaid meeleolusid asusid ära kasutama mõned parteid ja ka bändid, kes kipuvad äärmusest vaata et peateele triivima. Juba varem teatud meelsusega silma paistnud *metal*’ipunt Loits ilmutas varsti pärast Lihula sündmusi plaadi “Vere kutse kohustab”, mille kaanel ansambli liikmed poseerivad Saksa mundrites ja mängivad sõda. Bändi kontserdid on rahvarohked ja trenditeadlikumad inimesed arvavad, et nende suhtumine on eriti *cool*.

Samas, ega loitsumehed ole rumalad. Tekstid plaadil on enamasti üsna osavalt sõnastatud või vähemalt arusaamatult lauldud, ka on bändimehed oma intervjuudes väga ettevaatlikud.

Ometi üks uus muusikasaade

TV3 lappis lõpuks “7 vaprast” järele jäänud hiigelsuure augu eesti kultuuritekil, tuues septembris eetrisse muusika(videote)saate “Hoia ja keela”. Saates, mida juhivad Anti Kammiste, peab viielükmeline seltskond (Jüri Makarov, Tanel Tatter, Ines Karu ja Margit Kõrvits pluss üks vahetuv liige) hindama kümnepallisüsteemis viit muusikavideot, millest kaks paremat pääseb edasi järgmise saatesse. Kuna zürii liikmed vastavad üsna hästi erinevatele stereotüüpidele – keskealine muusikaga seotud mees, mitte kõige noorem naine, noor *metal*’imees, blond pirtsakavõitu neiu –, kipuvad ka

Trubaduur ja autsaider Erkki Hyva.

Rammsteiniga sarnanev Loits tabas naelapea pihta, ilmutades Lihula sündmuste järel plaadi “Vere kutse kohustab”. Publikumenu oli garanteeritud. FOTOD INTERNETIST

hinnangud üsna ettearvatavad olema.

Vanilla Ninja sai kuldplaadi

Oktoobris 2004 sai esimene Eesti päritolu ansambel välismaal kuldplaadi. Sakslase David Brandesi kujundatud tüdrukutetrio Vanilla Ninja oli oma albumit “Traces of Sadness” selleks ajaks Saksamaal müünud sada tuhat eksemplari, mis on Saksa kuldpladinorm. Ka Eestis oli LP jõudnud lõpuks müügiedetabelis esikümnesse.

In memoriam Olev Vestmann

17. oktoobril suri diabeedi komplikatsioonide tagajärjel eesti üks viimaseid n-ö vana kooli levilauljaid Olev Vestmann, “lollusteta”, “küpsimate inimeste” popmuusika staar, kelle lüüriilise tenori saatel

olid oma romantilisi hetki mööda saatnud tuhanded esimese nooruse seljataha jättnud daamid.

Olev Vestmann sündis 26. augustil 1944. aastal. 1960ndatel paistis ta silma amatöörestraadilauljate konkursidel, õppis ära ka saksofoni- ja kitarrimängu. 1968. aastal asus ta tööle Elva muusikakooli, hiljem tegutses ka restoranilauljana. Oma teisel töökohal tutvus ta n-ö elu saatusega, endast kümmeaastat vanemat vanema pianist-akordionist Heldur Jõgiojaga. Neist sai lahutamatu paar kuni Vestmanni surmani. Nad olid kaks vastandlikku tüüpi: Vestmann – kõhn, rahulik, vähese jutuga ja heasüdamlik; Jõgioja – kogukas, räme, otsekohene ning hea ärivaistuga. 1975. aastal sai duol kõrtsus “kütmisest” isu täis. Asutati ansambel Suveniir, mis hakkas tegema muusikat stiilis “nagu poleks *rock’n’rolli* kunagi olnud” – lüüriilist, melodilist, sujuvat, lähitudes Mandri-Euroopa traditsioonidest. Vestmanni kergelt melodramaatiline laulmismaneer sobis sellega suurepäraselt. Kommertsiaalselt tabati naelapea pihta – mööda maakultuurimaju ja põllumeeste pidusid ringi sõeluv ansambel tööpuuduse üle küll kurta ei saanud. Vahepeal moodustati ansamblist kaks koosseisu, et rohkem tellimusi täita. Ansambli tegevus pani aluse uuele voolule, lüüriilisele kesk-ealistele suunatud muusikale, mida kolhoosipidude toidurikkuse järgi süldimuusikaks nimetati. Seda suunda hakkasid usinasti viljelema kümned, kui mitte sajad ansamblid, kasutades enamasti laenatud repertuaari, erinevalt Suveniirist, millele kirjutas lugusid peamiselt Jõgioja, aga ka Vestmann. Viimase komponeeritud on ka üks eesti popiklassikasse kuuluv lööklaul, diskohitt “Mandoliinid öös”. Mõni aasta hiljem anti välja ka Vestmanni esimene soolo-LP, mis sisuliselt oli siiski Suveniiri plaat. 1990ndatel ilmus nii Suveniirilt kui ka Vestmannilt kümneid kassette, hiljem ka plaate. Tõenäoliselt on nende käes ka erinevate väljaannete Eesti rekord. Kriitikutel sai Suveniir paremal juhul sõimu, tavaliselt ignoreeriva suhtumise osaliseks, samuti ei mängitud Suveniiri alates 1980ndate lõpust eriti palju raadios. Vestmann ja Jõgioja jäid kõigest hoolimata kõvadeks tööürajateks, lauljat lilledega uputavate austajannade truudus andis jätkuvalt tööd. Vestmann esines elu lõpuni, hoolimata tervisehäädadest ja isikliku elu keerdkäikudest, alati kindlalt ning südameid murdes.

M E L O M A A N

Eino Tamberg. Cyrano de Bergerac. Tiilikainen, Huhta, Kõrts, Zahharov, Airenne. Orchestra & Chorus of the Estonian National Opera / Paul Mägi. cpo 999 832-2

Kaugel kodust, teispool Atlandi ookeani, sattus mulle lugemiseks oktoobrikuu Opera News, kus avastasin Tambergi ooperi "Cyrano" CD arvustuse (autoriks Ira Siff). Sealts võis lugeda, et on saanud kummalini Cyrano-aeg. Sellel hooajal tõi Metropolitan Opera lavale seni vähe mängitud Franco Alfano (1876–1954) samanimelise ooperi, mille nimiosas oli Placido Domingo, Broadway heliloojal Frank Wildhornil on valminud uus muusikali variant Rostand'i heroilisest komöödiast ning David Di Chieral ooper "Cyrano" Michigani ooperiteatrile.

Ja nüüd siis firma CPO välja antud Eino Tambergi ja Jaan Krossi koostööst sündinud ooperi "Cyrano de Bergerac" CD. Kuulates seda suurepärasest teost segamatus miljöös, ilma visuaalsete lisanditeta, sain täiesti uue, üliemotsionaalse elamuse.

Teos on loodud 1974., lavale toodud 1976. ja 1995. aastal, salvestatud 1999–2000. Plaadi tiitellehel on kirjas: Sauli Tiilikainen – Cyrano, Mía Huhta – Roxane, Mati Kõrts – Christian, Jassi Zahharov

– Krahv de Guiche, Riina Airenne – Roxane'i teenijanna, Rauno Elp – Kapten Jaloux, Juhan Tralla – Ragueneau, Margit Saulep – Lise, Ivo Kuusk – munk, Väino Karo, Priit Kruusement, Ain Anger – poeedid, Ants Kollo, Priit Kruusement – valvurid. Dirigent Paul Mägi. Eesti Rahvusopera koor ja orkester (koormeistrid Elmo Tiisvald ja Anne Dorbek).

Kuid kuidas küll nii soliidsel väljaandjal on ununenud tiitellehele lisada, et teos on saanud libreto Jaan Krossilt, kes loonud selle Rostand'i surematu teose ainetel!? On ju Rostand'i mõtteavaldused Jaan Krossi eestindatuna nii vaimukad ja sädelevad, et on kahju igast kaotsiläänud sõnast.

Tambergil on õnnestunud barokkooperi mänglev element ühendada ekspressiivse romantilise meloodiajoonisega heas dramaatilises pingestatuses – ei mingit vajadust pildi lisamiseks! Seda muidugi juhul, kui on tõesti head lauljad ja pillimehed. Oletan, et Tamberg alustas selle ooperi loomist, pidades peategelase rollis silmas Georg Otsa, kes just neil aastail lõi laval unustamatu Colas Breugnoni kuju (Kabalevski samanimelises ooperis); selles oli tõeline Romain Rolland'i Colas, tõeline muusik ja näitleja. Kõne all olevas salvestuses Cyrano laulnud Sauli Tiilikainen vastab igas mõttes samadele kriteeriumidele. Juba esimesest stseenist tulevad selle mõõgakangelase ja salaarmastuse käes vaevleva suurhinge repliigid kuulajani nii selges eesti keeles, täiuslikult särava baritoni kõlaga ja erakordse fraasivaldamisega, et jäädkki lummatuna kuulama ega raatsi enne lõppu katkestada!

Roxane'i osatäitja Mía Huhta on kauni keskregistri-

ga sopran, hea muusik, kes värvib oma häält mugavas tessituuris rikkalikult, kuid kuna roll on ilmselt kirjutatud Anu Kaalu väga säravat kõrgregistrit silmas pidades, siis alates teise oktaavi la-st tuleb Huhta hääle väike värelus ja pinget. Kuid see ei jää varjutama üldpilti tema rollikäsitlusest, kaunis on duett Cyranoga (nr 7) oma juhtmotiivide ristumises.

Kõrvalosadest tahaksin ära märkida paljulubavat Juhan Tralla lauldud Ragueneau'd: väga täpne baroklik tehnikka esimese vaatuse kolmandas numbris ja muidugi tähelepanu püüdev tenorihääld ning musikaalsus! Jassi Zahharovi de Guiche on ehk parim duetis Roxane'iga; siin on ka dirigendil väga head tempovalikud.

Üks kaunemaid numbreid on Roxane'i, Cyrano ja Christiani tertsett (nr 16): "hetk igaviku häält, kui kuuleks mesipuu, su huuled suudlevad ju minu huultelt tulnud sõnu...", stseeni lõpetab *tutti*-orkestri lai voogav teema. Kui Roxane'i ja Cyrano käivad kaasas nende juhtmotiivide, siis Christiani viimane aaria sisaldab hoopis uut tuuma – siia on siginenud Cyrano pärit mõte ja hing. (Siinjuures tahaksin teha ühe etteheite bukleti koostajatele. Kui on nimetatud kõik paarilauseliste vokaalpartide esitajad, siis on orkestrantide suhtes lugupidamatu isegi ülitähtsate, pidevalt korduvate juhtmotiivide esitajaid mitte mainida.)

Mati Kõrtsi on loodusõnnistanud kauneima tenorihäälega, andnud mõjuva fraasitunnetuse ja suurepärase intuitsiooni. Kui ooperi esimeses aarias on ta armsalt "kena poiss", siis eelviimases stseenis on kuulda hoopis mehismat meest, kes avastab õudusega, et Roxane

armastab ju tegelikult Cyrano hinge!

Väga mõjuv on ooperi epiloog. Nunnade koori taustal arenev kirjastseen ja Cyrano surm on loodud sellise kirka valulikkuse ja helgusega, et jääb vaid soovida, et see ülimalt õnnestunud CD levib ja ärgitab nii maailma ooperitegijaid kui ka meie järgmise põlvkonna lauljaid, pillimehi, dirigente ja lavastajaid ikka ja jälle selle teose juurde tulema.

Tiiu Levald

Kärt Johanson

Seitse une nägu. Kärt Johanson. ARM MUSIC 2004

Plaadiümbrisel nimetatakse Kärt Johanson laulvaks jutustajaks ning seejuures ühendavat ta laulmise ja jutustamise meisterlikult. Plaati kuulates ei tule meil selles pettuda. Vaikne, tundeline ja rahulik lauljameener aitab seitse kirjapandud lugu seitsemeks elavaks looks jutustada. Kui ehk midagi veel oodata, siis mängimist varieerimisega.

Lauljanna-jutustajaga võrdse panuse annab plaadil kõlavasse kitarril mõtleja Robert Jürjendal. Imetlusväärseimaks tulebki pidada sellise omanäolise koosseisu tekkimist üldse – kõik on tasakaalus ja üksteist täiendav. Pole liigseid emotsioone ega ka liigset tagasihoidlikkust. Seitse lugu sobivad kokku. Igav ei hakka.

Esimene “une nägu” ehk hällilaul on säilitanud uinutamisele omased jooned, ja see ei olegi väga tavaline. Kuulajale avatakse uinutaja-uinutatava vaheline intiimsus selle eheduses. Ilmselt meenutab see esitajatele eelkõige nende oma lapsepõlve või oma lastele laulmist ning jõuab tänu sellele unenägudesse. Kuulajale meenuvad Mark Soosaare antropoloogilised Kihnu-teemalised filmid oma stoilise rahuga.

Kiigel kogetud “une nägu” jälgides leiab kuulaja end peaaegu reaalses unes. Muusikaliste helide ja helimeistri abil on seda tunnet väljendatud oskuslikult. Hobusemärguline unenäopilt muutub tänu Robert Jürjendali tekitatud helidele kahe-, kui mitte kolmekordseks. Ja nii kuni plaadi lõputakideni. Soovitan kuulata “seitset une nägu” hetkel, kui tabate end tahtmiselt olla lihtsalt iseendaga.

Krista Sildoja

Forest of The Echo Downs.
Secret Frequency Crew.
Schematic SCH 045

“Forest of The Echo Downs”, Secret Frequency Crew’ debüüt, on USAst, Miamiist pärit kurja *underground electronica/drill’n’bass*’i label’i seni leebim üllitis. Avalugu, müstikahõnguline “Willow Patch Wormhole” on parim näide aeglasest ja “sügavast”, oma tõhususe põhiliselt meloodiale võlgnevast *idm*’ist. Edasi läheb samas vaimus, kuid väiksema aplombi ja kesisemate tulemustega, eelkõige just meloodiate osas. Siiski on siin ümbrise, heli ja meeleolu (mets, saladused jne) kujun-

damisel üritatud hoida mingit hāgusat joont, mis võiks meeldida isegi tummale keskmikule, rāākimata siis juba *idm*’i fānnist. Kujutan ette, et kui esimene hindaks seda plaati “innovaatilisuse ja ilu”, siis teine tollesama meeleolu ja “tervikoote disaini” pārast. Kusjuures mōlemad vōivad vabalt ka eksida, ja tege-likult ei olegi siin midagi erilist. Kuid meeldimise teed on imelikud. Mulle nāiteks meeldib hūl-
lupōōra üks teine tāiesti mōtte-
tu *idm*-plaat, “Computer Dead Reckoning” – suvaline artist ning ainult paar head lugu, mis aga vajutavad õigetele, tāies-
ti enneolematu “tāhendusega”
klahvidele.

Erkki Luuk

Newfound Urban Calm +
remix album. pan/toné.
BIP-Hop bleep 26

Pan/toné (Shelbono Del Monte) on uus minimalistliku *techno* artist. Duubelplaat sisaldab lisaks tema albumile veel remiksides plaati. Kōik remiksides peale Si-cut.db oma on vāhe-
tuntud autoritelt (Jeff Milligan, Duplex 100 jt). Kui varasematel aegadel oleme harjunud kuulma kōiksugu spetsiifilist, nāi-
teks oina sarvemūksudest vōi prussaka jooksumūdinast koos-
nevast minimalistlikku *techno*’t, siis seekord on űllatuslikult tegu űsna űllatusvaba “standardse” minimalistliku *techno*’ga (űlla-
tav on ka ses mōttes, et Bip-
Hop laseb muidu vālja kűl-
laltki avangardset muusikat).
Kuid minimalistlik *techno* ise-
enesest on endiselt radikaalne
žanr ja kui pűtuda sellest vōt-
ta mingit keskmist, esoteerilise-
tele eksperimentidele kaugeks
jāvat lābilōiget, siis selle vas-
teks vōikski olla “Newfound

Urban Calm”. Siin on tugevama basside (“Get Off My Charlie Pride Ride”) vōi metalse (“Zut Alore, Je Vous Adore”) pauguga palu, samas ka hajutatud, udust, diskreetset *glitch*’i ja toksimist. Sellisel udusel ja somnambuulsel õpāpeval, nagu ma seda aru-
annet siin kirjutan, kulub just midagi sellist āra, et vāhemalt vastu õōd veel űles ārgata.

Erkki Luuk

arvo pärt pro&contra paavo jārvi
TűBI TűBIK *arvo pärt* *paavo jārvi*

Arvo Pärt. Pro & Contra.
Paavo Järvi, Truls Mørk,
Estonian National Symphony
Orchestra.
Virgin Classics 7243 5 45630
2 7

Sel aastal ilmunud CD Arvo Pārdi varase orkestrimuusika-
ga nāitab selgelt ERSO ja Paavo
Jārvi koostōvōimet ning tōes-
tab uuesti eesti muusika ja eesti
muusikute kvaliteeti rahvusva-
helisel areenil. ERSOga liituvad
plaadil Eestiski esinenud vōi-
mekas norra tšellist Truls Mørk
ning sel aastal koos ERSO ja
Paavo Jārvi vāga maineka Grammy
auhinna vōitnud tűtarlaste-
koor Ellerhein. Kāesolev plaat
on loogiline jārj, muusika poo-
lest kűll eelkāija 2002. aastal
samalt firmalt ilmunud plaadile
“Summa”, kus ERSO ja Paavo
Jārvi esituses kōlavad Pārdi
tintinnabuli-stiilis orkestriteo-
sed. Paavo Jārvi ongi eesti muu-
sika ja eesti muusikute protežee-
rija rahvusvahelisel areenil.

Iga CD-vāljaanne on tervik,
mis koosneb mitmest kompo-
nendist, sealhulgas muusikast,
esitajaist, aga ka kujundusest
ja bukleti tekstist. Kōnealusel
heliplaadil on esile tōstetud
helilooja ja dirigent oma rah-
vusvahelise reputatsiooniga.
Tāhendusrikas must-valge-puna-

ne kujundus on tāhtsam kui
plaadifirma nimi, mis jāāb taga-
sihoidlikult tagaplaanile kui
kvaliteedimārk. David Nice’i
bukletitekst on kirjutatud osa-
valt ja lűhidalt. Helirežissōōr on
Maido Maadik, kelle koostōō
ERSO ja Paavo Jārvi vāga mit-
mel plaadil vāljapaistva kvali-
teediga.

“Pro & Contra” muusikava-
lik on igati õnnestunud, nāida-
tes peamiselt Arvo Pārdi 1960.
aastate avangardset loomingut.
Seejuures pole see kaugeltki esi-
mene plaat Pārdi avangardmuu-
sikast, meenutagem muu hulgas
ka Neeme Jārvi plaati Bambergi
sűmfooniaorkestriga (BIS).
Paavo Jārvi interpretatsioon
on veenev, joonistades vālja nii
dűnaamilised kui ka kōlavār-
vi kontrastid. Plaadi avateos,
tšellokontsert “Pro et contra”,
ja viimane teos, Teine sűmfoonia,
moodustavad omamoodi
raami – mōlemad on kirjutatud
1966. aastal. Nende vahel kōlavad
Esimene sűmfoonia (1964),
“Collage űber BACH” (1964),
“Perpetuum mobile” (1963)
ja huvitava maiuspalana las-
tekantaar “Meie aed” (1959).
Viimane polegi mingi kerge-
kaaluline pala, vaid meisterli-
ku instrumentatsiooniga tāhen-
dusrikas muusika, mis nārrib
(meie kōrvade jaoks) tolle aja
poliitilis-ideoloogilist olukorda.

Pārdi avangardloomin-
gut kuulates tekivad ka mōned
assotsiatsioonid praeguse eesti
muusika arenguga (nāiteks
Tatjana Kozlova loominguga),
eriti mis puutub āärmuslikku
kōlapilti, kus muusika piirid
laienevad sujuvalt műrāni.

Kokku vōttes kutsub see
heliplaat uuesti vāartustama
Arvo Pārdi varast loomingut,
nāidates, et Pārdi nāol on tege-
mist űhe radikaalsema helilooja-
ga eesti nűūdismuusikas ja rah-
vusvahelises kontekstis.

Gerhard Lock

Kaljo West 80 – mees “õnnewestis”

17. oktoobril tähistas oma 80. sünnipäeva flötist ja pedagoog Kaljo West. Kaljo Westi võib tõesti pidada õnnelikuks inimeseks, kes nagu tammepuu, mida räsitud tormid ja tuuled, ikka uhkelt ja väärikalt meie kultuurimaastikul kõrgub. Sõda, Stalini “üliskool”, kümme aastat Siberis igikeltsa raiumist, probleemid elamis- ja töölooga, löögid eraelus – hoolimata nendest katsumustest ei ole temas kibestumust. Otse vastupidi, kõik teavad teda kui õiglast ja põhimõttekindlat inimest.

Andres Mustonen: “Mina tunnen Kaljo Westi oma noorusest, kui ta näitas mulle mitmesuguseid flööte ja rääkis neist ajal, mil Eestis sellest keegi veel peaaegu midagi ei teadnud. Aga mitte see pole kõige tähtsam. Kõige tähtsam on see headus, mis temast õhkus – see on mulle alati meelde jäänud.”

Kaljo West – ikka koos flöödiga.
FOTO ERAKOGUST

Kaljo West on töötanud kakskümmend viis aastat ERSOs (koos Jaan Õuna, Samuel Sauluse ja Riho Joonasega) ning nelikümmend aastat G. Otsa nim. Muusikakoolis. Selle neljakümne aasta jooksul on saanud tema käe all flöödimänguõpetust üle viiekümne õpilase, nende seas Jaak Joala, Marju Kuut, Jaan Õun, Maarika Järvi, Erkki-Sven Tüür jpt. Väga paljud maestro õpilased töötavad orkestrantide ja flöödiõpetajatena erinevates Eesti paikades.

Erkki-Sven Tüür: “Kaljo Westist hoovas erilist sooja südamlikkust ja tema tundides valitsev õhkkond oli laetud tõelisest armastusest muusika vastu. Fraseerimise peensused, töö kõigi nüanssidega, nende lihvimine – seda tehti vaimustusega. Usun, et muusikalise teksti tunnetamist ja mõtestamist rohujuure tasandil õppisin just temalt. Hindamatu kogemus kogu mu edasi-se heliloojategevuse vaatevinklist.”

Nii endiste kui praeguste õpilaste ja kolleegide nimel soovin õnne, aktiivsust ja entusiasmiga igapäevastes tegemistes.

Peeter Malkov

Briti vaade eesti muusikale II

Briti muusikaportaal The Musicweb esitleti Eesti Raadio välja antud eesti heliloojate teist plaati.

Retsensiooni autor Hubert Culot leidis, et plaat annab hea ülevaate sellest, milline on eesti muusika pärast Pärti, Sumerat ja Tüüri. Pakutu põhjal võib Culot' sõnul järeldada, et plaadil esitatud heliloojatel on “äärmiselt erinevad taotlused, mis annavad seetõttu ka üsna erinevaid muusikalisi tulemusi”.

Järgnevalt väljavõtteid Culot' hinnangutest erinevatele teostele.

Helena Tulve “Traces” on teos, mis sisaldab hea annuse energiat ning demonstreerib helilooja elavat kujutlusvõimet.

Mirjam Tally teatrimuusika hulka liigitatav “Swinburne” on avastuslik ja fantaasiarikas. Teose viimane löik mõjub kirgliku armastuslauluna, mis kaldub peaaegu hüsteeriase.

Kontrastina Tally kohati ohjeldamatule partituurile on Tõnu Kõrvitsa “Allikas” kaunilt välja töötatud ja elegantselt kirjutatud eeleogia, mis oma vaoshoituses ja avameelsuses mõjub äärmiselt liigutavana.

Timo Steineri viiuldatud klaveri ansambli kirjutatud teose “Kaini järeltulijad” puhul väärleb Culot' sõnul märkimist selle ebaharilik koosseis ja esitusviis. Lugu mõjub rituaalina, mille välenduslaadi võiks kirjeldada minimalistikuna; see võib olla mitmeid seiskunud kõlasid ning on tervikuna üsna intrigeeriv. Pisut kahtlema pane-

vad sellise esituskoosseisu tulevikuväljavaated. Küll aga võiks viiuldatud klaveritel olla oma koht mõne suurema orkestri või ansambli koosseisus.

Tõnis Kaumanni “Long Play” on väga kaasakiskuv lugu ning loob assotsiatsioonid Mark-Anthony Turnage'i selliste üljazzilikus meeolus kirjutatud teostega nagu näiteks “Scorched”.

Märt-Matis Lille “Le Rite de passage” on plaadi üks mõjuvamaid lugusid. See on

sageli delikaatselt orkestreeritud ning hargneb vaoshoitud, peaaegu vaikival viisil, justkui aeglase rännakuna läbi inimese elu. Culot' sõnul tahaks ta kindlasti kuulata rohkem selle helilooja muusikat.

Mart Siimeri “Eluvesi” on suure väljendusjõuga ilus, soe ja lüüriline, paiguti kirglik teos.

Culot leiab lõpuks, et Eesti Raadio teatud lindistused on veenvad. Ka esitusega “võivad heliloojad ilmselt rahule jääda”, sest see mõjub nagu “hästi ette valmistatud, ilusti mängitud ja pühendumusega sooritatud” etteaste. Plaat tervikuna on Culot' arvates “väga kasulik ning tihti ka nauditav” läbilõige eesti noorema põlve heliloojate hiljutistest teostest, mis osaliselt vastavad ka küsimusele: “Hea küll, Pärt, Sumera, Rääts, Tüür, aga mis edasi?”

Ülevaate tõlkinud Märt-Matis Lill

“RainbowJazz” – muusika, mis puudutab su hinge

Tartu vikerkaarjazz röömsal kaarel said oktoobrikuus kokku muusikud ringi ümber Eesti. Vokaalsekstett ManSound Ukrainast, Saksofonikvartett Riias, Lera Gehner Band Venemaalt, Vilniuse Karolinishkyu Muusikakooli Big Band, jazzpianist Aki Rissanen Soomest ja soome-rootsi Trio BILANX töid värsked ja isikupäraseid helimaailmu Eesti sügisesse. Külaliste kõrval astusid üles festivali kunstiline juht Lembit Saarsalu, pianistid Tanel Joamets ja Jorma Toots, Taavo Rimmel, Siim Aimla, Ain Agan ja Toomas Rull koos soome bassimängija Tero Tuovineniga ning eesti vanim bigbänd Miceys Ants Meristo juhatusel.

Festivali *special guest star* oli legendaarne USA klavipillimängija Dr. Lonnie Smith triokaaslaste Peter Bernsteini ja George Fludasega.

Noorte džässmuusikute konkursil kuulutas žürii koosseisus Mare Väljataga, Merle Kollom (festivali produtsent), Aleksander Rjabov, Valter Ojakäär, Olav Ehala, Tanel Joamets ja Lembit Saarsalu (žürii esimees) välja võitjad. Parim vokaal-solist oli Rebecca Kontus (Otsa kool), parim instrumentaalsolist Danel Aljo (saksofon) ja Virgo Sillamaa (kitarr); parim ansambel Reverence (Otsa kool). Eripremiad: parim Valter Ojakääruga pala esitus – ansambel La Via (Otsa kool) ning parim arranžeerimise – ansambel Meka (Otsa kool). Üllatusesinejatena premeeriti ansambli Ekvivalent 2.0, kõige julgema esituse eest tunnustati Aleksandra Anstali (trummid).

Tunnustus eesti koorimuusikale

Eesti Televisiooni tütarlastekoor saabus 36. rahvusvaheliselt koorikonkursilt Tolosas (toimus 27. 10 – 2. 11) kahe auhinnaga: teine koht polüfoonilise teose ning kolmas koht rahvamuusika kategoorias.

Oma konkursimuljeid jagas koori dirigent Aarne Saluveer.

Mis?

Tolosa koorikonkursi Baskimaal peetakse üheks kõrgetasemeliseks maailmas. See kuulub nn koorikonkursside Euroopa karikasarja, mille võitjate hulgast selgitatakse igal aastal välja Euroopa koorimuusika peaauhinna saaja. Sel aastal valiti Tolosasse võistleva 28 koori: Jaapanist, Rootsist, Inglismaalt, Norrast, Hiinast, Kuubast, Saksamaalt, Venemaalt, Ukrainast, Hispaaniast ja Tšehhist – koos Eestiga kokku kaheteistkümnest riigist.

Kes?

Tolosas võistlevad legendid. Esikolmikusse on möödunud aastail jõudnud näiteks segakoor Balsis, Saarbrückeni kammerkoor, kammerkoorid Kamer... ja Oreya, Tapiola kammerkoor, Hannoveri tütarlastekoor, naiskoor Embla ja Dzintars, Pro Musica neidudekoor – need nimed on eestlastelegi tuttavad. Seekord säras konkursil Jaapani naiskoor Brilliant Harmony (dirigent Ko Matsushita). Tolosa žürii on ülinõudlik, väga kõrgeid punkte ei saa tihti peale ka mitte esikoha omanikud.

Kuidas?

Tingimused on rasked – võistelda tuleb akustiliselt täiesti matis kinosaalis, Estonia kontserdisaal on tunduvalt koorisõbralikum. Muidugi mõjutab akustika rohkem keskpärast esinejat, hea peab suutma end igasuguses olukorras kõlama saada.

Tolosasse võistlema pääseda on raske, eelnev sõel on tihe, aga see-eest makstakse kohapeal elamine ja toit osalejatele kinni. Konkursi kunstilised juhid külastavad pidevalt maailma koorifestivale ning esitavad kutseid kooridele ja dirigentidele, kes neile silma-kõrva jäävad. ETV tütarlastekoor sai kutse eduka esinemise eest Gorizia ja Arezzo konkursil.

Võistlejatel tuleb lisaks oma kavale ära õppida ka kohustuslikud lood, mis pärinevad baski heliloojate sulest. Pärast esimest ehmatust osutus enamik muusikast kauniks ja baski keel omandatavaks. ETV tütarlastekoori lemmikuteks kujunesid Eigureni "Ave Maria" ning Javier Busto "Zutaz" ("Meenutades sind").

Miks?

Kõrge tasemega koor võib end ka ainult kontsertidega püsivalt vormis hoida, aga vahel on mõtet konkursis sisalduvat väljakutset vastu võtta. Žüriisse kuuluvad enamasti kogenud muusikud, kelle hinnangutest on palju õppida, samuti tasub aeg-ajalt proovile panna enda ja koori sooritusvõimet ning närvikava võistlusolukorras. Tolosa tulemuse üle on meil väga hea meel – esikolmikusse kuulumine on koorile n-õ kvaliteedimärk, see tähendab, et võid kõrgliigas kaasa mängida.

Vahendanud Kaie Tanner

COLLAGE

Detsember

Tallinnas

28. 11 – 7. 12 Jazzkaar 2004: festival "Jõulujazz"

1. 12 kell 18 Kontsert "Jõulupäike" puuetega laste toetuseks. Britteni "Ceremony of Carols": Eesti Filharmoonia Kammerkoor, väikesed ja suured solistid, Veronika Portsmuth (dirigent) Metodisti kirikus

1. 12 kell 18 Viimsi koguduse kammerkoor, Andrus Kalvet (dirigent) toomkirikus

1. 12 kell 18.30 Fritz Langi tummfilm "Väsinud surm" Thomas Köneri elektroonilise live-muusikaga Kanuti gildi saalis

2. 12 kell 19 J. Straussi ooperett "Viini veri" Rahvusoperis Estonia

2. 12 kell 19 Hannah' ballaadid Estonia kontserdisaalis

2. 12 kell 19.30 Eksperimentaalifilm-installatsioon "Tabula Smaragdina": Thomas Köner & Jürgen Reble Kanuti gildi saalis

3. 12 kell 18 Akadeemiline kammermuusika Kadrioru lossis: Indrek Vau (trompet), Mati Mikalaj (klaver)

3. 12 kell 18 Voces Musicales, Mikk Üleoja, Risto Joost (dirigendid) Rootsi-Mihkli kirikus

3. 12 kell 19 Lon Chaney tummfilm "Ooperifantoom" Carl Davise muusikaga: Vanemuise sümfooniaorkester, Timothy Redmond (dirigent) Estonia kontserdisaalis

3. 12 kell 19 Tubina ooper "Barbara von Tisenhusen" Rahvusoperis Estonia

4. 12 kell 12 Orelipooltund: Ene Salumäe toomkirikus

4. ja 5. 12 kell 12 Lasteetendus "Väikese Tooma jõulud" Rahvusoperis Estonia

4. 12 kell 14 Stockholmi Eesti Segakoor, Jaan Seim (dirigent), Sofia Losell (flööt), Liisa Åkerberg (flööt), Toomas Tuulse (klavessiin), Mati Klaar (tekst) toomkirikus

4. 12 kell 16 Kiili Kunstide Kooli vanamuusikaansambel Heili Meibaumi ja Kaili Lassi juhendamisel Väravatornis

4. 12 kell 17 Eesti Segakooride Liidu advendikontsert Jaani kirikus

4. 12 kell 18 Inseneride Meeskoor, Ants Üleoja, Helen Nõmm (dirigendid), Ene Salumäe (orel) toomkirikus

4. 12 kell 18 Eesti laulukunst. Neitsi Maarja laulud: Kaia Urb (sopran), Heiki Mätlik (kitarr), Ann

Õun (flööt) raekojas

4. 12 kell 19 Ooperigala: Marina Lapina, Sonora Voice, Anneli Peebo, Juhan Tralla, Riina Airene, Heli Veskus, Mati Palm, Leonid Savitski, Aare Saal, Mart Madiste, Rahvusoperi Estonia ooperikoor ja sümfooniaorkester, Arvo Volmer (dirigent) Rahvusoperis Estonia

4. 12 kell 19 Eesti Rahvusmeeskoor 60. Sibeliuse "Kullervo": RAM, ERSO, Päivi Nisula (sopran), Jorma Hynninen (bariton), Eri Klas (dirigent) Estonia kontserdisaalis

5. 12 kell 18 J. Straussi ooperett "Viini veri" Rahvusoperis Estonia

6. 12 kell 19 Beate Nicholae – muusikat nügulapäevaks: vanamuusikaansambel Rondellus, Jüri Kuuskemaa Niguliste kirikus

7. 12 kell 19 Rehepapi radadel – jumalik, paganlik, eestimaine: Eesti-Soomesümfooniaorkester, Anu Tali (dirigent) Estonia kontserdisaalis

8. ja 9. 12 kell 19 Beethoveni kõik klaverikontserdid kahel õhtul: Kalle Randalu (klaver), Tallinna Kammerorkester, Eri Klas (dirigent) Estonia kontserdisaalis

8. ja 10. 12 kell 19 Verdi ooper "La traviata" Rahvusoperis Estonia

9. ja 10. 12 kell 14 Lasteetendus "Väikese Tooma jõulud" Rahvusoperis Estonia

9. ja 11. 12 kell 19 Tšaikovski ooper "Padaemand" Rahvusoperis Estonia

10. 12 kell 19 Ave Maria: Maria Listra (vokaal), Mart Sander (vokaal), Jüri Leiten (trompet), Andres Uibo (orel), Virgo Veldi (saksofon), Aare-Paul Lattik (orel) Niguliste kirikus

10. 12 kell 19 ETV tütarlastekoor, Dave Benton (vokaal), Aarne Saluveer (dirigent) Viimsi kultuurimajas

11. 12 kell 12 Otsa kooli puhkpilliosakonna jõulukontsert Matkamajas

11. 12 kell 12 Orelipooltund: Rolf Uusväli toomkirikus

11. ja 12. 12 kell 12 Britteni lasteooper "Välke korstnapühkija" Rahvusoperis Estonia

11. 12 kell 16 Hortus Musicus Tallinna väravatornis

11. ja 12. 12 kell 16 Lasteetendus "Väikese Tooma jõulud" Rahvusoperis Estonia

11. 12 kell 18 Nova gaudia:

vanamuusikaansambel Rondellus raekojas

11.12 kell 19 ETV tütarlastekoor, Dave Benton (vokaal), Aarne Saluveer (dirigent) Kaarli kirikus

11.12 kell 19 ERSO, Evelyn Glennie (löökpillid), Olari Elts (dirigent) Estonia kontserdisaalis

11.12 kell 19 Kaks kõla: Kait Tamra, Tõnis Mägi Jaani kirikus

11.12 kell 19.30 Diplomaatilised noodid – Jaapan. Rütin ja keha: Etsuko Takezava (koto), Anu Ruusmaa, Kristiine Otsing, Stella Suito (tants) Kanuti gildi saalis

12.12 kell 18 Akadeemiline kamermuusika Kadrioru lossis: Peep Lassmann (klaver), Toomas Vavilov (klarnet)

12.12 kell 19 Verdi ooper "La traviata" Rahvusoperis Estonia *

13.12 kell 19 Otsa kooli popi-jazzi osakonna jõulukontsert Vanalinnastuudios

13.12 kell 19 Noored pianistid: Hando Nahkur (klaver) Estonia kontserdisaalis

14.12 kell 19 Otsa kooli akordioni- ja kandleeriala õpilased Eesti Okupatsioonide Muuseumis

14.12 kell 18 Tallinna Kaarli kiriku kontsertkoor, Heli Reimann (solist) Kaarli kirikus

15. ja 17.12 kell 19 Bizet' ooper "Carmen" Rahvusoperis Estonia

16.12 kell 15 Lõunamuusika: Hortus Musicus Estonia kontserdisaalis

16.12 kell 19 Otsa kooli jõulukontsert Kaarli kirikus

16. ja 18.12 kell 19 Mozarti ooper "Don Giovanni" Rahvusoperis Estonia

17.12 kell 19 Heategevuskontsert "Hea muusika heast südamest": Sinead Mulhern (sopran), ERSO, Olari Elts (dirigent) Estonia kontserdisaalis

17.12 kell 19 Moskva Patriarhaadi Koor, Anatoli Grindenko (dirigent) Kaarli kirikus

17.12 kell 20 ...ja sa laed...: Tõnis Mägi, Tallinna Kammerorkester Lauluväljaku klaassaalis

18.12 kell 12 Orelipooltund: Kadri Ploompuu toomkirikus

18. ja 19.12 kell 12 Lastetendus "Väikese Tooma jõulud" Rahvusoperis Estonia

18.12 kell 19 TJ Events esitleb: Lura (Cabo-Verde) Estonia kontserdisaalis

19.12 kell 17 Hortus Musicus Kadrioru lossis

19.12 kell 18 Verdi ooper "Nabucco" Rahvusoperis Estonia

19.12 kell 19 Ethel Caffie Austin Gospel Singers (USA) Estonia kontserdisaalis

*

20.12 kell 18 TTÜ Akadeemiline

Naiskoor Nõmme Rahu kirikus

21.12 kell 19 ETV tütarlastekoor, Dave Benton (vokaal), Aarne Saluveer (dirigent) Oleviste kirikus

21.12 kell 19 Verdi ooper "Nabucco" Rahvusoperis Estonia

22. ja 23.12 kell 12 Lastetendus "Väikese Tooma jõulud" Rahvusoperis Estonia

22.12 kell 19 Britteni "Ceremony of Carols": ETV tütarlastekoor, Aarne Saluveer (dirigent) Niguliste kirikus

22. ja 28.12 kell 19 J. Straussi operett "Viini veri" Rahvusoperis Estonia

23.12 kell 18 Estonia Seltsi segakoori jõulukontsert linnarahvale Kaarli kirikus

23.12 kell 18 Jõulukontsert linnarahvale: Eesti Rahvusmeeskoor, Andrus Siimon (dirigent) Jaani kirikus

23.12 kell 18 Tallinna Saksofonikvartett raekojas

23.12 kell 19 Adamsi "Harmonium": Segakoor Latvija, ERSO, Kädy Plaas (sopran), Helen Lokuta (metsosopran), Toomas Tohter (tenor), Uku Joller (bariton), Tõnu Kaljuste (dirigent) Estonia kontserdisaalis

23. ja 29.12 kell 19 Tšaikovski ballett "Pähklipureja" Rahvusoperis Estonia

25.12 kell 12 Orelipooltund: Ene Salumäe toomkirikus

25.12 kell 17 Pidulik jõulumuusika: Aavo Otsa muusikastudio trompetisolistid, Kadri Ploompuu (orel) toomkirikus

26.12 kell 16 Jõuluvalgus: Tallinna Poistekoor, Lydia Rahula, Tomi Rahula (dirigendid) Niguliste kirikus

26.12 kell 17 Hortus Musicus Kadrioru lossis

*

28. ja 29.12 kell 14 Lastetendus "Väikese Tooma jõulud" Rahvusoperis Estonia

28.12 kell 19 Kohtumised: Vox Clamantis, Jaan-Eik Tulve (dirigent), Villu Veski (saksofon), löökpillikvartett koosseisus Brian Melvin, Madis Metsamart, Anto Önnis, Vambola Krigul Estonia kontserdisaalis

29.12 kell 18 Maarjamaa laulud. Ansambel Hüüd & Hää: Kadri Hunt (vokaal), Mari Põll (viul), Mart Soo (kitarrid), Taavi Kerikmäe (klahvpillid), Taavo Remmel (kont-rabass), Marko Naissoo (löökpillid) raekojas

29.12 kell 18 Ajaloo ilu. Jõulumuusika: barokkansambel Corelli Consort, Risto Joost (kont- ratenor), Peeter Sarapuu (barokk-fagott), Mail Sildos (barokkviul), Imbi Tarum (klavessiin) Kadrioru

lossis

29.12 kell 19 Rahurikkad jõulud:

Orthodox Singers Niguliste kirikus

29.12 kell 19 Kui mind kutsud sa...: Hedvig Hanson (vokaal), Estonian Dream Big Band Estonia kontserdisaalis

30.12 kell 19 Viuliviisid ja maail-marütmid: Andres Mustonen (viul), Tanel Ruben (löökpillid), Hortus Musicus Akadeemiline Orkester Estonia kontserdisaalis

31.12 kell 15 Tallinna Keelpilli-kvartett 20: kontsert raekojas

31.12 kell 16 Hortus Musicus Tallinna värvatornis

31.12 kell 17 Lahkumissümfoonia: Tallinna Kammerorkester, Toomas Vavilov (klarnet), Eri Klas (dirigent) Estonia kontserdisaalis

31.12 kell 17 Ansambel Tallinn Baroque raekojas

Tartus

1. ja 2.12 kell 13 Tšaikovski ballett "Pähklipureja" Vanemuise suures majas

2.12 kell 19 Lon Chaney tummfilm "Ooperifantoom" Carl Davise muusikaga: Vanemuise sümfooniaorkester, Timothy Redmond (dirigent) Vanemuise kontserdimajas

2.12 kell 18 Tartu Akadeemiline Meeskoor raekojas

2.–5.12 I. D. A tantsufestival Vanemuise väikeses majas

4.12 kell 18 Margarita Voites (koloratuursopran), ansambel Noorkuu, Aare-Paul Lattik (orel)

Salemi kirikus

*

6.12 kell 20 Seitse une nägu: Kärt Johanson, Robert Jürjendal Sadamateatris

8. ja 9.12 kell 13 Tšaikovski ballett "Pähklipureja" Vanemuise suures majas

7.12 kell 19 Kálmáni operett "Krahvinna Mariza" Vanemuise suures majas

8.12 kell 19 "Rainbow Jazzi" noortekonkursi võitjad Sofia Rubina (vokaal), Marko Mägi (sopran-saksofon), ansambel Jazz do it! Vanemuise kontserdimajas

8.12 kell 19 Rehepapi radadel – jumalik, paganlik, eestimaine: Eesti-Soome Sümfooniaorkester, Anu Tali (dirigent) Tartu Ülikooli aulas

9.12 kell 19 Hannah' ballaadid Vanemuise kontserdimajas

10., 11. ja 12.12 kell 13 Tšaikovski ballett "Pähklipureja" Vanemuise suures majas

10.12 kell 19 ERSO, Evelyn Glennie (löökpillid), Olari Elts (dirigent) Vanemuise kontserdimajas

10.12 kell 19 Kaks kõla: Kait Tamra, Tõnis Mägi Pauluse kirikus

11.12 kell 16 Verdi ooper "La

traviata" Vanemuise väikeses majas

11.12 kell 17 Eesti Segakooride Liidu advendikontsert Peetri kirikus

11.12 kell 17 Jaan Sööt, Indrek Hirv Jõululinna Palmimajas Tartu Ülikooli Botaanikaaias

11. ja 12.12 kell 18 Tšaikovski ballett "Pähklipureja" Vanemuise suures majas

11.12 kell 19 Ave Maria: Maria Listra (vokaal), Mart Sander (vokaal), Jüri Leiten (trompet), Andres Uibo (orel), Virgo Veldi (saksofon), Aare-Paul Lattik (orel) Vanemuise kontserdimajas

12.12 kell 16 Noored pianistid: Hando Nahkur (klaver) Linnamuuseumis

*

13.12 kell 19 Jõulujazz. Vaiksel ööl: Eesti Keeled, Riho Sibul, Jaak Johanson Vanemuise kontserdimajas

15. ja 16.12 kell 13 Tšaikovski ballett "Pähklipureja" Vanemuise suures majas

16.12 kell 19 Moskva Patriarhaadi Koor, Anatoli Grindenko (dirigent) Vanemuise kontserdimajas

16.12 kell 21 Ultima Thule, Riho Sibul, Tõnis Mägi, Siiri Sisask Sadamateatris

17. ja 19.12 kell 18 Tšaikovski ballett "Pähklipureja" Vanemuise suures majas

17.12 kell 19 Ethel Caffie Austin Gospel Singers (USA) Vanemuise kontserdimajas

17.12 kell 19 Tartu Noortekoori jõulukontsert Salemi kirikus

17.12 kell 20 Hedvig Hanson (vokaal), Andre Maaker (kitarr) Sadamateatris

18. ja 19.12 kell 13 Tšaikovski ballett "Pähklipureja" Vanemuise suures majas

18.12 kell 17 Johansonid Jõululinna Palmimajas Tartu Ülikooli Botaanikaaias

18.12 kell 18 Vanemuise sümfooniaorkester, ooperikoor, Merle Jalakas, Karmen Puis, Mati Kõrts, Taisto Noor, Lauri Sirp (dirigent) Salemi kirikus

19.12 kell 18 ...ja sa laed...: Tõnis Mägi, Tallinna Kammerorkester Tartu Ülikooli aulas

*

20.12 kell 19 ETV tütarlastekoor, Dave Benton (vokaal), Aarne Saluveer (dirigent) Peetri kirikus

21., 22. ja 23.12 kell 13 Tšaikovski ballett "Pähklipureja" Vanemuise suures majas

22.12 kell 18 Üks väike laps nii lustilik: Ines Maidre (orel), Kai Parmas (sopran), Eugen Simson-Valtin (viul), ansambel Fiori Musicali Peetri kirikus

22.12 kell 19 Adamsi "Harmonium": Segakoor Latvija,

ERSO, Kädy Plaas (sopran), Helen Lokuta (metsosopran), Toomas Tohter (tenor), Uku Joller (bariton), Tõnu Kaljuste (dirigent) Vanemuise kontserdimajas

22. 12 kell 20 Ansambel Noorkuu, Siiri Sisask Peetri kirikus

26. 12 kell 16 Kohtumised: Vox Clamantis, Jaan-Eik Tulve (dirigent), Villu Veski (saksofon), lõõkpillide kvartett koosseisus Brian Melvin, Madis Metsamart, Anto Õnnis, Vambola Krigul Vanemuise kontserdimajas

26. 12 kell 18 Arsise kellade ansambel Salemi kirikus

*

27. 12 kell 18 Ajaloo ilu.

Jõulumuusika: barokkansambel Corelli Consort, Risto Joost (kont-ratenor), Peeter Sarapuu (barokk-fagott), Mail Sildos (barokkviiul), Imbi Tarum (klavessiin) Salemi kirikus

27. 12 kell 19 Aastalõpu kontsert: E STUudio kammerkoor, meeskvar-tett UR2KAM, Võru muusikakooli kammerorkester Tartu Ülikooli aulas

28. 12 kell 19 Kui mind kutsud sa...: Hedvig Hanson (vokaal), Estonian Dream Big Band

Vanemuise kontserdimajas
29. 12 kell 19 Viiluliviisid ja maail-marütmid: Andres Mustonen (viiul), Tanel Ruben (lõõkpillid), Hortus Musicuse Akadeemiline Orkester

Vanemuise kontserdimajas

31. 12 kell 14 Aastalõpu kont-sert: ERSO, Opera Ebony solis-tid (USA), Vello Pähn (dirigent)

Vanemuise kontserdimajas

Pärnus

4. 12 kell 19 Lon Chaney tummfilm "Operifantoom" Carl Davise muu-sikaga: Vanemuise sümfooniaor-kester, Timothy Redmond (dirigent) Pärnu kontserdimajas

5. 12 kell 17 Saagem sõpradeks – Vaasa!: Pärnu Linnaorkester, Maano Männi (viiul), Christine Bengtsson-Lumio Pärnu kontser-dimajas

6. 12 kell 19 Jõulujazz: vokaalan-sambel M-Pact (USA) Pärnu kont-serdimajas

8. 12 kell 19 Pärnu Kammerkoor Pärnu kontserdimajas

9. 12 kell 19 Rehepapi radadel – jumalik, paganlik, eestimaine: Eesti-Soome Sümfooniaorkester, Anu Tali (dirigent) Pärnu kontser-dimajas

12. 12 kell 16 Seitse une nägu: Kärt Johanson, Robert Jürjendal Endla teatri küünis

12. 12 kell 17 Ave Maria: Maria Listra (vokaal), Mart Sander (vokaal), Jüri Leiten (trompet), Andres Ulbo (orel), Virgo Veldi

(saksofon), Aare-Paul Lattik (orel) Pärnu kontserdimajas

13. 12 kell 18 Austria helid: Mati Palm (bass) ja lauluõpilased rae-kojas

15. 12 kell 19 ETV tütarlastekoor, Dave Benton (vokaal), Aarne Saluveer (dirigent) Elisabeti kirikus
18. 12 kell 19 Ethel Caffie Austin Gospel Singers (USA) Pärnu kont-serdimajas

20. 12 kell 19 ...ja sa laed...: Tõnis Mägi, Tallinna Kammerorkester Elisabeti kirikus

21. 12 kell 19 Adamsi "Harmonium": Segakoor Latvija, ERSO, Kädy Plaas (sopran), Helen Lokuta (metsosopran), Toomas Tohter (tenor), Uku Joller (bariton), Tõnu Kaljuste (dirigent) Pärnu kontserdimajas

23. 12 kell 19 Kohtumised: Vox Clamantis, Jaan-Eik Tulve (dirigent), Villu Veski (saksofon), lõõkpillikvartett koosseisus Brian Melvin, Madis Metsamart, Anto Õnnis, Vambola Krigul Pärnu kont-serdimajas

27. 12 kell 19 Kui mind kutsud sa...: Hedvig Hanson (vokaal), Estonian Dream Big Band Pärnu kontserdimajas

28. 12 kell 19 Viiluliviisid ja maail-marütmid: Andres Mustonen (viiul), Tanel Ruben (lõõkpillid), Hortus Musicuse Akadeemiline Orkester Pärnu kontserdimajas

30. 12 kell 19 Aastalõpu kont-sert: ERSO, Opera Ebony solistid (USA), Vello Pähn (dirigent) Pärnu kontserdimajas

Kõikjal üle Eesti

1. 12 kell 19 Kuldne Viini operett: Tiit Laur (sopran), Urmas Põldma (tenor), Siim Selis (klaver) Valga kultuuri- ja huvialakeskuses

2. 12 kell 19 Jõulujazz. Flow of

Dreams: Tanel Padar & Tõnu Raadiku ansambel Viljandi kultuu-rimajas

4. 12 kell 12 Harjumaa klaverian-samblite päev Paldiski muusika-koolis

5. 12 kell 17 Jõuluangel: Hanna-Liina Vösa (vokaal), Lembit Saarsalu (saksofonid), Olav Ehala (klaver) Võru kultuurimajas Kannel

9. 12 kell 19 Kaks kõla: Kait Tamra, Tõnis Mägi Valga kultuuri- ja huvialakeskuses

10. 12 kell 18 Tallinna Kaarli kiriku kontsertkoor, Heli Reimann (solist) Kuusalu kirikus

11. 12 kell 13 Järvamaa poistekoor Ambla kirikus

11. 12 kell 14 Jõulumuusikat: Eesti Rahvusmeeskoor, Andrus Siimon (dirigent) Lüganuse rahvamajas
12. 12 kell 14 Jõuluangel: Hanna-Liina Vösa (vokaal), Lembit Saarsalu (saksofonid), Olav Ehala (klaver) Aruküla rahvamajas

12. 12 kell 16 Rahurikkad jõulud: Orthodox Singers Viljandi Pauluse kirikus

12. 12 kell 16 Jõulujazz. Sinilind: Raivo Tafenu (saksofon), Meelis Vind (klarnet), Ricardo Padill (lõõk-pillid) Elva kultuurikeskuses

16. 12 kell 19 ETV tütarlastekoor, Dave Benton (vokaal), Aarne Saluveer (dirigent) Kuressaare Laurentsiuse kirikus

18. 12 kell 14 Elavad klassikud: Jaan Arder (laul, mandoliin), Neeme Punder (flöödid, laul), Ants Nuut (tromboon, tuuba, laul), Allan Jakobi (akordion), Lembit Orgse (klaver) Mäetaguse mõisas

18. 12 kell 17 TTÜ Akadeemiline Naiskoor Rakvere Kolmainu kirikus
18. 12 kell 18 Jõuluvalgus: Tallinna Poistekoor, Lydia Rahula, Tomi Rahula (dirigendid) Elva gümnaa-siumis

19. 12 kell 13 Tallinna Kaarli kiriku

kontsertkoor, Heli Reimann (solist) Hageri kirikus

19. 12 kell 15 Jõulumuusikat: Tallinna Saksofonikvartett, Pille Lill (sopran) Kohtla-Järve kultuuri-hoones

19. 12 kell 16 ja 18 Jõulukontsert: Eesti Rahvusmeeskoor, Andrus Siimon (dirigent) Leesi kirikus ja Kuusalu kirikus

19. 12 kell 16 Rahulikkud jõulud: ETV tütarlastekoor, Aarne Saluveer (dirigent) Viljandi Pauluse kirikus

19. 12 kell 19 ETV tütarlastekoor, Dave Benton (vokaal), Aarne Saluveer (dirigent) Rapla Maarja-Magdaleena kirikus

21. 12 kell 19 ...ja sa laed...: Tõnis Mägi, Tallinna Kammerorkester Viljandi Pauluse kirikus

22. 12 kell 19 ETV tütarlastekoor, Dave Benton (vokaal), Aarne Saluveer (dirigent) Haapsalu toom-kirikus

22. 12 kell 19 Jõuluangel: Hanna-Liina Vösa (vokaal), Lembit Saarsalu (saksofonid), Olav Ehala (klaver) Paide kultuurikeskuses

23. 12 kell 19 ETV tütarlastekoor, Dave Benton (vokaal), Aarne Saluveer (dirigent) Jõelähtme kirikus

27. 12 kell 18 Hortus Musicus Tõrva kirikus

28. 12 kell 18 Jõuluvalgus: Tallinna Poistekoor, Lydia Rahula, Tomi Rahula (dirigendid) Jõgeva kultuuri-keskuses

Andmed on kontrollitud

18. novembril

Jaauarikuu kontserdiinfot COLLAGE'is avaldamiseks ootame hiljemalt 10. jaanuariks aadressil kristina@ema.edu.ee

TELLIMISKUPONG

Ees- ja perekonnanimi.....

Aadress.....

Soovin ajakirja MUUSIKA aastatellimust

Tavatellimus 230 krooni

Soodustellimus 180 krooni (muusikaõpetajatele ja õpilastele)

Soodustellijal märkida siia kooli nimi:

.....

EI MARGISTATA

Litsentsi nr 1158

MAKSTUD VASTUS
EESTI

Muusika
Rävala pst 16
II korrus, B 214
10143 Tallinn

Tallinna Muusikakeskkooli kontserdid detsembris 2004

5. detsember kell 12.00

Mustpeade Maja Olavi saal

Helju Taugi kammeransambliklassi õpilased
kaastegev Moonika Sutt (vokaal)

8. detsember kell 18.00

Mustpeade Maja Valge saal

TMKK sümfooniaorkestri kontsert
dirigent Toomas Kapten

11. detsember kell 12.00

Tallinna Linnateatri kammersaal

Ene Metsjärve klaveriklassi õpilased

11. detsember kell 15.00

Matkamaja

Ira Flossi ja Eike Silla klaveriklassi õpilased

12. detsember kell 12.00

EMA kammersaal

Piret Habaku klaveriklassi õpilased

12. detsember kell 17.00

Kiek in de Kök

Toomas Nestori viiuliklassi õpilased

18. detsember kell 12.00

Matkamaja

Mudilasstuudio kontsert

19. detsember kell 12.00

EMA kammersaal

Martti Raide klaveriklassi õpilased

19. detsember kell 16.00

Teatri- ja Muusikamuuseum

Ell Saviaugu ja Eve Paju-Tõevälja klaveriklassi õpilased

19. detsember kell 17.00

Kiek in de Kök

Raeli Florea viiuliklassi õpilased

Laulu esitab G.Otsa nim. Muusikakooli Big Band

Vana kala, milles on konks?

E^6 Fm Gm A^6
 E^6 Fm B_7^6
 E^6 Fm Gm A^6
 E^6 B_7^6 E^6
 Va - na, va - na, va - na ka - la, va - na ka - la ah - oi; va - na, va - na, va - na ka - la, va - na ka - la ah - oi;

B_7^6
 A_7^6
 E^6
 B_7^6
 F^7 B_7^6
 Mil - les on konks? Mil - les on konks? Va - na ka - la, mil - les on konks? Mil - les on konks? Mil - les, mil - les on konks?

D^6
 E_7^6
 A_7^6
 D^6
 Ol - la, ol - la va - na ka - la kõi - ges! Va - na ka - la kõi - ges! Va - na ka - la kõi - ges!

D^6
 E_7^6
 A_7^6
 D^6
 Ol - la, ol - la va - na ka - la kõi - ges! Va - na ka - la kõi - ges! Jee!

Tallinna Filharmoonia

Kontserdid / Detsember 2004

11. detsembril kell 19.30 Kanuti Gildi Saalis
**DIPLOMAATILISED NOODID/ JAAPAN
RÜTM JA KEHA**

Muusika **ETSUKO TAKEZAVA** (Jaapani keelpill koto)
Tantsijad **ANU RUUSMAA, KRISTIINE OTSING, STELLA SUITSO**
Koreograafia **ANU RUUSMAA**

8. ja 9. detsembril kell 19 Estonia kontserdisaalis
BRAVISSIMO!
**L. VAN BEETHOVENI KÕIK
KLAVERIKONTSERDID KAHEL ÕHTUL
TALLINNA KAMMERORKESTER**
Solist **KALLE RANDALU** (klaver)
Dirigent **ERI KLAS**

27. detsembril kell 19 Pärnu Kontserdimajas
28. detsembril kell 19 Vanemuise Kontserdimajas
29. detsembril kell 19 Estonia kontserdisaalis

ESTONIAN DREAM BIG BAND

Solist **HEDVIG HANSON**

17. detsembril kell 20 Tallinna Lauluväljaku Klaassaaalis
19. detsembril kell 18 Tartu Ülikooli aulas
20. detsembril kell 19 Pärnu Eliisabeti kirikus
21. detsembril kell 19 Viljandi Pauluse kirikus

... JA SA LÄED...

TÕNIS MÄGI
TALLINNA KAMMERORKESTER
Koostöös Tallinna Lauluväljakuga

31. detsembril kell 17 Estonia kontserdisaalis

AASTALÕPU KONTSERT
TALLINNA KAMMERORKESTER

Solist **TOOMAS VAVILOV** (klarnet)
Dirigent **ERI KLAS**
A. Schnittke, W. A. Mozart, J. Haydn
Koostöös Eesti Kontserdiga

Piletid müügil Piletipunkti ja Piletilevi müügikohtades üle Eesti

Toompuiestee 20 / 10149 Tallinn, Eesti / Tel: +372 6613 757 / Faks: +372 6613 758 / fila@filharmoonia.ee / www.filharmoonia.ee